

VOJENSKÉ REFLEXIE

vedecko-odborný časopis

AOS

ROČNÍK XII.
ČÍSLO 1/2017

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL
GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNKA

VOJENSKÉ REFLEXIE

**Akadémia ozbrojených síl
generála Milana Rastislava Štefánika**

The background of the cover features a large, circular, embossed seal of the Academy of Armed Forces of General Milan Rastislav Štefánik. The seal is made of a light-colored metal and contains a central shield with a book, a sword, and an owl. The text 'AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL' is inscribed around the bottom, and 'GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA' is inscribed around the top. The title 'VOJENSKÉ REFLEXIE' is overlaid on the seal.

VOJENSKÉ REFLEXIE

VOJENSKÝ VEDECKO-ODBORNÝ ČASOPIS

**ROČNÍK XII.
ČÍSLO 1/2017**

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNICA
LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, 2017

Redakčná rada / Editorial board

Predseda:

doc. Ing. Pavel **BUČKA**, CSc.

AOS GMRŠ

Členovia:

doc. Ing. Jozef **PUTTERA**, CSc.

generál Ing. Milan **MAXIM**

generál v.v. Ing. Ľubomír **BULÍK**, CSc.

genpor. v.v. Ing. Peter **VOJTEK**

genmjr. Ing. Jindřich **JOCH**

genmjr. Ing. Miroslav **KORBA**

Gen. bryg. dr inž. Ryszard **PARAFIANOWICZ**, PhD. Rektor Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa, PL

brig. gen. prof. Ing. Bohuslav **PŘIKRYL**, Ph.D. Rektor Univerzity obrany, Brno, ČR

brig. gen. v. v. prof. Ing. Miroslav **KELEMEN**, DrSc. Bývalý rektor AOS GMRŠ

Dr. h. c. prof. Ing. Miroslav **LIŠKA**, CSc. AOS GMRŠ

prof. Ing. Vojtech **JURČÁK**, CSc. AOS GMRŠ

doc. Ing. Peter **SPILÝ**, PhD. AOS GMRŠ

MG (ret.) prof. Janos **ISASZEGI**, PhD. University of Public Service, Budapest, MR

col. prof. Klára S. **KECSKEMÉTHY**, PhD. University of Public Service, Budapest, MR

Dr.h.c. doc. Ing. Stanislav **SZABO**, PhD., MBA, LL.M. ČVÚT Praha, ČR

doc. PhDr. Rastislav **KAZANSKÝ**, PhD. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

plk. gšt. Ing. Radoslav **IVANČÍK**, PhD. Generálny riaditeľ SELUZ, MO SR, Bratislava

plk. gšt. Ing. Ivo **PIKNER**, Ph.D. Univerzita obrany, Brno, ČR

prof. nadzw. dr hab. Antoni **OLAK**, PhD. WSBiP w Ostrowcu Swietokrzyskim, PL

plk. dr. hab. Eugeniusz **CIEŚLAK** Akademia Obrony Narodowej, Warszawa, PL

Šéfredaktor:

Ing. Dušan **SALAK**

AOS GMRŠ

Adresa redakcie/editorial board:

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

Demänová 393

031 06 Liptovský Mikuláš 6

tel. +421 960 423875, +421 960 423388, fax. +421 960 423036

e-mail redakcie/editorial board: pavel.bucka@aos.sk, dusan.salak@aos.sk

Časopis dostupný na internete: http://www.aos.sk/?page=cas_reflexie

Poslaním vojenského vedecko-odborného elektronického časopisu „**VOJENSKÉ REFLEXIE**“ je publikovanie teoretických prác príslušníkov a absolventov kariérnych kurzov AOS, ako aj spolupracovníkov a partnerov AOS doma aj v zahraničí, bezpečnostnej komunity Slovenskej republiky, v širokej škále problematiky bezpečnosti, obrany, ochrany, vzdelávania, výcviku, vojenskej a policajnej teórie a praxe. Príspevky sú publikované v slovenskom jazyku, českom jazyku, poľskom jazyku, anglickom jazyku a sú recenzované. Názory a postoje prezentované v publikovaných príspevkoch nemusia byť v zhode so stanoviskom vydavateľa a redakčnej rady časopisu, ale za ne zodpovedajú autori.

Recenzenti / Reviewers

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.

*Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
Liptovský Mikuláš*

doc. PhDr. Rastislav KAZANSKÝ, PhD.

*Univerzita Mateja Bela
Banská Bystrica*

plk. gšt. Ing. Ivo PIKNER, Ph. D.

*Univerzita obrany,
Brno, ČR*

Ing. Štefan GÁNOČZY, PhD.

*Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
Liptovský Mikuláš*

Ing. Stanislav MORONG, PhD.

*Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika,
Liptovský Mikuláš*

OBSAH

CONTENTS

<i>doc. Ing. Pavel</i> BUČKA , CSc., SLOVO NA ÚVOD	5
--	---

ODBORNÉ ČLÁNKY:

<i>Assoc. Prof. Ľuva</i> REMEK , Ph. D., THE AUSTRIAN OSCE CHAIRMANSHIP PROGRAMME	6
<i>mjr. Ing. Maroš</i> TRNKA , REGIONÁLNE KONFLIKTY	21
<i>Mgr. Ing. Janka</i> SCIGELOVÁ , VYUŽITIE METÓDY LINEÁRNEHO PROGRAMOVANIA PRI RIEŠENÍ DOPRAVNEJ ÚLOHY	30
<i>Ing. Soňa</i> JIRÁSKOVÁ , PhD., KOMPARATÍVNA ANALÝZA SYSTÉMOV ODMEŇOVANIA PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV OS SR A VOJAKOV Z POVOLANIA AČR	51
<i>kpt. Ing. Martin</i> MARCHEVKA , SYSTÉM TVORBY ZÁSOB PRE OPERÁCIE MKM	65
<i>Peter</i> ROZEMBERG , ZÁKLADNÉ POJMY OPERAČNÉHO UMENIA – ICH DEFINÍCIA, OBSAH A VÝZNAM	81
<i>kpt. Mgr. Viktor</i> SABO , REMINISCENCIE Z OPERÁCIE ISAF – V CUDZOM SVETE	101

SLOVO NA ÚVOD

Vážení čitatelia,

Vojenské reflexie, ako vojenský vedecko-odborný časopis, sa venuje problematike bezpečnosti a obrany, vzdelávaniu, problematike vojenskej teórie a praxe a ostatným aktuálnym témam už dvanásť rok. Som rád, že členstvo v našej redakčnej rade prijal nový veliteľ Pozemných síl OS SR generálmajor Ing. Jindřich JOCH. Bývalému veliteľovi generálmajorovi Ing. Ondřejovi NOVOSADOVI, PhD.,

ktorý pôsobí od 1. apríla 2017 ako vojenský predstaviteľ pri Vojenskom výbore NATO v Belgicku, želáme úspešné pôsobenie na tejto zodpovednej funkcii. Taktiež by som rád našich čitateľov informoval o zmene názvu poľskej Akademie Obrony Narodowej. Akadémia od 1. októbra 2016 zmenila svoj názov na Akademia Sztuki Wojennej (slov. Akadémia vojenských štúdií, angl. War Studies University), ktorej rektor-veliteľ gen. bryg. dr inž. Ryszard PARAFIANOWICZ, PhD. je členom našej redakčnej rady.

I v tomto ročníku sme sa snažili vytvoriť atmosféru všeobecnej informovanosti a podporovať budovanie novej profesionálnej kultúry, stimulujúcej zásady celoživotného vojenského vzdelávania a výcviku. Redakčná rada zostavila aktuálne číslo z príspevkov, v ktorých autori reagujú na široké spektrum otázok z oblasti obrany a bezpečnostného prostredia. Za zodpovednú prácu sa chcem poďakovať všetkým členom redakčnej rady a recenzentom, ktorí sa významnou mierou podieľali na kvalite našich príspevkov.

Rád by som upriamil Vašu pozornosť na článok Assoc. prof. Éva REMEK, PhD., ktorý pojednáva o rakúskom predsedníctve Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Podľa autorky je jej úloha viditeľná najmä pri budovaní bezpečnosti a udržiavaní stability v euroatlantickej a euroázijskej oblasti. Ďalej by som upozornil na článok kpt. Mgr. Viktora SABA, ktorý vychádza z vlastných skúseností z vojenskej misie ISAF na ktorej sa zúčastnil v rokoch 2011 a 2013. A keby ste chceli vedieť, aké sú rozdiely v odmeňovaní vojakov OS SR a AČR, prečítajte si článok Ing. Soni JIRÁSKOVEJ, PhD., ktorý sa venuje práve tejto problematike.

Vážení čitatelia, dovoľte mi poďakovať Vám za doterajšiu priazeň a verím, že i v tomto čísle nájdete pre Vás zaujímavé informácie a podnetné myšlienky, ktoré obohatia Váš vedomostný obzor v riešenej problematike. V mene členov redakčnej rady Vám prajem príjemné čítanie.

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.

THE AUSTRIAN OSCE CHAIRMANSHIP PROGRAMME¹ FOCUS ON THE EUROPEAN SECURITY

Assoc. Prof. Éva REMEK, Ph.D.

National University of Public Service

Faculty of International and European Studies

e-mail: remek.eva@uni-nke.hu

„The key word here is confidence: Confidence Building Measures (CBM) are the maximum and the minimum the OSCE can do.”²

ABSTRACT

The purpose of this article is to invite a short traveling through time into the past and the future through the present Austrian Chairmanship programme of the tasks of the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE/the Organization). The Organization for Security and Co-operation in Europe represents the largest regional security organizations in the world, nonetheless its visibility relatively low in the international organizations, in particular compared to the UN, EU or even NATO. This analysis wants to change this image. It does this shortly through the Austrian Chairmanship program, outlines the opportunities for more realistic version of this co-operative security organization. It is supported by its role. The OSCE's roles, i.e. activities are from „hard” security issues such as conflict prevention to fostering economic development, ensuring the sustainable use of natural resources, and promoting the full respect of human rights and fundamental freedoms. It can be seen its complementary role in building security and maintaining stability in the Euro-Atlantic and Eurasian area.

After having the Austrian Chairmanship has been in office only for four months, that is why this article is not intended to give a mainstream analysis of Austrian OSCE Chairmanship programme, but put general discription that would have been accepted by

¹ „The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in (the) *Miklós Zrínyi Habilitation Program*.”

² Ben Hiller, OSCE Cyber Security Officer said in Vienna 4 March, 2017. In: Christina Ginthör and Raphaëlle Galloux: Panel 5: Challenge of a security regime based on unknowns, <http://www.polemics-magazine.com/dasicon/panel-5-challenge-of-a-security-regime-based-on-unknowns> (downloaded: 27 04 2017)

everybody anyhow. Rather, the article's aim is to present proposals that do not (yet) enjoy consensus, in order to inform and stimulate a necessary debate between memberstates, or international players. The article is serious also, because our European security is based on the consensus which as well, this Organization is able to promote. On the whole I think this short article is thought-provoking, very interesting and timely reading.

Keywords: OSCE, Austrian Chairmanship, Euro-Atlantic area, security, dialogue, confidence.

INTRODUCTION

The Organization for Security and Co-operation in Europe's new and complex definition of security, instead formed at the end of the Cold War's division of Europe and for recognizing that serious and always happening violations of human rights are often the source of a conflict. Democratic development, therefore, was subsequently made an essential for building long-term stability. Participating States (57 members) today seek to ensure its realization „from Vancouver to Vladivostok” and to give this definition wider adaptation in three dimensions, global, regional and local dimension. This is at a time when missions, tasks, field operations of the Organization are confronted with a new dimension of security challenges, such as that which is developing at present in Ukraine. Europe – by which it means here the OSCE area – faces with more intense and a multitude of challenges, some, such as terrorism, extremism, radicalism or climate change, have external origins; and these connect with our living together on the all European continent.

As the Lamberto Zannier, the OSCE Secretary General said in the conference of „DASICON³ 2017” said „the OSCE and dialogue more important than ever”. The OSCE still has an important role to play for security in the region and has comparative advantages, said Zannier. Although there are increasing divisions between the participating States, „the OSCE remains relevant because everybody is there and they are all connected by geography and geopolitics”. He continued that the OSCE Special Monitoring Mission in Ukraine is a sign of hope that the consensus approach of the organization works.⁴ Nevertheless the question is rised: how would the OSCE handle this situation?

To solve this I think definitely strategic and tactical assistance is provided by the OSCE Chairmanship, because the question should be examined in the context of

³ DASICON: Diplomatic Academy Students Initiative Conference

⁴ Ansgar Fellendorf: Zannier: “High OSCE Profile is Bad News” *Keynote Lamberto Zannier, OSCE Secretary General*, <http://www.polemics-magazine.com/dasicon/zannier-high-osce-profile-is-bad-news> (downloaded: 27 04 2017)

circumstances. So before we are moving on to the current topic, it is worth reviewing the previous German OSCE Chairmanship's main achievements.⁵ The OSCE Chairmanship has meant for Germany in 2016 „practically speaking” a huge project and „politically speaking” commitment to effective multilateral organizations and standing ready to take on responsibility. Foreign minister, Frank-Walter Steinmeier, wished his successor as OSCE Chairperson-in-Office for 2017, his Austrian counterpart all the best, a sure hand and above all the necessary patience to get a result in worthwhile discussions and coordination processes. He gave this assurance that „they will not leave the new Chair to cope with this difficult task on its own. And as part of the Troika, they will be happy to provide advice and support on request.”⁶ The German OSCE Chairmanship in his closing remarks,⁷ left the participating States with a question: „A quarter of a century after the end of the Cold War, we find ourselves at something like a crossroads. We are faced with the fundamental question: do we want to continue pursuing this vision of co-operative and comprehensive security or not?” [1:4]

Worth mentioning is that a call to strengthen the role of the Organization for Security and Cooperation in Europe has been launched through the Frankfurter Allgemeine Zeitung by the foreign ministers of Germany, Italy and Austria. Quoting the ministers: „just in stormy times, we need a strong OSCE”. Frank-Walter Steinmeier, Paolo Gentiloni and Sebastian Kurz said with one voice on the eve of the organization's Council of Ministers. The three ministers identified some common grounds for action, such as „the creation of new platforms for dialogue and for a lasting solution of the crisis in Europe, a new beginning of monitoring conventional arms, a common approach to global challenges”. The ministers speak of „too restless times in Europe” that „have questioned the architectural pillars of European peace” and explicitly mentioned the Ukrainian crisis.⁸

I note at the moment, but it will be interesting later (in 2018) that Italy's agenda will focus on a solution to the Ukraine crisis, the migrant and refugee crisis, and strengthening the partnership with countries on the southern shore of the Mediterranean, the minister said.

⁵ For more details see the article (under construction): The German OSCE chairmanship in 2016 by Éva Remek in AARMS 2017, Vol.16, No.2.

⁶ Federal Foreign Office, Foreign Minister Frank-Walter Steinmeier on the end of Germany's OSCE Chairmanship 2016, http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Friedenspolitik/OSZE/Aktuell/OSZE_5_Fragen_BM.html (downloaded: 16 04 2017)

⁷ Ministerial Council, Hamburg, 2016

⁸ ANSA it Nuova Europa, *Germany Italy and Austria call for stronger OSCE*, https://anssa.it/nuova_europa/en/news/countries/germany/2016/12/07/germany-italy-and-austria-call-for-stronger-osce_4bf4063e-7ec6-4208-b87a-c4494e17de49.html (downloaded: 22 04 2017)

However Germany dedicated its 2016 Chairmanship of the OSCE to exploring ways „to renew dialogue and to restore trust among participating states and security Europe”. To this end, Germany supported substantive work on the priorities of its Chairmanship, which included inter alia strengthening OSCE capabilities across the conflict cycle, tackling challenges to fundamental freedoms in the OSCE region, strengthening economic linkage and good governance and terrorism and other transnational threats.

To sum up the German Chairmanship continued work in fields participating states had set out in previous years, especially if they are state „chairs” (Switzerland and Serbia held the OSCE Chairmanships in 2014 and 2015, they are the OSCE Troika) and initiated new models to address new challenges such as large movements of migrants and refugees, including questions of tolerance and nondiscrimination, increasingly diverse societies, energy security, media freedom, etc. And now let us look at a few details of the Austrian Chairmanship’s programme...

CONCEPTS AND INSTITUTIONS: WHO THEY ARE AND WHAT DO THEY ARE?

Firstly, the concepts and institutions (only which closely to the theme of this article) related to the topic will be reviewed. Secondly, the introduction of a changed European security will be shown. Finally, in this (concepts, institutions, European security) context the Austrian presidency priorities will be specified.

Concepts

It can be treated as a fact that the challenges in front of the world are numerous and complex that is why difficult to resolve those. The situation in the OSCE area is characterized by a number of major „fragmentation zones” as well as security challenges. These can be classified into four groups: firstly fragmentation and divisions within and between societies; secondly fragmentation within the integration structures; thirdly conflicts in Russian-Western relations; at the end negative influences from outside. [21:11] Here the second and third group will be presented only, from the first and fourth only briefly.

The first group

It means that in most countries within the OSCE area can be found growing populist, nationalist groups, and xenophobic forces. They wish for cutting off their countries from global process. Even in many places they can affect the government, or political forces. This process is dangers and hampers the maintaining of free and open Europe.

The second group

The European Union (EU) is the most sophisticated integration structure in the OSCE space. Its development is key for the whole of Europe, and the EU-Russia relationship is a major pillar of the European order.⁹

NATO is also facing significant challenges in relation to the conflict for example in Syria, where different member states are going on different and even conflicting strategies. Moreover, this situation is made difficult by the the „argument” over transatlantic burden-sharing. Interesting example is the Eurasian Economic Union (EAEU) has not yet become a driver of economic cooperation among its member state (the Ukraine crisis has caused political problems among members¹⁰), but their national interests’ realization depends on the relationship between Russia and the West. The situation is similar to the Collective Security Treaty Organization, too. The solution has be found by these countries so that, through their multi-vector foreign and security policies.¹¹

The third Group

According to experts’ opinion Russia’s involvement in the Ukraine crisis has raised worries in the West, especially among Russia’s neighbours, that Moscow is pursuing „a revisionist policy that seeks to revise the post-Cold War European order”. This has moved Russia’s neighbours, which have already become members of the EU and NATO, „to seek credible reassurances from the Alliance and to move towards a deterrence posture vis-à-vis Russia”. [21:14] The expert writings really indicate perceptible, some kind of "Cold War behavior", and it is determined that „this kind of essentialist approach is a really alarming sign”.¹²

How does all of this relate to the German OSCE Chairmanship? So that this crisis or conflict is now more dangerous, with „no clear rules of the road”.¹³ The German foreign minister, Frank-Walter Steinmeier, an advocate of dialogue, made the same (see before) point:

⁹ More details of the EU’s internal disagreements, the deep socioeconomic North-South, Brexit and etc. are in [21: 11-13]

¹⁰ More details [21:12]

¹¹ It means that they strive for enlargement their relations with NATO, the EU, the OSCE to balance their relationship with Russia.

¹² By working group [21:14]

¹³ Sir John Sawers, the former head of MI6 said In: Patrick Wintour-Luke Harding-Julian Borger: Cold war 2:0: how Russia and the west reheated a historic struggle, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/24/cold-war-20-how-russia-and-the-west-reheated-a-historic-struggle> (downloaded: 20 04 2017)

„It’s a fallacy to think that this is like the cold war. The current times are different and more dangerous.”¹⁴

The fourth group

Analysts said that two developments have had a main impact on European security. Firstly, the change in global economic and power structures, secondly conflicts and instability in Europe’s region.¹⁵

To sum up analysts and politicians talk about a new european order. The paradigm of a world in crisis is dominating the international debate. „Post-truth?, Post-West?, Post-order?” are questions certain to be raised at the Munich Security Conference.¹⁶ How does this appear in Austrian OCSE chairmanship’s plans?

Institutions

The OSCE is chaired on a rotating basis by the participating states. Each state holds the chairmanship for one year and in this capacity plays a major role in steering the work of the organisation and in representing the OSCE externally. The foreign minister of the chairing state holds „the function of the Chairperson-in-Office”. At the OSCE Ministerial Council in Basle in December 2014,¹⁷ Austria was tasked by the participating states to take over the OSCE chairmanship in 2017. Thus, Austria will succeed Germany, which is chairing the organisation in 2016, and will hold this responsible and important function for the second time after its chairmanship in 2000. The OSCE chair has a wide variety of tasks and therefore is a key political player. In this role as a mediator, Austria „can build on its foreign-policy experience and priorities to strengthen security in Europe. Managing conflicts, preventing and fighting transnational threats to internal security and restoring trust in a common space with 1.2 billion people will be some of the challenges and priorities of the Austrian chairmanship”. [8]

¹⁴ The Guardian. Ibidem

¹⁵ European Security – Challenges at the Societal Level, p.12-13. http://osce-network.net/file-OSCE-Network/documents/European_Security-OSCE_WEB.pdf (downloaded: 24 04 2017)

¹⁶ Sigmar Gabriel: Certainties in an uncertain world We can – and must – build on the unity of the transatlantic alliance, https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/2017/Sonstiges/ST_Feb2017_double_page.pdf (downloaded: 23 04 2017)

¹⁷ DECISION No. 4/14 OSCE CHAIRMANSHIP IN THE YEAR 2, <http://www.osce.org/mc/130426?download=true> (downloaded: 27 04 2017)

Chairmanship, Chairperson-in-Office

The OSCE Chairmanship is held for one calendar year by the OSCE participating State designated as such by a decision of the Ministerial Council. The function of the Chairperson-in-Office (CiO) is exercised by the Minister of Foreign Affairs of that State. Each year the serial country's Foreign minister acts as Chairperson-in-Office. The Chairperson-in-Office is assisted by the previous and succeeding Chairpersons; the three of them together constitute the Troika.¹⁸ The origin of the institution lies with the Charter of Paris for a New Europe (1990),¹⁹ and the Helsinki Document (1992)²⁰ formally institutionalized this function. Current OSCE Chairperson-in-Office is Sebastian Kurz (Austria). The OSCE Chairmanship will be held by Italy in 2018. And former OSCE Chairperson-in-Office, was Frank-Walter Steinmeier²¹ in 2016. [2]

Secreteriat, Secretary General

The Secretariat generally assists the OSCE Chairmanship and supports OSCE field activities. It is important that this institution maintains contacts with international and non-governmental organizations, and provides conference, language, administrative, financial, personnel and information technology services. The Secretariat was established by the Charter of Paris for a New Europe in 1990, too. Current OSCE Secretary General is Lamberto Zannier. To sum up under the direction of the secretary General, the Secretariat provides operational support to the Organization. Based in Vienna, it also comprises the OSCE Documentation Centre in Prague.²²

¹⁸ CSCE HELSINKI DOCUMENT 1992 THE CHALLENGES OF CHANGE (15): „The Chairman-in-Office may be assisted by the preceding and succeeding Chairmen, operating together”. <http://www.osce.org/mc/39530?download=true> (downloaded: 22 04 2017) as a Troika, in carrying out entrusted tasks. The Chairman-in-Office will retain the responsibility for such tasks and for reporting on Troika activities to the Council/CSO.

¹⁹ CHARTER OF PARIS FOR A NEW EUROPE: A NEW ERA OF DEMOCRACY, PEACE AND UNITY <https://fas.org/nuke/control/paris/text/charter.htm> (downloaded: 22 04 2017)

²⁰ CSCE HELSINKI DOCUMENT 1992 THE CHALLENGES OF CHANGE, full document <http://www.osce.org/mc/39530?download=true> (downloaded: 22 04 2017)

²¹ See more details of this annual work in <http://www.osce.org/chairmanship/chairperson-in-office-2016> (downloaded: 20 04 2017)

²² There are eight main functions: border management, counter terrorism, combating trafficking in human beings, conflict prevention and resolution, cyber/Information Communication Technologies security, economic and environmental activities, gender equality, migration, policing.

The OSCE is the foundation for a pan-European security infrastructure²³

At present time Europe is witnessing „the worst security crisis since the end of World War II”.²⁴ The conflict in eastern Ukraine and the annexation of Crimea demonstrated again that military conflict is still possible in Europe. This is „aggravated by a general increase in military activity, including the stationing of Russian and NATO forces along strategic borders, a rise in military exercises, as well as large-scale sea and air maneuvers”. This has significantly heightened the risk of military accidents. [3] This situation was well-treated by German Chairmanship, just through the conventional arms control as „a tried and tested means of risk-reduction, transparency and confidence-building between Russia and the West.”²⁵ It is important to mention that German OSCE Chairmanship was successful in balancing US and Russian interests, while taking into account „the preference by the like-minded group to initiate a structured dialogue on conventional arms control”.²⁶ The consensus which 57 participating OSCE states, including the US and Russia, reached on was exemplary in the Ministerial Council last year. This should happen inside structured dialogue „on the current and future challenges and risks to security in the OSCE area to foster a greater understanding on these issues that could serve as a common solid basis for a way forward”.²⁷ As the OSCE expert²⁸ formulates, this impetus should not be lost. So the German Chairmanship has made its division of work. The „ball is now in the court of the Austrian OSCE Chairmanship „to devise a dialogue format within the OSCE”. The Austrian Chairperson-in-office is clearly aware of this „task”, because in Munich Security Forum the Foreign Minister said the next: „The era in which the OSCE was regarded as a “Sleeping Beauty” is over.” Given the herculean tasks facing us all, it offers an ideal forum for (re-) creating a peaceful order based on shared values and commitments. It offers a platform for an

²³ By Sebastian Kurz, Austrian Foreign Minister,
https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/2017/Sonstiges/ST_Feb2017_double_page.pdf
(downloaded: 23 04 2017)

²⁴ Stephanie Liechtenstein: Relaunch - The crisis of the conventional arms control regime, In: The Security Times, Munich Germany, February 2017,
https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/2017/Sonstiges/ST_Feb2017_double_page.pdf
(downloaded: 23 04 2017)

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Organization for Security and Co-operation in Europe 9 December 2016, Ministerial Council, Hamburg 2016, FROM LISBON TO HAMBURG: DECLARATION ON THE TWENTIETH ANNIVERSARY OF THE OSCE FRAMEWORK FOR ARMS CONTROL, p.1, <http://www.osce.org/cio/289496?download=true> (downloaded: 23 04 2017)

²⁸ Stephanie Liechtenstein, works as web editor-in-chief for the “Security and Human Rights Monitor.” She held several positions at the OSCE in Vienna between 2003 and 2008.

honest dialogue between East and West, North and South. In doing so it must not give the impression that it is papering over different perspectives, points of view and narratives.”²⁹

Priorities of the Austrian Chairmanship

Before presenting of the topic we stop for a brief looking back and out, is worth short-summing-up of Austria's views on the various European security institutions. Especially since the events of 2014, it has become clear that it is no longer exclusively border conflicts and military confrontations, but also increasing radicalization and terrorism as well as a growing loss of trust – also among participating States – that are giving way to a rising feeling of insecurity and augmenting fears in our societies. It is particularly against such a background that the OSCE plays a key role in re-establishing security and stability. It is true especially the European security order has changed. After years at the margins of international diplomacy, the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) has suddenly regained political relevance because of the Ukraine crisis that began in 2014. But there is, however, one inescapable aspect of priorities. Namely in her geographic position, Austria is more exposed to these risks than other West European countries. The radical changes in the security environment necessitate a thorough adjustment of their security policy. 10 years ago, even Alois Mock,³⁰ Foreign Minister of Austria said that „this adaptation has to proceed from the premise that our traditional policy, neutrality, no longer constitutes a sufficient response to these new challenges. Most of the new security problems facing Europe (this statement was made in 1995) - military and non-military alike - cannot be resolved by any state on its own, but only through collective efforts in the framework of common institutions.”³¹

What are Austria's priorities for its 2017 Chairmanship concretely? Austria has therefore defined the priorities for its Chairmanship of the OSCE 2017 in response to the

²⁹ Sebastian Kurz: No “Sleeping Beauty”The OSCE is the foundation for a pan-European security infrastructure, The Security Times – Strategy, February 2017, p.1.

https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/2017/Sonstiges/ST_Feb2017_double_page.pdf
(downloaded: 23 04 2017)

³⁰ He was a significant person, During his term of office as Foreign Minister, he led Austria's accession negotiations with the EU. He worked untiringly to convince Austrians and achieved an overwhelming 66% of consent to joining the EU from voters, which earned him the sobriquet „Mister Europe”. He and his Hungarian counterpart Gyula Horn cutting the wire fence of the Iron Curtain on 27 June 1989 made it into the history books. Apart from his commitment to Austria's EU accession Alois Mock also championed the peaceful resolution of conflicts in former Yugoslavia. Alois Mock – his Commitment to Austria, <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/announcements/2017/01/alois-mock-his-commitment-to-austria/>
(downloaded: 27 04 2017)

³¹ More details see in article of Austria's role in the new Europe, <http://www.nato.int/docu/review/1995/9502-4.htm> (downloaded: 27 04 2017)

current threats and challenges in the OSCE area. In the context of its Chairmanship Austria will thus focus on:³²

Firstly contributing towards solving existing conflicts.

The last few months have seen a further aggravation of violent conflicts, which have already resulted in numerous victims, displacements and destruction. The Austrian Chairmanship will therefore place a major focus on addressing and countering these developments. „There can be no military solution for the existing conflicts in the OSCE area,” said Sebastian Kurz, who travelled to Ukraine from 3 to 4 January 2017. „The crisis in and around Ukraine shows how much the OSCE is needed, for the security of people living there and in improving their lives.” He stressed the need to continue supporting and further strengthening the work of the Special Monitoring Mission to Ukraine,³³ but also the importance of co-operation with the Trilateral Contact Group³⁴ and the OSCE Chairperson’s Special Representative Ambassador Martin Sajdik, as well as the Normandy Format³⁵, in finding a solution to the crisis.[4]

Secondly joining forces in fighting radicalization and violent extremism.

The increasing threat to domestic security posed by radicalization of mainly young people and resulting in terrorism represents an imminent risk to the entire OSCE area. The Austrian Chairmanship will therefore place a major focus on countering these tendencies. The basic problem is that as the Austrian Foreign Minister said that they know that „over 10,000 people from the OSCE area have joined the so-called Islamic State as foreign terrorist fighters to rape, kill and try to annihilate religious minorities in Syria, Iraq and Libya. Military success against these barbaric terrorists could entail a higher number of terrorist returnees and an increased level of threat in the middle of our societies”.³⁶

His solution suggestion is that the OSCE must work together to identify and address root causes and triggers for radicalization. „Listening to youth” is a necessary element in this

³²Programme of the Austrian OSCE Chairman for presentation to participants states, <http://www.osce.org/cio/293066?download=true> (downloaded: 27 04 2017)

³³ The Ukrainian missions will be topics of a later and of the other analysis.

³⁴ The Trilateral Contact Group on Ukraine is a group of representatives from Ukraine, the Russian Federation, and the OSCE.

³⁵ The so-called ‘Normandy format’ was set up after French President François Hollande gathered the leaders of Ukraine, Russia, Germany and host country France around one table, on the 70th anniversary of the Allied D-Day landings that helped turn the tide during World War Two.

³⁶ Interview with the new OSCE Chairperson-in-Office, Sebastian Kurz, Austrian Federal Minister for Europe, Integration and Foreign Affairs Security Community, *The OSCE Magazine, ISSUE 4 2016, p.14.* <https://www.osce.org/magazine/292926?download=true> (downloaded: 24 04 2017)

effort. The OSCE therefore intend to hold „four regional workshops”, in Western Europe, the Black Sea region, Central Asia and the Western Balkans, on the topic of youth radicalization. „Youth will participate and help develop innovative approaches to dealing with this problem.” These ideas will give them a sound basis for further work within the Organization. This especially important task that is why Chairmanship also plans to implement a project in 2017 to empower youth to address radicalization in their societies.

In this context (it is related to young people too, but in another place) another problem appears. Recent waves of migrants have brought new challenges for many OSCE participating States, as well as their citizen. The Organization is working on a number of migration including creating opportunities for young people in countries of origin. Namely, this raises new social problems.

Thirdly re-establishing trust and confidence.

The increasing loss of trust between states as well as citizens continuing loss of confidence in governmental institutions and organisations mandated with safeguarding peace and our shared values, needs to be critically examined. The Austrian Chairmanship will therefore place a major focus on taking relevant action and on launching the necessary initiatives aimed at facilitating confidence building.

Similar to the cohesive programme of the Austrian OSCE Chairmanship, the activities launched.

To sum up these steps are very important for the succesful implementation of the Austrian OSCE programme's in 2017. The Organization for Security and Cooperation in Europe - the former CSCE - is highly qualified to serve above described plans a comprehensive framework for dialogue and cooperation on European security. Its documents offer a substantive and detailed „code of conduct based on shared values which should guide the policies of the member states in all areas”. Reaching from Vancouver to Vladivostok, the OSCE provides an irreplaceable forum for a broad, continuing dialogue, in which „the interests of all participants can be brought together in a truly comprehensive perspective on European developments”. It thus plays a vital role in overcoming the legacy of old divisions (from the beginning – Helsinki process) and in preventing the emergence of new obstacles. The OSCE has also established a promising capacity in preventive diplomacy, crisis management and peacekeeping, and continues to play a significant role in arms

control.³⁷ „Considerable progress has been achieved in recent years in adjusting the OSCE to its new functions”, but there is always something to do. Austria, which generally hosts important OSCE institutions,³⁸ remains committed to strengthening the Organization and making it as effective as possible.[7]

Of course they are continuing the work of previous periods, of previous chairmanship. Together with the Troika partners as they stated in the Hamburg Declaration: the Chairmanship will therefore undertake all efforts to support the Organization’s capacity. Such as that to reinforce the OSCE’s legal personality, to support the its autonomous institutions and field operations, and last to strengthen the organization’s resource base.³⁹

CONSEQUENCES

The common point of the resources was that the European security is in crisis... What does it mean? As an example the commander of the Defense Academy, Lieutenant-General Erich Csitkowitz, described in his opening remarks the European security system as experiencing difficult times, facing both transnational terrorism and a global migration crisis, hybrid threats and „inefficiency of existing security institutions which depend on the decisions of a few countries.”[5] „Thus the Ukrainen crisis became possible, not the least because of the inefficiency of the pan-European conflict management system. All these problems can be tackled only by a joint effort,” the military official said.

By the other researcher opinion there is a fear that the contradictions between Russia and the EU could intensify. Such a dynamic would create a geopolitical confrontation and would divide Europe again. The entrance into a new cycle of geopolitical and geocultural confrontation with a demarcation line that is shifted to the eastern edge of Europe appears increasingly likely. [6]

In spite of all challenges and new global issues such as migration and climate change, energy, terrorism, radicalism as Lamberto Zannier further said that closer OSCE alignment with the UN as Chapter VIII organization is necessary. This goes along with the OSCE’s

³⁷ A comprehensive set of confidence- and security-building measures (CSBMs) developed by the OSCE underpins the Organization’s co-operative approach to security. They aim to reduce the risks of conflict, increase trust among OSCE participating States and contribute to greater openness and transparency in the field of military planning and activities. They can also serve as early warning indicators of potential conflict situations. Details: OSCE, What we do? <http://www.osce.org/arms-control> (downloaded: 25 04 2017)

³⁸ The Secreteriat, the Office of the OSCE Representative on Freedom of the Media, Contacts for the OSCE Minsk Group, the Permanent Council are in Vienna.

³⁹ Details are in Programme of the Austrian OSCE chairmanship for presentation to participating states, pp. 1-3. <http://www.osce.org/cio/293066?download=true> (downloaded: 27 04 2017)

multilevel agenda that increasingly involves specific stakeholders such as women, youth, and civil society.

Florian Raunig, head of the Austrian Foreign Ministry's task force for the OSCE Chairmanship said that the consensus of the 57 participating states is „simultaneously a strength and a weakness of the OSCE. Right now it's almost impossible to find consensus. But the moment you reach it – it's cast in stone, it's strength.”. He thinks Austria's role primarily as facilitator of the atmosphere, in which participating states would be able to find a consensus. That would require „guidance” and some „super-ideas”. Yet Austria would not be able to provide the solutions. The conflicting parties would need to find them, with the chairmanship's help.⁴⁰

And finally here are one-to-two thoughts that define the near and distant tasks of the Organization. These are found in a summary (policy paper) of the New Peace Structure for Europe and the Role of the OSCE outlook on the Austrian Chairmanship of the OSCE which made by International Institute for Peace: „smaller steps are better than big ones. Europe needs a common vision of its security architecture. At the moment, we rather have fragmented regional security visions”.⁴¹ In this paper can be read yet one important recommendation for Austrian chairmanship namely „the OSCE and especially its chairmanship need to keep on looking for windows of opportunity for reform. ...should concentrate on the potential of the OSCE while keeping in mind its limitations”.⁴²...So the question is that how can the OSCE be more productive?

Furthermore the old and new tools can certainly bring results, for example it is precisely the dialogue or the mechanisms to assist in different co-operation. Clearly, such a dialogue is needed today with Russia as well, and for similar reasons: encouraging people-to-people contact⁴³ and avoiding the escalation of practical misunderstandings in the realms of culture, civilization and religion. Existing institutional frameworks this is the Council of

⁴⁰ Ibid. Andrei Zolotov.

⁴¹ Policy Paper on the OSCE Conference, A New Peace Structure for Europe and the Role of the OSCE, <http://iip5.webnode.com/news/policy-paper-on-the-osce-conference/> (downloaded: 27 04 2017)

⁴² Ibid.

⁴³ Since 2004, the Anna Lindh Foundation (which aims 'to bring people together from across the Mediterranean to improve mutual respect between cultures and to support civil society working for a common future for the region. See online at <http://www.annalindhfoundation.org/> (downloaded: 27 04 2017)

Europe and the OSCE may be used to host such a dialogue, which should also include Eastern European countries, including Ukraine.⁴⁴

It is evident to us that the idea of mutual security in the OSCE space is not new concept. The current political reality exposed that few understand its true value. None of the responsible stakeholders can feel safe by "multiplying security" for itself and thus depriving others of it. In this respect, security is in the interest of all and not the position of one or few. „To paraphrase the idiom – it takes a strong organization to make a “tender” security architecture. Since the end of the Cold War, Eurasia’s security architecture has never been in such a systemic crisis. The potential role of the OSCE in its making – on both conceptual and practical levels– has never been so important”.⁴⁵

WEB REFERENCES

- [1] Security Community, The OSCE Magazine, Issue 4 2016, <https://www.osce.org/magazine/292926?download=true> (downloaded: 20 04 2017)
- [2] OSCE Chairmanship <http://www.osce.org/chairmanship> (downloaded: 20 04 2017)
- [3] Stephanie Liechtenstein: Relaunch - The crisis of the conventional arms control regime, In: The Security Times, Munich Germany, February 2017, https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/2017/Sonstiges/ST_Feb2017_double_page.pdf (downloaded: 23 04 2017)
- [4] Europe Integration Foreign Affairs, Federal Ministry of Austria, Austria to serve as bridge builder, dialogue facilitator and an honest broker during its 2017 OSCE Chairmanship, says Foreign Minister Sebastian Kurz, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/security-policy/the-austrian-chairmanship-in-2017/news/2017/austria-to-serve-as-bridge-builder-dialogue-facilitator-and-an-honest-broker-during-its-2017-osce-chairmanship-says-foreign-minister-sebastian-kurz/> (downloaded: 24 04 2017)
- [5] Andrei Zolotov: What to expect from Austria's OSCE chairmanship? *Analysis*, 16 November 2016, <http://www.russia-direct.org/analysis/what-expect-austrias-osce-chairmanship> (downloaded: 24 04 2017)
- [6] Alexander Dubowy: Can Vienna help heal the deep wounds in the Russia-EU relationship? <http://www.russia-direct.org/opinion/vienna-can-help-heal-deep-wounds-russia-eu-relationship> (downloaded: 24 04 2017)

⁴⁴ Clingendael report, Chapter 5, The Elephant in the Room, https://www.clingendael.nl/pub/2015/eu_russia_rapport/5_the_elephant_in_the_room/ (downloaded: 27 04 2017)

⁴⁵ Maxim SUCHKOV: NEEDED AS NEVER BEFORE: THE FUTURE OF OSCE IN A NEW ERA OF OLD CHALLENGES, <https://www.oscepa.org/documents/all-documents/helsinki-40/riac/winners-of-the-essay-competition/2948-2-maxim-suchkov-needed-as-never-before-the-future-of-the-osce-eng/file> (downloaded: 27 04 2017)

- [7] Alois Mock, Foreign Minister of Austria: Austria's role in the new Europe, *NATO Review*, WEB EDITION, No.2, Mar 1995, Vol. 43 - pp. 15-19, <http://www.nato.int/docu/review/1995/9502-4.htm> (downloaded: 25 04 2017)
- [8] Vienna hosts the OSCE headquarters - Newsletter "International Vienna" 3/2016, <https://www.wien.gv.at/english/politics/international/mdeui/newsletter/3-2016-osce-security-organisation.html> (downloaded: 25 04 2017)
- [9] Maxim Suchkov: Needed As Never Before: The Future Of Osce In A New Era Of Old Challenges, <https://www.oscepa.org/documents/all-documents/helsinki-40/riac/winners-of-the-essay-competition/2948-2-maxim-suchkov-needed-as-never-before-the-future-of-the-osce-eng/file> (downloaded: 27 04 2017)
- [10] Ansgar Fellendorf: Zannier: "High OSCE Profile is Bad News", <http://www.polemics-magazine.com/dasicon/zannier-high-osce-profile-is-bad-news> (downloaded: 27 04 2017)

Reviewer:

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.,

REGIONÁLNE KONFLIKTY REGIONAL CONFLICTS

mjr. Ing. Maroš TRNKA

Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika
Liptovský Mikuláš

e-mail: maros.trnka@aos.sk

ABSTRACT

The article describes the theoretical basis for examining regional conflicts. Shifts in the international distribution of economic and military power have created new centres of growth and conflict in the world's peripheries. The rise of different forms of regionalism is an indication of the fragmentation of international order. That is why there are substantive reasons to focus on political, economic and military discontinuities in international relations. There is a rich research tradition in the study of international relations and peace research which can be utilized in the analysis of regional subsystems and of their bearing on international conflict and integration.

Keywords: conflict, regional conflict, armed conflict, security complex.

ÚVOD

Mnoho regiónov nášho sveta sú z historického hľadiska poznačené krízami ekonomického a sociálneho systému a dobou v ktorej sa odohrávali. Tieto udalosti mohli viesť ku politickej nestabilite, ktorá môže vyústiť do ozbrojeného konfliktu, prípadne až vojny. Pri skúmaní konfliktov a vývoja bezpečnostnej situácie v tej ktorej konkrétnej situácii (čase a regióne), je potrebné poznať koncepty, definície a typológie, podľa ktorých je možné klasifikovať analyzované konflikty.

V tomto článku stručne rozoberieme teóriu skúmania regionálnych konfliktov s prihliadnutím na definíciu samotného pojmu konflikt a jeho klasifikáciu.

Regionálna dimenzia ozbrojených konfliktov

V tomto článku sa zameriame na regionálnu úroveň, ktorá má na teoretickej úrovni pre analýzu konfliktov veľký potenciál vzhľadom na rastúcu politickú i ekonomickú závislosť,

ktorá je najcitelnejšia práve medzi geograficky blízkymi štátmi. Nasledujúca časť vychádza z konceptu regionálnych konfliktných komplexov Petra Wallensteena, odvodeného od teórie regionálnych bezpečnostných komplexov Barryho Buzana a Oleho Waevera, ktorí sa intenzívne venujú významu regiónov vo svetovej politike.¹ Cieľom tohto článku bude predstaviť teoretické základy týchto konceptov a uviesť význam regionálnej úrovne pre skúmanie konfliktov.

Kodanská škola a význam regiónov pri analýze bezpečnosti

Barry Buzan spolu s autormi Ole Waever a Jaap de Wilde sú hlavnými predstaviteľmi tzv. Kodanskej školy, ktorá sa vymedzuje voči tradičným realistickým názorom na bezpečnosť, zdôrazňujúcim predovšetkým vojenské aspekty. Keď v deväťdesiatych rokoch, po skončení bipolárneho súperenia veľmocí, došlo k vymedzovaniu bezpečnostných a strategických štúdií v nových medzinárodných podmienkach, títo autori začali zdôrazňovať širšie dimenzie hrozieb a aspektov bezpečnosti než výhradne politicko-vojenské a štátocentrické.² Takzvaní „rozširovatelia“ konceptu bezpečnosti oproti „tradicionalistom“ poukázali na novú perspektívu používania pojmu bezpečnosť a jeho logiky a vytvorili nový analytický rámec pre oblasť bezpečnostných štúdií, ktorý je založený na skúmaní bezpečnosti na rôznych úrovniach analýzy (podľa modelu analytických rovín) a v rôznych sektoroch bezpečnosti – nie len vo vojenskom a politickom, ale aj v ekonomickom, environmentálnom a sociálnom.³

V rámci tohto analytického rámca rozpracovaného v knihe *Security: A New Framework for Analysis* (1997) sa autori zamerali na regionálnu úroveň analýzy bezpečnosti, keďže vychádzajú z predpokladu, že po skončení studenej vojny dôjde v dôsledku neexistencie hlavnej sily, ktorá by štrukturovala vzťahy v medzinárodnom systéme, k výraznejšej regionalizácii medzinárodných vzťahov a tiež k nárastu moci a integrácie svetových regiónov. Regióny pritom chápu ako skupiny podsystémov a ako špecifické oblasti, v ktorých môžeme hľadať výsledky výskumu i zdroje teoretického vysvetlenia.⁴

Podstata regionálnych subsystémov pritom vychádza z prostého faktu, že štáty sú teritoriálne ukotvené a nachádzajú sa v relatívne stabilnom regionálnom prostredí. Geografická blízkosť je primárnym faktorom pre interakciu štátov a prepojenie

¹ BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*.

² WAISOVÁ, Š.; et al.: *Bezpečnosť a stratégie : východiska, stav, perspektívy*; 13, 17.

³ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 15-16.

⁴ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 18-19.

ich bezpečnosti, nakoľko vo vojenskej, politickej, sociálnej a environmentálnej oblasti je najviditeľnejší práve vplyv geografickej blízkosti na bezpečnostné interakcie.⁵ Na základe týchto tvrdení Buzan, Waever a De Wilde sformulovali svoju teóriu regionálnych bezpečnostných komplexov.⁶

Teória regionálnych bezpečnostných komplexov

Táto teória vychádza zo skutočnosti, že bezpečnosť má predovšetkým vzťahový charakter - je záležitosťou vzájomných vzťahov medzi spoločenskými jednotkami motivovanými bezpečnostnými hrozbami a zraniteľnosťami, čo odrážajú aj klasické koncepty bezpečnosti ako bezpečnostná dilema, mocenská rovnováha, či závody v zbrojení.⁷ Klasická teória regionálnych bezpečnostných komplexov tiež prešla vývojom od zamerania na štátocentrický, vojensko-politický charakter bezpečnosti k rozšírenému poňatiu bezpečnosti aj jej aktérov. Bezpečnostné komplexy predstavujú teoretické konštrukty, ktoré nám môžu pomôcť analyzovať realitu a komplexnosť bezpečnostných vzťahov medzi skúmanými jednotkami, zároveň sú však objektmi bezpečnostnej analýzy. Na empirickej úrovni sú teda bezpečnostné komplexy regionálnymi zhlukmi jednotiek, medzi ktorými je bezpečnosť výrazne intenzívnejšia než mimo tohto zhluku. Na základe intenzívnych bezpečnostných vzťahov sa vytvárajú rôzne regionálne modely bezpečnosti ovplyvnené rozložením moci a historicky danými vzťahmi priateľstva a nepriateľstva, čiže dynamiku bezpečnostného komplexu utvárajú štáty – to, ako sa navzájom vnímajú a ako medzi sebou interagujú.⁸ Bezpečnostný komplex je definovaný ako „skupina štátov, ktorých primárne bezpečnostné záujmy a starosti sú natoľko previazané, že problémy ich národnej bezpečnosti nemožno primeraným spôsobom analyzovať či riešiť oddelene“.⁹

Bezpečnostný komplex je stabilnou, nie však trvalou súčasťou medzinárodného systému a predstavuje svojbytný subsystém, v ktorom funguje anarchia a ktorý disponuje svojimi vlastnými štruktúrami a vzorcami interakcii. Napriek tomu, že teória regionálnych bezpečnostných komplexov je založená na význame regionálnej úrovne analýzy, na deskriptívnej úrovni nám poskytuje rámec na organizáciu empirických dát regionálnej

⁵ Toto tvrdenie je menej konzistentné v prípade ekonomickej oblasti bezpečnosti. (BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*.: 46)

⁶ Prvou publikáciou, kde autori predstavili túto teóriu je kniha *People, States & Fear: The National Security Problem in International Relations*, vydaná pôvodne v roku 1983, druhé vydanie vyšlo v roku 1991.

⁷ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 20.

⁸ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 21.

⁹ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 21.

bezpečnosti pomocou modelu tzv. bezpečnostnej konštelácie (security constellation), ktorá sa skladá zo štyroch rovín skúmania:¹⁰

1. domáca úroveň – definuje špecifickú zraniteľnosť, a hrozby, ktorým štát čelí, napríklad v dôsledku slabej vnútornej stability,
2. medzištátna úroveň – definuje vzťahy medzi jednotkami regionálnych bezpečnostných komplexov,
3. medziregionálna úroveň – jej význam môže narásť v prípade zásadných zmien v regionálnych bezpečnostných komplexov, inak nie je výraznejšie významná,
4. globálna úroveň – definuje vzťahy medzi globálnymi a regionálnymi bezpečnostnými štruktúrami.

Tieto úrovne predstavujú rámec pre analýzu bezpečnostných vzťahov v jednotlivých sektoroch bezpečnosti a umožňujú a zodpovedať otázky zamerané na význam jednotlivých úrovní v rôznych sektoroch bezpečnosti a tiež rozpoznať hlavných operujúcich aktérov. Charakter domácej, regionálnej, medziregionálnej, či globálnej bezpečnosti a prebiehajúce zmeny môžu ovplyvniť a zároveň vysvetľovať vývoj bezpečnosti v rámci určitého regiónu.

Vnútoraná dynamika bezpečnostných komplexov

Charakter vzťahov a interakcii v regionálnych bezpečnostných komplexoch závisí na jednej strane od anarchickej štruktúry a jej následkov na rovnováhu moci, na druhej strane od tlakov vyplývajúcich z geografickej blízkosti štátov.¹¹ Vzhľadom na koncept regionálnej rovnováhy moci môžeme regionálne bezpečnostné komplexy analyzovať z pohľadu polarít – môže ísť o unipolárny, bipolárny, či multipolárny systém.¹² Určenie distribúcie moci však nie je dostatočným indikátorom, aby sme dokázali predpovedať povahu vzťahov a možných konfliktov, vzájomné bezpečnostné vzťahy totiž ovplyvňujú aj historické nepriateľstvá a špecifické dôvody pre konflikt či kooperáciu.

Dynamiku vývoja vzájomných vzťahov v rámci regionálnych bezpečnostných komplexov zachytávajú autori na škále určujúcej priateľský, či nepriateľský charakter vzájomnej bezpečnostnej závislosti. Rozlišujú tri formy regionálnych bezpečnostných vzťahov – konfliktná formácia (conflict formation), bezpečnostný režim (security regime) a bezpečnostná komunita (security community).

¹⁰ BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*; 45.

¹¹ BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*; 45.

¹² BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*; 50.

Konfliktná formácia vzniká na základe existencie konfliktu, vzájomná závislosť členov regionálnych bezpečnostných komplexov pochádza zo strachu, súperenia a vnímania ostatných ako bezpečnostných hrozieb. V rámci bezpečnostných režimov štáty na obmedzenie hrozieb a bezpečnostných dilem uzatvárajú dohody, aby dosiahli zvýšenie vlastnej bezpečnosti. Najpozitívnejším stupňom je bezpečnostná komunita, ktorej členovia vo vzájomných vzťahoch neplánujú použiť silu a nečakajú to ani od druhých.¹³ Vznik bezpečnostnej komunity často súvisí s procesom regionálnej integrácie a s ustanovením regionálnych zoskupení.

Zmeny v rámci regionálnych bezpečnostných komplexov a celkovú dynamiku autori vyhodnocujú pomocou modelu tzv. základnej štruktúry (essential structure), ktorá sa skladá z nasledovných prvkov – sú nimi hranice, ktoré odlišujú jednotky regionálnych bezpečnostných komplexov od jeho susedov, anarchická štruktúra regionálnych bezpečnostných komplexov, polarita a sociálna konštrukcia, ktorá definuje vzťahy priateľstva a nepriateľstva medzi jednotkami komplexu.¹⁴ Tento prístup nám umožňuje analyzovať statické aj dynamické aspekty regionálnej bezpečnosti a zachytiť zásadné zmeny v regionálnych bezpečnostných komplexoch, ktoré môžu spôsobiť nutnosť jeho redefinície. Potenciálne smery vývoja regionálnych bezpečnostných komplexov v dôsledku mocenských zmien sú:¹⁵

1. zachovanie statusu quo,
2. vnútorná transformácia – prichádza k nej vtedy, ak sa premení základná štruktúra regionálnych bezpečnostných komplexov, ale nezmenia sa jeho hranice. Môže vyplývať z regionálnej politickej integrácie, alebo zo zásadných zmien v rozložení moci, či vo vzťahoch priateľstva a nepriateľstva,
3. vonkajšia transformácia – nastáva, pokiaľ príde k expanzii, či redukcii hraníc regionálnych bezpečnostných komplexov,
4. prekrytie – nastáva v situácii, ak do fungovania regionálnych bezpečnostných komplexov vstúpila vonkajšia mocnosť a svojou prítomnosťou potlačí prirodzenú lokálnu dynamiku bezpečnostných vzťahov.

Teória regionálnych bezpečnostných komplexov je teda užitočná z troch dôvodov – poskytuje analytický rámec schopný zachytiť bezpečnosť rôznych aktérov, na rôznych

¹³ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 22.

¹⁴ BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*; 53.

¹⁵ BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnosť: nový rámec pro analýzu*; 23.

úrovniah analýzy i v rôznych sektoroch bezpečnosti bezpečnostného komplexu, a okrem deskriptívneho aparátu má aj predikčné schopnosti, nakoľko na základe popisu štruktúry regionálnych bezpečnostných komplexov umožňuje vymedziť základné možnosti zmeny v štruktúre regionálnej bezpečnosti a ponúka spektrum situácii, ktoré môžu byť užitočné nie len ako myšlienkové koncepty, ale aj pre politickú teóriu i prax.

P. Wallensteen a teória regionálnych konfliktných komplexov

Na teóriu regionálnych bezpečnostných komplexov nadväzuje P. Wallensteen vo svojej knihe *Understanding Conflict Resolution*, kde sa z perspektívy riešenia konfliktov venuje konceptu regionálnych konfliktných komplexov. Previazanosť a vzájomnú závislosť vzťahov v rámci geograficky blízkych štátov (regiónov), na ktorej založili svoju analýzu bezpečnosti B. Buzan a O. Waever, aplikuje Wallensteen na analýzu konfliktov, keď tvrdí, že konflikty len zriedka zostávajú izolované a obmedzené len na pôvodné strany sporu. Naopak, zdôrazňuje, že konflikty priťahujú pozornosť okolitých aktérov, ktorí môžu mať rôzne úmysly na angažovanie sa v danom konflikte (od snahy pomôcť pri riešení konfliktu, cez sledovanie vlastných záujmov, či vlastnú ochranu), čo zásadne ovplyvňuje dynamiku konfliktu – môže to spôsobiť predĺženie konfliktu, zvýšenie jeho intenzity a deštrukcie, alebo naopak, prispieť k jeho deeskalácii. Pre zachytenie všetkých týchto prepojení a komplexnosti vzťahov a aktérov Wallensteen používa termín „konfliktný komplex“, ktorý je užitočný ako spôsob opisu prepojenia konfliktov. Pokiaľ sú primárni a sekundárni aktéri zaangažovaní v rovnakom regióne, tieto prepojenia formujú „regionálny konfliktný komplex“.¹⁶

Wallensteen s pomocou týchto konceptov vytvára rámec pre vysvetlenie a porozumenie konfliktnej dynamiky na regionálnej úrovni, na analýzu konfliktov, ktoré často nemôžeme vnímať bez regionálneho kontextu, v ktorom sa vyskytujú – podľa autorovej štúdie takmer v 75% všetkých vnútorných ozbrojených konfliktov bol zapojený vonkajší aktér, najčastejšie susedné štáty,¹⁷ čo empiricky potvrdzuje význam regionálnej dimenzie pri posudzovaní konfliktov, ich dynamiky a riešenia nezlučiteľnosti cieľov medzi aktérmi.

Koncept regionálnych konfliktných komplexov vysvetľuje situácie, v ktorých susedné krajiny zažívajú vnútorné, alebo medzištátne konflikty s výraznými väzbami medzi týmito konfliktami. Tieto väzby sa môžu týkať napríklad „cezhraničnej nezlučiteľnosti“ (transborder incompatibility), alebo interakcii a spolupráce, ako sú napríklad priame vojenské a politické

¹⁶ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 193.

¹⁷ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 194.

aliancie, alebo významná priama, či nepriama vojenská, ekonomická, teritoriálna podpora vládnej, alebo nevládnej skupine v inom štáte.¹⁸

Odhalenie týchto väzieb je užitočným spôsobom ako spoznať motívy konania jednotlivých aktérov a príčiny ich nezlučiteľných cieľov a tiež zvyšuje potenciál na efektívne riešenie konfliktu v mierovom procese.

Riešenie konfliktov v regionálnych konfliktných komplexoch

Riešenie konfliktov v rámci regionálneho konfliktného komplexu zvyčajne zahŕňa dva odlišné prístupy k mierovému procesu.

Prvým je postupný prístup (gradual approach), ktorý je založený na stratégii krízového manažmentu. Usiluje sa riešiť konflikt po konflikte a dosiahnuť mier čo možno najrýchlejšie, pričom vychádza z predpokladu, že pokračujúce konflikty v okolitých krajinách neovplyvnia mierový proces v danom štáte. Rizikom tohto prístupu je, že sa ho chopí najsilnejší aktér v regióne a bude sa usilovať nasmerovať mierový proces podľa svojich záujmov a tiež možnosť, že vzájomné väzby medzi štátmi budú príliš silné a zabránia realizácii izolovaného prímeria.¹⁹

Druhý prístup je odvážnejší (bolder approach), primárne totiž rieši najzávažnejší konflikt regiónu, ktorého deeskalácia má potenciál deeskalovať aj okolité konflikty. Je založený na dlhodobej stratégii, ktorá usiluje o budovanie mieru v regióne, o vyriešenie nezlučiteľnosti záujmov a vytváranie vzájomnej spolupráce a dôvery.²⁰

Tieto dva prístupy k riešeniu konfliktov v regionálnych konfliktných komplexoch vytvárajú odlišné dôsledky pre regionálnu bezpečnosť a pre budovanie regionálnych bezpečnostných systémov (bezpečnostných komunít, regionálnej rovnováhy moci, spolupráce), či regionálnych organizácií. Vzhľadom na to, že primárnym cieľom prvého prístupu je ukončiť konflikt, riešenia budú prispôsobené jednotlivým konfliktom a nebudú podporovať intenzívnejšiu spoluprácu medzi členmi regiónu. Jeho následkom je podľa autora posilnenie niektorých aktérov regiónu a vznik slabých regionálnych inštitúcií, ktoré slúžia predovšetkým ako fóra pre dialóg a prekonanie konfliktov.²¹ Druhý prístup podnecuje vznik regionálneho systému založeného na zdieľaných potrebách a záujmoch, ktoré nemusia byť

¹⁸ WALLENSTEEN, P.; SOLLENBERG, M.: „Armed Conflict and Regional Conflict Complexes, 1989-97“, 623-624.

¹⁹ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 196-197.

²⁰ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 198.

²¹ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 200-201.

priamo spojené so skúsenosťou konfliktu. Vytvára podmienky pre vznik kooperatívnych vzťahov a bezpečnostného systému s pravidlami, spoločnými hodnotami a normami na riešenie nie len súčasných konfliktov, ale aj budúcich potenciálnych problémov.²²

Regionálne a extra-regionálne prístupy k riešeniu konfliktov

P. Wallensteen v rámci svojej analýzy prístupov k riešeniu konfliktov rozlišuje aj povahu aktéra, ktorý je v pozícii mediátora a poukazuje na výhody a nevýhody prístupov rôznych aktérov. Čo sa týka vnútro-regionálnych prístupov, hlavné riziko podľa autora spôsobuje aspekt moci a dominancie v regionálnych vzťahoch, ktorý môže zabrániť neutralite mediátora pri navrhovaných riešeniach. Zároveň môže byť existujúca regionálna organizácia paralyzovaná v dôsledku rivality medzi jej členmi. Vnútro-regionálne riešenie je ťažké dosiahnuť aj v prípade, ak sú členovia regionálnej organizácie priamo zaangažovaní v konflikte, pričom zapojenie najsilnejšieho štátu regiónu môže mať práve opačný efekt - môže viesť k snahe monopolizovať si možnosť riešenia konfliktu.²³ Práve z týchto dôvodov sú mnohé konflikty riešené aktérmi mimo konfliktného komplexu. Problémom angažovania externých aktérov však môže byť, že nepoznajú dobre konfliktný komplex a nedokážu viesť primerané operácie. Navyše aj v prípade externých aktérov a najmä veľkých organizácií je možné, že vznikne rivalita či nezhoda názorov medzi jej členmi.²⁴

Za najefektívnejšiu konšteláciu aktérov pre riešenie konfliktov považuje autor neformálne zapojenie interných aj externých aktérov, napríklad vytvorenie kontaktných skupín, či iných špeciálnych zoskupení, neformálnych koalícií a špeciálnych vyslancov. Výhodou tohto prístupu je možnosť vyhnúť sa regionálnej rivalite, a zapojiť aktérov s potrebnými diplomatickými schopnosťami i finančnými prostriedkami pre financovanie post-konfliktnej fázy. Na druhej strane, takéto zoskupenia zvyčajne majú len krátke pôsobenie a netransformujú sa do organizácie, ktorá by bola schopná dlhodobo udržiavať mier.²⁵

ZÁVER

Tak, ako už bolo v úvode spomenuté, mnoho oblastí v súčasnej, čoraz globálnejšej spoločnosti, je poznačených vojnovými i menšími ozbrojenými konfliktami a politickou nestabilitou, ktoré spôsobili alebo spôsobujú prepad ekonomickej i sociálnej úrovne v štátoch regiónu, ktorým musia čeliť. Ich cieľom je snaha o uspokojenie potrieb a realizácie vlastných

²² WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 200, 202

²³ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 204.

²⁴ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 205.

²⁵ WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*; 205.

záujmov. Tieto konflikty môžu viesť ku zmene politického, hospodárskeho prípadne sociálneho systému. Cieľom svetových autorít by malo byť v čo najvyššej miere zabrániť tvorbe konfliktov, zmierňovať a napomáhať ukončeniu už existujúcich konfliktov. Aby autority vedeli realizovať úmysly eliminujúce spory, je nutné poznať základné definície samotného pojmu konflikt a jeho klasifikáciu.

LITERATÚRA

- [1] BARTOS, J. O.; WEHR, P.: *Using Conflict Theory*, Cambridge, Cambridge University Press. 2002. ISBN 0-521-79446-3.
- [2] BUZAN, B.; WAEVER, O.: *Regions and powers: the structure of international security*. New York: Cambridge University Press, 2003, xxiv, 564 p. ISBN 05-218-9111-6.
- [3] BUZAN, B.; WAEVER, O.; WILDE de, J.: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 1. vyd. Překlad Ivo Lukáš. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 267 s. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903-3336-2.
- [4] BUZAN, B.; WILDE, J.de; WAEVER, O.: *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Centrum strategických studií, Brno. 2005. ISBN 80-903-333-62.
- [5] VASQUEZ J., A.: *War Puzzle*. Cambridge University Press 1997. ISBN 0-521-366-74-7.
- [6] WAISOVÁ, Š.: *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Portál. Praha. 2005. ISBN 80-7178-390-0.
- [7] WAISOVÁ, Š.; et al.: *Bezpečnost a strategie : východiska, stav, perspektivy*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. 2003. ISBN 80-86898-21-0
- [8] WALLENSTEEN, P.; SOLLENBERG, M.: „Armed Conflict and Regional Conflict Complexes, 1989-97“. *Journal of Peace Research*, Vol. 35, No. 5 (Sep.,1998), p. 621-634. 1998. dostupné: <http://www.jstor.org/stable/425702>
- [9] WALLENSTEEN, P.: *Understanding Conflict Resolution*. London: SAGE. 2009. ISBN 978 0 85702 050 5.

Recenzent:

doc. PhDr. Rastislav KAZANSKÝ, PhD.,

VYUŽITIE METÓDY LINEÁRNEHO PROGRAMOVANIA PRI RIEŠENÍ DOPRAVNEJ ÚLOHY

USING THE LINEAR PROGRAMMING METHOD TO RESOLVE THE TRANSPORT TASK

Mgr. Ing. Janka SCIGELOVÁ

Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika
Liptovský Mikuláš
e-mail: janka.scigelova@aos.sk

ABSTRACT

The aim of the article is to demonstrate the using the linear programming method to resolve the military transport task. Attention is paid to the operational research, the history of the origins as well as the various definitions that brought the practice. As an example of a traffic problem solution through linear programming, we pointed out its military use to minimize transport costs. We used the Vogel approximation method to solve a specific example of a transport task. On the general level, the article has a lot to say not only logistic specialists but also in a much wider spectrum of specialists of other expertise and specializations.

Keywords: operational research, transport problem, linear programming, military task.

ÚVOD

„Skôr či neskôr nastane najhoršie možné usporiadanie okolností. Následok: Každý systém treba navrhnuť tak, aby vydržal aj najhoršie možné usporiadanie okolností.“

SODDOV DRUHÝ ZÁKON

Pre veľkú náročnosť problémov v praxi je potrebné čoraz častejšie využívať exaktné nástroje, ktoré keď spojíme s dnes už nevyhnutnou výpočtovou technikou a keď na to

použijeme vhodný software, dostaneme výborný spôsob na riešenie problémov v mnohých oblastiach vedy, techniky a národného hospodárstva. Takýmto spôsobom vzniklo lineárne programovanie, ktoré má už vyše polstoročnú históriu a za toto obdobie sa stalo dôležitým nástrojom na skvalitnenie, zefektívnenie, zrýchlenie a zjednodušenie výpočtov v bežnom živote. Či už je to pri rôznych dopravných, priradovacích, zmiešavacích úlohách, pri optimálnom reznom pláne a mnohých ďalších.

Operačný výskum má svoju históriu a na jeho vzniku a rozvoji sa významnou mierou podieľali známe osobnosti. Počas svojho vývoja bol operačný výskum definovaný rôznymi definíciami, ktoré zodpovedali dobe, v ktorej vznikli ako aj ďalšími kritériami a úrovňami.

OPERAČNÝ VÝSKUM

Operačný výskum je vedný odbor, „*ktorý využíva exaktné metódy na zlepšovanie organizačnej a riadiacej práce vo všetkých odvetviach ľudskej činnosti, v ekonomike, vede, technike a najmä vo vojenstve.*“¹

Začiatky operačného výskumu sa datujú do obdobia konca 30.-tych a začiatku 40.-tych rokov. Išlo hlavne o vojenskú problematiku, ktorá dávala podnety k novým prístupom riešenia zložitých rozhodovacích situácií. Jednalo sa najmä o otázku optimálnej organizácie bojových akcií, prognózovanie výsledkov bojových akcií, otázky optimálneho rozmiestňovania rádiolokačných zariadení pre efektívnejšie zabezpečenie protiletectvej obrany v závislosti od rôznych alternatívnych rozhodnutí veliteľov.²

Za začiatok vzniku operačného výskumu ako samostatnej vedeckej disciplíny sa uvádza rok 1940. Veliteľ protivzdušnej obrany Veľkej Británie generálporučík F. Pile pri svojom veliteľstve zriadil skupinu operačného výskumu vedenú matematikom, nositeľom Nobelovej ceny, profesorom P. M. S. Blackettom. Úlohou skupiny troch fyziológov, dvoch matematikov, jedného astronóma a jedného dôstojníka protivzdušnej obrany, bolo vyriešiť účinnosť paľby protiletadlového delostrelectva, do ktorého bola v tej dobe zaradovaná rádiolokačná technika.

Príklady, kedy vedci boli poradcami vojvodcov pri riešení vojenských problémov siahajú ďaleko do histórie. Alexander Macedónsky sa často radil so svojim vychovávateľom,

¹ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 2.

² NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 5.

gréckym filozofom Aristotelom. O Archimedovi je známe, že bol konštruktérom rôznych vojenských strojov a v čase obliehania svojho rodného mesta Syrakúz Rimanmi sa aktívne podieľal na riadení obrany. Z obdobia prvej svetovej vojny možno uviesť práce anglického matematika Lanchestera (publikované knižne roku 1916), ktorý vo svojej práci „Úloha letectva vo vojne, vznik štvrtého druhu zbrane“ sa ako prvý pokúsil matematicky sformulovať proces boja. Práca zo začiatku nevzbudila pozornosť ale v priebehu druhej svetovej vojny sa stala základom modelovania bojovej činnosti.³

Operačný výskum sa vyvíjal vo viacerých oblastiach. Za protagonistov operačného výskumu v ekonómii možno považovať vedcov, ktorí sa zaoberali racionalizáciou výroby a riadenia (napr. F. W. Taylor, H. Le Chatelier, H. Fayol, H. Emerson) a matematikov, ktorí sa snažili o formuláciu ekonomických problémov (J. M. Keynes, V. V. Leontiev, O. Lange). V technickej oblasti môžeme uviesť práce dánskeho inžiniera A. K. Erlanga, ktorý sa na začiatku 20. storočia zaoberal optimalizáciou automatických telefónnych ústrední. Týmto položil základy teórie, ktorá po päťdesiatych rokoch 20. storočia nachádzala široké uplatnenie v rôznych odboroch pod názvom teória hromadnej obsluhy.⁴

Základ operačnému výskumu v teoretickej oblasti dali práce vedcov, ktorí sa zaslúžili o rozvoj teórie pravdepodobnosti a matematickej štatistiky ako napr. G. M. Kendall, A. A. Markov. Osobitne je potrebné vyzdvihnúť práce poľského matematika W. H. D. Steinhausa „Definície potrebné k teórii hier a stíhania“ z roku 1925 a amerického matematika J. von Neumanna „K teórii spoločenských vied“ z roku 1928, ktoré dali základ teórii strategických hier.⁵

Ako organizovaná vedecká činnosť vznikol operačný výskum v priebehu druhej svetovej vojny. Vo Veľkej Británii a Spojených štátoch amerických boli pri veliteľstvách vojenských vzdušných a námorných síl zriaďované špeciálne pracovné skupiny, zložené z vojakov a civilných pracovníkov, ktoré boli poverené riešením dôležitých problémov ako boli napr. zvýšenie účinnosti boja stíhacieho letectva, zvýšenie účinnosti leteckého bombardovania, vyriešenie boja s nemeckými ponorkami alebo organizácia obrany námorných konvojov a iné. Tieto úlohy boli spojené s riešením radu problémov ako

³ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 5 – 6.

⁴ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 6.

⁵ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 6 – 7.

technického tak aj operačného a taktického charakteru. Výsledky sa prejavili v zdokonalení bojovej techniky, organizácii výcviku a bojovej činnosti vojsk. Súčasne vyvolali potrebu rozvoja nových teórií, ktoré sú špecifickými prostriedkami operačného výskumu.⁶

V povojnovej dobe boli v anglosaských krajinách získané skúsenosti vo vojenských vzdušných a námorných silách rozšírené aj na pozemné vojská. Operačný výskum sa uplatňuje ako v riadení ekonomiky, tak aj v sociológii (štúdium správania sa jedincov a skupín), v politológii (analýza volebných systémov a pravidiel) a vojenských vedách (plánovanie vojenských operácií).⁷

Existuje niekoľko definícií operačného výskumu. Zodpovedajú dobe, v ktorej vznikli, sú charakterizované tak v tej dobe existujúcim matematickým aparátom a existujúcim stupňom operačného výskumu ako aj úrovňou využitia výpočtovej techniky.

Uved'me si niektoré z nich:⁸ operačný výskum

- a) je vedecká metóda prípravy kvantitatívnych podkladov pre prijatie rozhodnutia vedúcich pracovníkov v operáciách, ktoré riadia (Kimbel – Morse);
- b) sa opiera o väčší počet možných riešení týkajúcich sa činností organizmov zložených z ľudí a strojov a v porovnaní týchto riešení (E. A. Johanson);
- c) je metóda predvídania pravdepodobnosti výsledku v danom procese, je to vedecké skúmanie podstatných javov vlastných danému procesu videného v celku, uskutočňované s cieľom dedukcie najlepšieho rozhodnutia a hľadá riešenie problémov efektívnosti s pravdepodobným charakterom (gen. P. Reanauld);
- d) je súbor metód slúžiacich na stanovenie optimálnych rozhodnutí, prijímaných na realizáciu stanoveného cieľa, pri použití určených prostriedkov v konkrétnych podmienkach činnosti (W. Sadowski);
- e) je veda o racionálnych spôsoboch organizácie cieľavedomej ľudskej činnosti (J. S. Ventcel);
- f) je systematické využívanie kvantitatívnej analýzy pri rozhodovaní (J. Hitsch);

⁶ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 7.

⁷ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 8.

⁸ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 14 – 15.

g) je súbor matematických a technických metód pre rozbor organizačných javov (javovo, ktoré vyjadrujú aktívne vzťahy medzi elementami systémov zložených z väčšieho počtu živých i neživých elementov). Zaoberá sa najmä rozborom zložitých situácií, vypracovaním alternatív postupov s prípravou podkladov pre zdôvodnené rozhodovanie pri riadení systémov, ktoré sa vykonáva z toho dôvodu, aby sa dosiahol cieľ alebo preto aby sa dosiahol cieľ optimálnym spôsobom s pomocou niektorého zvoleného kritéria. (J. Beneš).

Všetci autori sa zhodujú v tom, že operačný výskum slúži rozhodovaciemu procesu, pracuje pomocou nejakého matematického modelu s kvantitatívnymi veličinami.

„Z predmetu, cieľa a metód operačného výskumu vyplýva aj jeho definícia: operačný výskum je vedný odbor, ktorý využíva súbor teórií a metód na stanovenie optimálnych rozhodnutí, prijímaných na realizáciu stanoveného cieľa, s použitím všetkých určených prostriedkov v konkrétnych podmienkach činnosti.“⁹

Vo vojenskej oblasti nachádza operačný výskum svoje opodstatnenie napr. pri automatizácii velenia vojskám, pri riešení operačného (strategického) použitia síl, pri riešení taktického použitia síl a bojových prostriedkov, pri konštrukcii a hodnotení zbraní a inej vojenskej techniky, pri organizácii tylového, materiálno-technického a zdravotníckeho zabezpečenia vojskám.¹⁰

Medzi hlavné metódy operačného výskumu patrí:¹¹

- a) matematické programovanie – pomocou matematických modelov určiť postup ako nájsť optimálne riešenie daného problému. Podľa jednotlivých druhov modelov z ktorých vychádzame pri optimalizácii poznáme lineárne, nelineárne, dynamické, stochastické a iné programovanie;
- b) teória nadväzných procesov – má veľký význam pri riešení problémov riadenia zložitých činností, ich plánovania a kontroly. Najrozšírenejšie sú „metóda kritickej cesty „CPM“ (Critical Path Method) a metóda „PERT“ (Program Evalution and Reviev Technique), ktorá zahŕňa techniku a prehľad o programe;

⁹ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 15 – 16.

¹⁰ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 18 – 20.

¹¹ NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 22 – 23.

- c) teória hromadnej obsluhy – sa používa pri riešení kapacitných problémov, optimálnej organizácii práce obsluhy viacerých strojov a pod. Nazýva sa tiež teóriou frontov;
- d) teória hier – pomáha nájsť v konfliktných situáciách optimálne riešenie. Ide o metódu matematického vyjadrenia rozhodnutia v konfliktnnej situácii;
- e) teória efektívnosti – je súhrn metodologických a matematických zásad pre určenie číselných kritérií charakterizujúcich efektívnosť činnosti v závislosti na množstve a druhu použitých prostriedkov a ich kombinácií;
- f) teória zásob a skladov – umožňuje riešiť problémy spojené so zásobovaním a zabezpečením nerušeného priebehu výrobného procesu;
- g) štruktúrna analýza – slúži na riešenie problémov proporcionálnosti.

„Teórie operačného výskumu sú v podstate matematické teórie, ktoré pracujú s kvantami, s číslami. Tam, kde nie je možná kvantifikácia, nie je ani možné použitie operačného výskumu.“¹²

LINEÁRNE PROGRAMOVANIE

Matematické myšlienky, ktoré sa vzťahujú k lineárnemu programovaniu môžeme nájsť už na konci 18. storočia, konkrétne v prácach Fouriera z roku 1888. Na prelome 19. a 20. storočia prepracoval maďarský matematik Farkas teóriu sústav lineárnych nerovností, ktorá je jednou zo základu teórie lineárneho programovania. Jeho najznámejšia práca je z roku 1902.¹³

Zrod lineárneho programovania je spojený s predvojnovým obdobím 30.-tych až 40.-tych rokov a publikáciami matematikov Kantoroviča (1939) a Hitchcocka (1941), ktorí nadväzovali na výsledky prác Gaussa, Jordana, Farkasa, Minkowského, atď. Hlavný rozvoj lineárneho programovania spadal do povojnového obdobia. Zásluhy v tejto súvislosti je potrebné priznať Dantzigovi, Kantorovičovi, Tuckerovi, Koopmansovi, Kuhnovi, Galemu, Judinovi a ďalším.¹⁴ V 30.-tych rokoch 20. storočia vznikli práce, ktoré sa týkajú riešenia špeciálnych úloh lineárneho programovania, ako je priradovací a dopravný problém. Riešenia boli založené na kombinatorických úvahách a podľa národností autorov (König a Egerváry)

¹² NEMEC, M. 1992. *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. s. 68.

¹³ PLEŠNÍK, J., DUPAČOVÁ, J., VLACH, M.: *Lineárne programovanie*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1990. s. 29.

¹⁴ DUDORKIN, J.: *Operační výskum*. Praha: Ediční středisko ČVUT, Praha 6, Žitná 4. 1991. s. 15.

sú výsledné algoritmy známe pod názvom maďarská metóda. Všeobecný postup na riešenie dopravného problému zostavil v roku 1941 americký matematik Hitchcock.¹⁵

Najväčší rozvoj teórie a aplikácií lineárneho programovania spadá až do obdobia po 2. svetovej vojne – lineárne programovanie malo byť jedným z prostriedkov na riešenie vtedy zložitých, najmä ekonomických problémov vojnou zasiahnutých štátov, ako aj ich ďalšieho povojnového obdobia. Za prvú prácu o lineárnom programovaní je považovaná práca sovietskeho matematika Kantoroviča z roku 1939, ktorá bola publikovaná až po vojne. Až v roku 1947 sformuloval Dantzig všeobecný popis lineárneho programovania ako aj dodnes používaný algoritmus na riešenie lineárneho programovania – simplexovú metódu. Bolo to vyústenie niekoľkoročných diskusií známych matematikov a ekonómov, za ktoré v roku 1975 Kantorovič a Koompans získali Nobelovu cenu za ekonómiu.

V rokoch 1950 – 1960 sa prudko začali rozvíjať ďalšie oblasti matematického programovania a jeho aplikácií. V tom období rapídny rozvoj výpočtovej techniky otvoril ďalšie možnosti riešenia – úlohy veľkých rozmerov, zvýšenie efektívnosti a možnosť riešiť zložitejšie výpočty. Vďaka tomu boli navrhnuté nové algoritmy na riešenie úloh lineárneho programovania – elipsoidová metóda, Karmarkarova metóda. Veľký záujem využívať efektívne algoritmické riešenie úloh lineárneho programovania vyplýva aj z toho, že opakované riešenie rozsiahlejších úloh je často spojené s algoritmami na riešenie zložitejších optimalizačných úloh.

Základné pojmy

Matematické programovanie sa často využíva pri riešení problémov optimálneho využitia surovín, materiálu, časového fondu strojov a zariadení, plôch, počtu pracovníkov, investičných a finančných prostriedkov a podobne. Pre matematické programovanie je charakteristické, že umožňuje relatívne presne kvantitatívne hodnotiť výber určitého riešenia z väčšieho množstva možných riešení, ktoré je z hľadiska formulovaného cieľa najlepšie.¹⁶

Stanovenie cieľov je závislé od samotného procesu. Sú to optimalizačné (maximalizačné alebo minimalizačné) kritéria. Môžu to byť napríklad maximalizácia zisku,

¹⁵ PLESNÍK, J., DUPAČOVÁ, J., VLACH, M.: *Lineárne programovanie*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1990. s. 29.

¹⁶ IVANIČOVÁ, Z., BREZINA, I., PEKÁR, J.: *Operačný výskum*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., Oravská 17, Bratislava. 2002. s. 41.

maximalizácia účinnosti zariadenia, maximalizácia produktivity, maximalizácia množstva prepravovaného materiálu, minimalizácia výrobných nákladov, minimalizácia odpadu, minimalizácia prejdených kilometrov a iné¹⁷.

Každá úloha matematického programovania je zostavená s cieľom zobrazit' nejakú ekonomickú situáciu, v ktorej ide o nájdenie najlepšieho riešenia pri určitých ohraničujúcich predpokladoch. Na každý takýto problém sa možno pozerat' ako na samostatný skúmaný systém, zložený z prvkov, medzi ktorými existujú väzby, či už priame alebo nepriame a takisto väzby systému na okolie.¹⁸

Ohraničujúce predpoklady vyjadrujú podmienky a obmedzenia, za ktorých má daný proces fungovať. Môže ísť o jednu, ale aj o veľké množstvo ohraničujúcich podmienok. Môžu to byť napríklad materiálové zdroje, kapacity výrobných zariadení, kapacity pracovných síl, obmedzená životnosť zariadení, finančné zdroje, odbytové možnosti, kapacity dodávateľov, prepravné kapacity, požiadavky odberateľov, kapacity skladov a iné¹⁹.

V praxi sa často stretávame s problémom výberu jednej z viacerých alternatív. Rôzne alternatívy väčšinou z hľadiska osoby alebo organizácie, ktorá vykonáva výber, t.j. ktorá sa rozhoduje, nie sú rovnocenné. Vzniká tak problém výberu najlepšej z väčšieho počtu alternatív. Tu môžeme tiež hovoriť o optimálnom rozhodovaní.

Viaceré problémy optimálneho rozhodovania možno všeobecne charakterizovať takto:

- a) sú známe určité podmienky, ktoré treba rešpektovať pri rozhodovaní a ktoré určujú množinu prípustných alternatív,
- b) je známy cieľ rozhodovania, ktorý hovorí, podľa akého kritéria možno hodnotiť určitú výhodnosť alebo nevýhodnosť jednotlivých alternatív pre subjekt.

Problémy optimálneho rozhodovania môžeme často opísať za pomoci matematických prostriedkov. Toto opísanie nazývame - optimalizačný model.

Ak sa obmedzíme len na optimalizačné modely, v ktorých sú podmienky rozhodovania stanovené sústavou rovníc a nerovníc, pričom cieľ rozhodovania je vyjadrený

¹⁷ BEREŽNÝ, Š., KRAVECOVÁ, D.: *Lineárne programovanie*. Košice: Katedra matematiky a teoretickej informatiky Fakulta elektrotechniky a informatiky Technická univerzita v Košiciach. 2012. s. 10.

¹⁸ IVANIČOVÁ, Z., BREZINA, I., PEKÁR, J.: *Operačný výskum*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., Oravská 17, Bratislava. 2002. s. 41.

¹⁹ BEREŽNÝ, Š., KRAVECOVÁ, D.: *Lineárne programovanie*. Košice: Katedra matematiky a teoretickej informatiky Fakulta elektrotechniky a informatiky Technická univerzita v Košiciach. 2012. s. 10 - 11.

požiadavkou extrémnosti (maximalizovať alebo minimalizovať) danú funkciu na množine všetkých riešení sústavy. Takýmto modelom sa z matematického hľadiska zaoberá disciplína, nazývaná – matematické programovanie.

Najrozpracovanejšou a v praxi najčastejšie používanou súčasťou matematického programovania je tzv. **lineárne programovanie**. Lineárne programovanie skúma optimalizačné modely, v ktorých sú podmienky rozhodovania dané sústavou lineárnych rovníc alebo nerovníc, kde cieľ rozhodovania je vyjadrený na základe požiadavky danú lineárnu funkciu extremalizovať. Je to teda metóda rozhodovania, ako dosiahnuť nejaký určitý cieľ, ako napr. minimalizáciu nákladov alebo maximalizáciu zisku pri obmedzení množstva žiadaných výrobkov alebo voľných zdrojov.

V daných funkciách sa môžeme stretnúť so situáciou, že premenné môžu nadobúdať všetky reálne hodnoty. Vtedy hovoríme o spojitých úlohách lineárneho programovania. Taktiež môžu premenné nadobúdať len celočíselné (diskrétné) hodnoty z určitej podmnožiny reálnych čísel. Takýto prípadom hovoríme celočíselné (diskrétné) úlohy lineárneho programovania.

Všeobecná úloha lineárneho programovania

Aj keď obsahová stránka konkrétnych lineárnych optimalizačných modelov môže byť veľmi rozdielna, z matematického hľadiska ide o úlohy rovnakého typu, je potrebné minimalizovať alebo maximalizovať lineárnu funkciu na množine všetkých riešení sústavy lineárnych rovníc a nerovníc. Takéto matematické úlohy, skúmané nezávisle od ich vecného obsahu, môžeme nazvať všeobecné úlohy lineárneho programovania.

Všeobecnú úlohu lineárneho programovania zapíšeme matematickým modelom v tvare²⁰:

$$1) \quad \mathbf{z} = \mathbf{c}_1 \cdot \mathbf{x}_1 + \mathbf{c}_2 \cdot \mathbf{x}_2 + \dots + \mathbf{c}_n \cdot \mathbf{x}_n \rightarrow \text{OPTIMUM (max. alebo min.)} \quad (1)$$

$$\begin{aligned} 2) \quad & \overline{a_{11} \cdot x_1 + a_{12} \cdot x_2 + \dots + a_{1n} \cdot x_n \leq b_1} \\ & a_{21} \cdot x_1 + a_{22} \cdot x_2 + \dots + a_{2n} \cdot x_n \leq b_2 \\ & \dots \quad \dots \\ & a_{m1} \cdot x_1 + a_{m2} \cdot x_2 + \dots + a_{mn} \cdot x_n \leq b_m \end{aligned} \quad (2)$$

²⁰ MÁČA, J, LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. str. 42 – 43. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>.

$$\begin{aligned}
 3) \quad & x_1 \Rightarrow 0 \\
 & x_2 \Rightarrow 0 \\
 & \dots \quad \dots \\
 & x_n \Rightarrow 0
 \end{aligned}
 \tag{3}$$

pričom - rovnica 1) vyjadruje účelovú funkciu

- sústava nerovníc (alebo rovníc) 2) vyjadruje obmedzujúce podmienky

- nerovnice 3) popisujú podmienky nezápornosti

Pri výpočte úloh lineárneho programovania je niekedy výhodnejšie využiť úspornejšie alternatívne spôsoby zápisu:

a) Maticový zápis:

$$\begin{aligned}
 \min \quad & z = c^T \cdot x \\
 \text{za podmienok} \quad & A \cdot x = b \quad \quad x \Rightarrow 0
 \end{aligned}
 \tag{4}$$

poprípade ešte stručnejšie

$$\min \{ z = c^T \cdot x, A \cdot x = b, x \Rightarrow 0 \}
 \tag{5}$$

kde:

$$c = \begin{pmatrix} c_1 \\ c_2 \\ \dots \\ c_n \end{pmatrix} \quad \text{je stĺpcový vektor koeficientov pri jednotlivých premenných v účelovej funkcii}$$

$$x = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_m \end{pmatrix} \quad \text{je stĺpcový vektor premenných}$$

$$b = \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \dots \\ b_m \end{pmatrix} \quad \text{je stĺpcový vektor pravej strany obmedzujúcich podmienok}$$

$$A_{[m,n]} = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & & & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{nm} \end{vmatrix} \quad \text{je matica sústavy obmedzujúcich podmienok}$$

b) Zložkový zápis:

$$\min \quad (6) \quad z = \sum_{j=1}^n c_j \cdot x_j$$

za podmienok

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} \cdot x_j = b_i$$

c) Vektorový zápis:

$$x_j \geq 0$$

$$\min \quad (7)$$

za podmienok

$$z = \sum_{j=1}^n c_j \cdot x_j$$

$$\sum_{j=1}^n a_{ij} \cdot x_j = b_i$$

$$x_j \geq 0 \quad \begin{pmatrix} a_{1j} \\ a_{2j} \\ \dots \\ a_{mj} \end{pmatrix}$$

kde a_j je j-ty stĺpec matice A, t.j. $a_j =$

$$b \text{ je stĺpcový vektor pravých strán sústavy} \quad b = \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \dots \\ b_m \end{pmatrix}$$

DISTRIBUČNÉ ÚLOHY

Špeciálnu kategóriu úloh lineárneho programovania tvoria tzv. **distribučné úlohy**. Patria sem úlohy ako²¹:

- dopravné úlohy so všetkými ich modifikáciami, ktoré riešia optimálny plán rozvozu tovaru (materiálu),
- prirad'ovacie úlohy zaoberajúce sa optimálnym priradením objektov na miesta určenia,
- úlohy optimálneho rozmiestnenia zdrojov a niektoré ďalšie.

²¹ MÁČA, J., LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. str. 91. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>.

Ich matematický model možno tiež riešiť prostredníctvom simplexového algoritmu, avšak tento prístup vedie väčšinou na úlohy, ktorých riešenie je týmto postupom nie veľmi efektívne (vyžaduje veľký počet iterácií). Preto boli vyvinuté špeciálne efektívne algoritmy prihliadajúce ku špecifikám matematických modelov jednotlivých typov úloh.

Dopravná úloha

Dopravné úlohy patria k najstarším typom, ktoré z hľadiska metód lineárneho programovania a z hľadiska účelovej funkcie patria väčšinou k minimalizačným úlohám. V zásade ide o určenie takého plánu rozvozu, ktorý by uspokojil požiadavky odberateľov a v rámci možností dodávateľov tak, aby celkový náklad spojený s rozvozom tovaru bol minimálny. Týmto nákladom býva v praxi buď celková spotreba pohonných hmôt, časová (kilometrová) náročnosť alebo celkový náklad v peňažných jednotkách.

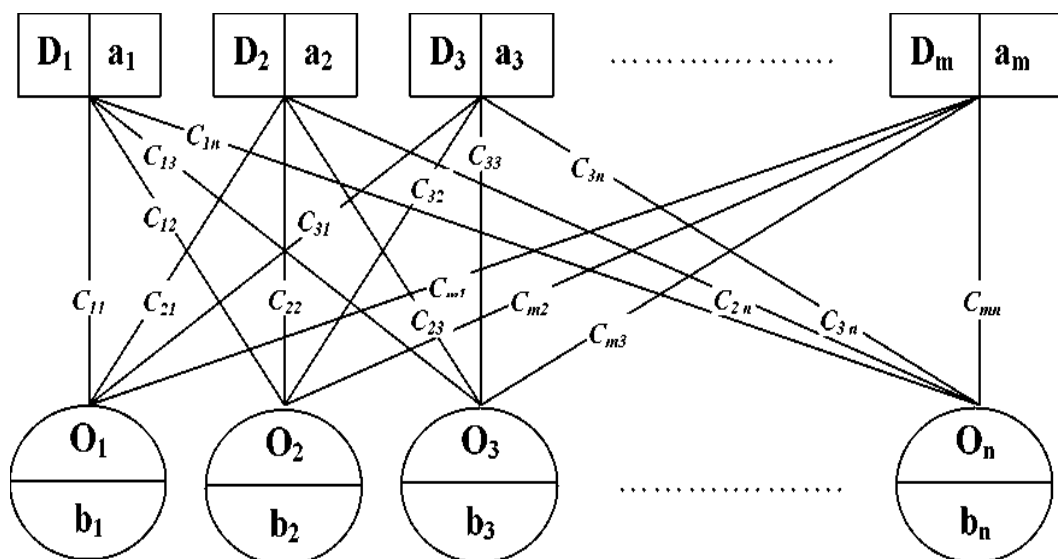
Dopravný problém je jedným z prvých problémov, pri výskume a riešení ktorého sa s úspechom použili metódy lineárneho programovania. Dopravnú úlohu ako prvý formuloval Hitchcock a neskôr ju detailne rozpracoval Koopmans. Jej formuláciu v tvare úlohy lineárneho programovania a systematickú metódu riešenia rozpracoval Dantzig. Výpočtový proces je v podstate simplexová metóda prispôbená dopravnému problému.

Matematický model dopravnej úlohy

Dopravné úlohy sú typom deterministických alokačných metód. Na ich riešenie sú vytvorené špeciálne algoritmy, pomocou ktorých sa je možno jednoduchým spôsobom dopracovať k výsledku s ohľadom na kapacity dodávateľov a uspokojovanie požiadaviek spotrebiteľov tak, aby náklady na prepravu a čas prepravy boli minimálne.

Základným cieľom riešenia dopravnej úlohy je zostrojenie **optimálneho plánu rozvozu** tovaru (materiálu) od dodávateľov (zdrojov, výrobcov) definovaných svojimi kapacitami k odberateľom, ktorí sú charakterizovaní svojimi požiadavkami. Pritom proces rozvozu je popísaný nákladmi na prepravu jednotkového množstva tovaru od daného dodávateľa k príslušnému odberateľovi tzv. **sadzbou** - c_{ij} ²².

²² MÁČA, J., LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. str. 91 – 97. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>.

Obrázok 1 Grafické znázornenie dopravnej úlohy

Zdroj: MÁCA, J, LEITNER, B.

Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy.

Ako vidno z obrázka 1, z pohľadu potrebných vstupných údajov je uvedená všeobecná úloha zadaná:

- počtom dodávateľov m a ich kapacitami $a_1, a_2, a_3, \dots, a_m$, ktoré môžeme radiť do tzv. **vektora kapacít - a**,
- počtom odberateľov n a ich jednotlivými požiadavkami $b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$, analogicky ukladanými do **vektora požiadaviek - b**,
- jednotkovými nákladmi (sádzbami) - c_{ij} , pre $i = 1, 2, 3, \dots, m$; $j = 1, 2, 3, \dots, n$ na prepravu tovaru od i -tého dodávateľa k j -tému odberateľovi, ktoré zapisujeme do tzv. **matice sadzieb - c**.

Pre dopravnú úlohu sú nasledujúce podmienky ekvivalentné:

- má prípustné riešenie,
- má optimálne riešenie,
- platí dodávateľsko-odberateľská rovnováha (vybilancovanosť) - súčet kapacít výrobcov sa musí rovnať súčtu požiadaviek odberateľov.

$$\sum_{i=1}^m a_i = \sum_{j=1}^n b_j \quad (8)$$

Vojenské REFLEXIE

Pri praktických aplikáciách dopravnej úlohy obyčajne predpokladáme len prepravu celých jednotiek výrobkov, preto si musíme všimnúť, že každé bázické riešenie sa skladá len z celých čísel, ak sú všetky koeficienty a_i a b_j nezáporné.

Pre názornosť môžeme celé zadanie úlohy prepísať do tabuľky dopravnej úlohy, ktorá sa využíva i k následnému „ručnému“ riešeniu celej úlohy.

Tabuľka 1 Tabuľka dopravnej úlohy

O D	O ₁	O ₂	O ₃		O _n	a
D ₁	$\begin{matrix} C_{11} \\ X_{11} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{12} \\ X_{12} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{13} \\ X_{13} \end{matrix}$		$\begin{matrix} C_{1n} \\ X_{1n} \end{matrix}$	a ₁
D ₂	$\begin{matrix} C_{21} \\ X_{21} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{22} \\ X_{22} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{23} \\ X_{23} \end{matrix}$		$\begin{matrix} C_{2n} \\ X_{2n} \end{matrix}$	a ₂
D ₃	$\begin{matrix} C_{31} \\ X_{31} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{32} \\ X_{32} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{33} \\ X_{33} \end{matrix}$		$\begin{matrix} C_{3n} \\ X_{3n} \end{matrix}$	a ₃
.....						
D _m	$\begin{matrix} C_{m1} \\ X_{m1} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{m2} \\ X_{m2} \end{matrix}$	$\begin{matrix} C_{m3} \\ X_{m3} \end{matrix}$		$\begin{matrix} C_{mn} \\ X_{mn} \end{matrix}$	a _m
b	b ₁	b ₂	b ₃		b _n	$\sum a_i = \sum b_j$

Zdroj: MÁČA, J, LEITNER, B.

Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy.

Ako z uvedeného vyplýva, cieľom riešenia úlohy je určiť prepravované množstvá x_{ij} od všetkých výrobcov ku všetkým dodávateľom, ktoré budú spĺňať nasledujúce požiadavky:

- vyhovujú požiadavkám všetkých odberateľov
- naplnia kapacity všetkých dodávateľov
- náklady na celý rozvoz tovaru budú minimálne, resp. maximálne

Všeobecný matematický model úlohy je možné potom napísať v tvare :

a) Účelová funkcia

$$Z = c_{11} \cdot x_{11} + c_{12} \cdot x_{12} + \dots + c_{1n} \cdot x_{1n} + c_{21} \cdot x_{21} + c_{22} \cdot x_{22} + \dots + c_{2n} \cdot x_{2n} + \dots + c_{m1} \cdot x_{m1} + c_{m2} \cdot x_{m2} + \dots + c_{mn} \cdot x_{mn} \longrightarrow \text{MIN} \quad (9)$$

b) Obmedzujúce podmienky

$$\begin{aligned}
 x_{11} + x_{12} + \dots + x_{1n} &= a_1 \\
 x_{21} + x_{22} + \dots + x_{2n} &= a_2 \\
 &\dots \dots \\
 x_{m1} + x_{m2} + \dots + x_{mn} &= a_m \quad (10) \\
 &\dots \dots \\
 x_{11} + x_{21} + \dots + x_{m1} &= b_1 \\
 x_{12} + x_{22} + \dots + x_{m2} &= b_1 \\
 &\dots \dots \\
 x_{1n} + x_{2n} + \dots + x_{mn} &= b_n
 \end{aligned}$$

ktorý môžeme prepísať do jednoduchšieho tvaru, v ktorom využijeme sumy²³

$$\begin{aligned}
 z &= \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n c_{ij} \cdot x_{ij} \rightarrow MIN \\
 (i &= 1, \dots, \sum_{j=1}^n x_{ij} = a_i \quad m) \\
 (j &= 1, \dots, \sum_{i=1}^m x_{ij} = b_j \quad n)
 \end{aligned} \quad (11)$$

s už uvedenou základnou požiadavkou na vyrovnanosť úlohy

$$\sum_{i=1}^m a_i = \sum_{j=1}^n b_j \quad (12)$$

Z uvedeného matematického modelu je vidno, že k dispozícii máme

m + n rovníc pre **m . n** neznámych. Ak zvolíme rovnaký prístup ako v implexovej metóde a položíme **m . n - m - n + 1** premenných rovné **0**, možno zvyšných **m + n - 1** neznámych premenných dorátať. To však znamená, že dopravná úloha, pre ktoré platí dodávateľsko-odberateľská rovnováha, má iba **m + n - 1** nezávislých rovníc a teda základné riešenie takejto úlohy môže mať maximálne **m + n - 1** kladných koreňov.

Získanie východiskového bázičného riešenia

Ako bolo uvedené, obmedzujúce podmienky vytvárajú v dopravnej úlohe **m + n** rovníc pre **m . n** neznámych. Pretože musí byť splnená podmienka vyváženosti kapacít a požiadaviek, znamená to, že iba **m + n - 1** rovníc je **lineárne nezávislých**.

²³ MÁČA, J, LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. str. 94. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>.

V súčasnosti je k dispozícii niekoľko metód pre nájdenie prípustného bázičného riešenia dopravnej úlohy od najjednoduchších, ktoré dávajú východiskové bázičné riešenie veľmi rýchlo, ale jemu prislúchajúca hodnota účelovej funkcie je náhodná, až po najkomplikovanejšie, pomocou ktorých možno získať riešenia priamo optimálne, alebo veľmi blízke optimu, u ktorých často nie je potrebné robiť ich iteračné spresňovanie²⁴.

Pre nájdenie prípustného bázičného riešenia sa v praxi využívajú tri metódy:

1. Metóda severozápadného rohu (najjednoduchšia).
2. Indexová metóda.
3. Vogelova aproximačná metóda (z uvedených najpresnejšia).

Riešenie úlohy Vogelovou aproximačnou metódou

Vogelova aproximačná metóda²⁵ je spomedzi menovaných metód najpresnejšia. Vychádza z myšlienky, že k najviac nežiaducej zmene hodnoty účelovej funkcie dochádza vtedy, keď sa nám nepodari v riadku alebo stĺpci priradiť hodnotu premennej s minimálnou sadzbou a sme tak nútení vykonať priradenie i tam, kde je rozdiel medzi minimálnou a najbližšou vyššou sadzbou veľký.

Postup:

1. Výpočet rozdielov „ R_i “ a „ R_j “

- k tabuľke pridáme stĺpec pre „ R_i “ a riadok pre „ R_j “
- v každom riadku a stĺpci vypočítame rozdiel R medzi najnižšou a najbližšou vyššou hodnotou sadzby prepravných nákladov. Ak je viac ako jedna najnižšia hodnota sadzby (buď v riadku alebo v stĺpci), tak $R = 0$.

2. Vyhľadanie najväčšieho rozdielu „ R “ v stĺpcoch alebo riadkoch

- vo vypočítaných rozdieloch „ R “ nájdeme najväčšiu hodnotu a v príslušnom riadku alebo stĺpci obsadíme políčko s najnižšou hodnotou sadzby prepravných nákladov najväčším možným objemom (menšia hodnota z porovnania požiadavky s kapacitou). Ak existuje viac

²⁴ MÁČA, J, LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. str. 96 – 97. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>.

²⁵ MÁČA, J, LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. str. 99 – 100. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>.

Vojenské REFLEXIE

- najväčších rozdielov „R“, uprednostníme políčko s najnižšou hodnotou sadzby prepravných nákladov. Ak existujú aj rovnaké hodnoty sadzieb prepravných nákladov zvolíme si spomedzi políčk s rovnakými hodnotami sadzieb prepravných nákladov políčko, do ktorého sa dá umiestniť najväčší objem (z porovnania požiadavky a kapacity)
- v riadku alebo stĺpci, kde sa objem v políčku rovná kapacite alebo požiadavke, zapíšeme do zostávajúcich políčk „0“.

3. Opakovanie krokov 1. a 2.

- sadzba v obsadených políčkach sa pri výpočte rozdielov neberie do úvahy
- pri obsadzovaní políčk sa nepočíta s políčkami s „nulovým“ objemom
- opakovanie sa realizuje do naplnenia všetkých požiadaviek pri súčasnom vyčerpaní všetkých kapacít.

VYUŽITIE VOGELOVEJ APROXIMAČNEJ METÓDY PRI RIEŠENÍ DOPRAVNEJ ÚLOHY

Reálny význam riešenia dopravnej úlohy si ukážeme na konkrétnom jednoduchom príklade s tromi dodávateľmi a tromi odberateľmi zadanom vo forme tabuľky.

Úloha: Traja dodávatelia náhradných dielov na vojenskú techniku s kapacitami 4 000, 3 000 a 3 500 ks náhradných dielov distribuuju súčiastky trom vojenským opravárenským práporom, ktorých požiadavky sú 5 000, 1 500, 4 000 ks. Náklady na prepravu jednej jednotky tovaru od dodávateľov k opravárenským rotám sú uvedené v tabuľke. Úlohu budeme riešiť tak, aby boli zabezpečené **minimálne** náklady na prepravu.

Tabuľka 2 Zadanie úlohy

D	O	O1	O2	O3	a
D1		10	12	19	4 000
D2		18	27	24	3 000
D3		14	25	13	3 500
b		5 000	1 500	4 000	$\Sigma=10\ 500$

Zdroj: Vlastné spracovanie

Najskôr si pre porovnanie náhodne vyberieme prípustné riešenie, vypočítame celkové náklady, a tak si ukážeme, prečo je potrebné riešiť danú úlohu s použitím Vogelovej aproximačnej metódy. Uvedieme len skrátenú tabuľku.

Tabuľka 3 Prípustné riešenie úlohy

3 000	0	1 000
0	0	3 000
2 000	1 500	0

$$x_{11} = 3\,000$$

$$x_{13} = 1\,000$$

$$x_{23} = 3\,000 \quad \mathbf{z = 186\,500}$$

$$x_{31} = 2\,000$$

$$x_{32} = 1\,500$$

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vogelova aproximačná metóda

Vogelova aproximačná metóda je zložitejšia, preto riešenie budeme postupne popisovať na tabuľkách:

1. tabuľku doplníme o stĺpec „ R_i “ a riadok „ R_j “,
2. vypočítame si rozdiely „ R “ vo všetkých riadkoch a stĺpcoch,
3. zistili sme, že máme najväčšiu hodnotu **13** s najnižšou sadzbou prepravných nákladov **12**, teda políčko D1O2, kde priradíme najvyššiu možnú hodnotu premennej $x_{12} = 1\,500$, pričom zvyšným premenným v danom stĺpci priradíme hodnotu 0,

Tabuľka 4 Postup riešenia Vogelovou aproximačnou metódou – 1., 2. a 3. krok

D	O	O1	O2	O3	a	Ri
D1		10	12 <u>1 500</u>	19	4 000	2
D2		18	27 <u>0</u>	24	3 000	6
D3		14	25 <u>0</u>	13	3 500	1
b		5 000	1 500	4 000	$\Sigma=10\,500$	
Rj		4	13	6		

Zdroj: Vlastné spracovanie

4. vypočítame si rozdiely „ R “ vo všetkých riadkoch a zostávajúcich dvoch stĺpcoch, pričom pri výpočtoch rozdielov v riadkoch neberieme do úvahy sadzby prepravných nákladov z políčok druhého odberateľa,
5. vidíme, že najvyšší rozdiel je **9** a políčko s najnižšou sadzbou **10** je políčko D1O1, preto mu pridáme hodnotu 2 500 a políčku D1O3 pridáme hodnotu 0,

VOJENSKÉ REFLEXIE

Tabuľka 5 Postup riešenia Vogelovou aproximačnou metódou – 4. a 5. krok

D	O	O1	O2	O3	a	Ri
D1		¹⁰ <u>2 500</u>	¹² <u>1 500</u>	¹⁹ <u>0</u>	4 000	9
D2		¹⁸	²⁷ <u>0</u>	²⁴	3 000	6
D3		¹⁴	²⁵ <u>0</u>	¹³	3 500	1
b		5 000	1 500	4 000	$\Sigma=10\,500$	
Rj		4	-	6		

Zdroj: Vlastné spracovanie

6. vypočítame si rozdiely „R“ zostávajúcich dvoch riadkoch a dvoch stĺpcoch,
7. najvyšší rozdiel je **11** a políčko s najnižšou sadzbou **13** je políčko D3O3, prideliť mu hodnotu 3500 a políčko D3O1 prideliť hodnotu 0,
8. na základe toho, aby boli splnené kapacity, teraz už môžeme prideliť hodnoty aj zostávajúcim dvom premenným – políčko D2O1 bude mať hodnotu 2 500 a políčko D2O3 hodnotu 500,

Tabuľka 6 Východiskové riešenie Vogelovou aproximačnou metódou

D	O	O1	O2	O3	a	Ri
D1		¹⁰ <u>2 500</u>	¹² <u>1 500</u>	¹⁹ <u>0</u>	4000	-
D2		¹⁸ <u>2 500</u>	²⁷ <u>0</u>	²⁴ <u>500</u>	3000	6
D3		¹⁴ <u>0</u>	²⁵ <u>0</u>	¹³ <u>3 500</u>	3500	1
b		5 000	1 500	4 000	$\Sigma=10\,500$	
Rj		4	-	11		

Zdroj: Vlastné spracovanie

$$\begin{aligned}x_{11} &= 2\,500 & x_{23} &= 500 \\x_{12} &= 1\,500 & x_{33} &= 3\,500 \\x_{21} &= 2\,500\end{aligned}$$

$$z = 145\,500$$

Vypočítali sme účelovú funkciu. Pri Vogelovej aproximačnej metóde sme priradili premenným 5 nenulových hodnôt, čo znamená, že sme dostali **úplné bázičné riešenie**.

Vogelova aproximačná metóda je najpresnejšia metóda, ale ani táto metóda nemusí dávať optimálny výsledok. Jednoduchým postupom sa dá každé riešenie prekontrolovať alebo dokonca zoptimalizovať.

ZÁVER

„Voľba riešenia je daná momentom, keď vás už rozmýšľanie prestane baviť.“

MATZOVA AXIÓMA

Význam operačného výskumu sa prejavuje v obrovských materiálnych a ľudských hodnotách, ktoré sú ušetrené optimálnymi rozhodnutiami. Operačný výskum má osobitné postavenie vo vojenstve. Prijatie zodpovedného rozhodnutia nemôže byť prejavom intuície ale aj objektívneho zhodnotenia veľkého počtu faktorov. Riešenie úloh pomocou metód operačného výskumu vedie k objektívnemu a efektívnemu zjednodušeniu činnosti štábov.

Pri riešení vojenských dopravných úloh sme sa zamerali na riešenie s využitím Vogelovej aproximačnej metódy. Možné riešenie však môžeme získať i pomocou iných metód, ktoré nie sú veľmi zložité – metóda potenciálov, indexová metóda, metóda severozápadného rohu. Je na každom, či už veliteľovi alebo riešiteľovi úlohy, ktorú metódu si zvolí. Môže si vybrať jednoduchú a rýchlu metódu severozápadného rohu s nepresnými výsledkami a pri metóde potenciálov bude musieť viacnásobne využiť iteračné úpravy, alebo si zvolí zložitejšiu, no presnejšiu Vogelovu aproximačnú metódu s väčšinou optimálnym výsledkom a metódou potenciálov si výsledok už len prekontroluje a potvrdí.

Využitie a aplikácia poznatkov z oblasti lineárneho programovania a problému optimalizácie má obrovský prínos nielen v oblasti vojenského riadenia, ale aj pre mnohé oblasti ekonomického charakteru, dopravy, alebo všade tam, kde je potrebné riešiť komplexné problémy optimálneho využitia alebo rozdeľovania obmedzených prostriedkov, potrebných na dosiahnutie určených cieľov.

LITERATÚRA

- [1] BEREŽNÝ, Š., KRAVECOVÁ, D.: *Lineárne programovanie*. Košice: Katedra matematiky a teoretickej informatiky Fakulta elektrotechniky a informatiky Technická univerzita v Košiciach. 2012. 108 s. ISBN 978-80-553-0910-1.
- [2] DUDORKIN, J.: *Operační výskum*. Praha: Ediční středisko ČVUT, Praha 6, Žitná 4. 1991. 295 s. ISBN 80-01-00502-X.
- [3] IVANIČOVÁ, Z., BREZINA, I., PEKÁR, J.: *Operačný výskum*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., Oravská 17, Bratislava. 2002. 287 s. ISBN 80-89047-43-2.
- [4] KASSAY, F.: *Operačná analýza*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1980. 204 s.
- [5] MÁCA, J., LEITNER, B.: *Operačná analýza I – Deterministické metódy operačnej analýzy*. Fakulta bezpečnostného inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. 2002. 178 s. [online]. [cit. 2017.03.13] Dostupné z: <http://fsi.utc.sk/ktvi/leitner/2_predmety/OA/01_Skriptum-OApreBM_2002.pdf>. ISBN 80-88829-39-9.
- [6] NEMEC, M.: *Úvod do operačného výskumu*. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992. 71 s.
- [7] PLESNÍK, J., DUPAČOVÁ, J., VLACH, M.: *Lineárne programovanie*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1990. 320 s. ISBN 80-05-00679-9.

Recenzent:

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.,

KOMPARATÍVNA ANALÝZA SYSTÉMOV ODMEŇOVANIA PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV OS SR A VOJAKOV Z POVOLANIA AČR

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE REMUNERATION SYSTEM OF PROFESSIONAL SOLDIERS OF THE SLOVAK ARMED FORCES AND THE CZECH ARMY

Ing. Soňa JIRÁSKOVÁ, PhD.

Katedra manažmentu, Akadémia M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši

sona.jiraskova@aos.sk

ABSTRACT

The article deals with the issue of salary system for rewarding soldiers in the Slovak Armed Forces and in the Czech Army. The main aim of the author was to compare the existing remuneration systems and point out the weaknesses in the existing system of remuneration of professional soldiers of the Slovak Armed Forces. The first part of the article presents the theoretical basis of remuneration, the second part is a comparative analysis of remuneration systems of soldiers. The conclusion of article gives some recommendation for measure that should lead to an improvement of the remuneration system of professional soldiers.

Keywords: remuneration system, soldiers, Armed Forces.

ÚVOD

Domácnosti ako spotrebitelia majú rôzne druhy potrieb, ktoré uspokojujú zo svojich príjmov. Podstatnú časť príjmov domácností tvoria mzdy¹, alebo platy. Z dôvodu nutnosti zabezpečenia príjmov jednotlivci vstupujú na trh práce, kde ponúkajú svoju pracovnú silu a uvažujú o odmene za prácu a o spotrebe, ktorú im odmena umožní. Domácnosť

¹ Kategória „mzda“ je všeobecný výraz pre mzdy, platy a ostatné formy odmien a kompenzácií za prácu. Pojem mzda sa používa v súvislosti s odmeňovaním prevažne v podnikateľskom sektore, kým plat vo verejnom sektore.

je v rovnováhe, ak námaha (strasť) pri práci sa rovná efektu (slasti), ktorý práca prináša, t. j. reálnej mzde. Na porovnávaní reálnej mzdy s vynaloženou námahou pri práci je založené rozhodovanie a správanie sa domácností na trhu práce (Lisý a kol., 2003).

Peniaze získané formou mzdy/platu sú dôležité ako z ekonomického, tak aj z psychologického hľadiska, pretože výrazne ovplyvňujú život zamestnanca a zároveň aj jeho rodiny. Bez nich si jednotlivec nemôže kupovať rôzne tovary či služby zvyšujúce jeho životný komfort. Peniaze získané za odvedenú prácu sú tiež spájané so spoločenským postavením a uznaním pracovníka. Mnohí zamestnanci sú citliví na výšku svojej odmeny i na to, ako je ich mzda porovnateľná s tým, čo zarábajú iní zamestnanci v danej organizácii, prípadne v iných subjektoch.

Z uvedených dôvodov problematika odmeňovania zamestnancov patrí k dôležitým oblastiam záujmu manažmentu a rovnako tak aj podnikovej ekonomiky, pretože mzdy tvoria významnú položku nákladov v organizácii ktorú je potrebné obozretne riadiť.

Z hľadiska manažmentu je mzda/plat považovaný za výrazný motivačný prvok, ktorý má organizácia k dispozícii, pričom motivácia je prediktorom správania sa a konania zamestnancov v práci. V praxi sa tiež využíva zníženie mzdy ako určitý sankčný nástroj, ktorý je spôsobilý ovplyvniť správanie sa zamestnanca želateľným spôsobom. Odmena za vykonanú prácu takto determinuje množstvo a kvalitu práce budúcej.

Ako prvok motivácie sa okrem peňažného odmeňovania v praxi využívajú i tzv. zamestnanecké výhody (benefity v peňažnej i nepeňažnej podobe) a v neposlednom rade i nepeňažné odmeny, ku ktorým možno zaradiť uznanie, ocenenie, spoločenskú prestíž, osobnostný rast a podobne (Armstrong, 1999).

Všeobecným cieľom odmeňovania zamestnancov je podporovať dosiahnutie strategických i krátkodobých cieľov organizácie tým, že pomáha zabezpečovať kvalifikovanú, spôsobilú, oddanú a dobre motivovanú pracovnú silu, ktorú organizácia potrebuje.

Zamestnávatelia svoj mzdový systém využívajú pri získavaní i pri udržiavaní pracovníkov. Uplatňovaný mzdový systém by teda mal byť primeraný, spravodlivý a motivujúci, zároveň pružne inovovaný v závislosti od zmien ekonomických a spoločenských podmienok. Cieľom je, aby zamestnanci pracovali pre svoju organizáciu čo najefektívnejšie, s maximálnym využitím svojich schopností.

Príspevok je zameraný na skúmanie problematiky odmeňovania profesionálnych vojakov. Článok čitateľovi poskytuje komparatívnu analýzu súčasných systémov odmeňovania vojakov dvoch vybraných armád, pričom sa bližšie zameriava na analýzu motivačných zložiek služobných platov.

Z vedeckých metód bola pri spracúvaní príspevku využitá obsahová a komparatívna analýza legislatívnych noriem upravujúcich odmeňovanie vojakov, sekundárna analýza dát z uskutočneného výskumu systému odmeňovania profesionálnych vojakov OS SR a metóda syntézy pre formulovanie návrhov a odporúčaní pre ďalší postup.

KOMPARÁCIA SYSTÉMOV ODMEŇOVANIA VOJAKOV ARMÁDY ČESKEJ REPUBLIKY A OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Odmeňovanie vojakov má svoje osobitosti, ktoré vyplývajú z podstaty ich činnosti, ktorá je do značnej miery odlišná od iných pracovných činností a ich postavenia v spoločnosti². Služobná činnosť profesionálnych vojakov zahŕňa morfológicky bohaté špecifiká predstavujúce veľmi širokú škálu skutočného i potenciálneho pôsobenia ozbrojených síl, ktoré je zamerané na plnenie ich základnej funkcie – zabezpečenia záujmov a suverenity štátu. Pracovná činnosť subjektov vojenskej práce (vojakov, jednotiek, veliteľov a štábov), je podriadená naplňovaniu uvedenej základnej funkcie ozbrojených síl a je realizovaná v špecifických pracovných podmienkach (Hamaj, 2005).

Profesionálny vojak je fyzická osoba, ktorá vykonáva štátnu službu v služobnom pomere k Slovenskej republike. Štátna služba je činnosť, ktorou profesionálny vojak plní úlohy vyplývajúce zo zákona 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a z osobitných predpisov (napr. zákon č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky).

Vojak z povolania je občan, ktorý vojenskú činnú službu vykonáva ako svoje zamestnanie a je v služobnom pomere k Českej republike na základe zákona č. 332/2014 Sb. o vojakoch z povolání.

² Bližšie pozri napr. JIRÁSKOVÁ, S. 2016. Osobitosti finančného a sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov. In *Revue sociálno-ekonomického rozvoja*, vedecký recenzovaný on-line časopis, ISBN 2453-6148, 2016, roč. 2, č.1, s.43-53.

Predmetom komparácie systémov odmeňovania sú služobné platy vojakov a ďalšie nárokové zložky peňažného odmeňovania, článok však nerieši problematiku výsluhových náležitostí, benefítov a naturálneho zabezpečenia ako ďalších súčastí komplexného zabezpečenia vojakov.

Systém odmeňovania vojakov z povolania v Armáde Českej republiky

Odmeňovanie profesionálnych vojakov v Armáde českej republiky (ďalej v texte AČR) upravuje zákon č. 332/2014 Sb. o vojácich z povolání. Tento zákon nahradil predtým platný zákon č. 221/1999 Sb., ktorý už nevyhovoval zmeneným spoločenským podmienkam a existujúce znenie zákona dostatočným spôsobom nereflektovalo na požiadavky vyplývajúce z praxe. Zároveň došlo k novelizácii aj niekoľkých ďalších súvisiacich zákonov.

V dôvodovej správe k návrhu zmene zákona sa uvádza, že v praxi sa stávali prípady, keď výška platu vojaka z povolania poklesla pri menovaní vojaka do vyššej hodnosti spoločne s jeho preložením do iného miesta výkonu služby, a to v dôsledku relatívne minimálneho rozdielu medzi jednotlivými hodnotnými príplatkami a zároveň z dôvodu potenciálnej možnosti zániku nároku na príplatek za vedenie³. Zároveň dochádzalo k veľmi rozdielnemu odmeňovaniu vojakov z povolania vykonávajúcich službu v obdobných podmienkach, no s rôznou výškou osobného príplatku, ktorý bol priznávaný na základe subjektívneho rozhodnutia služobného orgánu.

Ďalší problém vyplynul z nesúladu kritérií pri zaradovaní vojakov z povolania do platových tried so systémom kritérií pre menovanie vojaka do konkrétnej vojenskej hodnosti. Existujúci systém platových tried sa nekryl s konkrétnymi vojenskými hodnosťami, zároveň nevytváral podmienky k výraznejšiemu zvýšeniu služobného platu pri menovaní vojaka do vyššej hodnosti. Podľa starého znenia zákona dokonca vojak z povolania v jednej hodnosti mohol byť zaradený až do deviatich rôznych platových tried⁴.

³ Napr.: Vojak z povolania mal na pôvodnom mieste výkonu služby priamych podriadených, to znamená, že poberal príplatek za riadenie a na novom pôsobisku už nemusel mať priamych podriadených a príplatek za riadenie mu bol odňatý. Zároveň na pôvodnom pracovisku mohol mať priznaný osobný príplatek v určitej výške, no na novom služobnom mieste mu bol priznaný osobný príplatek v inej, potenciálne nižšej výške.

⁴ Bližšie pozri: Dôvodová zpráva k návrhu zákona, ktorým se mění zákon č. 221/1999 Sb., o vojácich z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

Od roku 2015 došlo k zásadnej zmene systému riadenia kariéry vojakov z povolania. Jedným zo základných uplatňovaných princípov je postup v služobnej kariére na základe stanovenej rozhodnej doby v služobnom zaradení. S týmto postupom je spojené i vyššie platové ohodnotenie. Vojenská hodnosť odráža náročnosť služobnej činnosti, čomu zároveň zodpovedá aj výška služobného platu vyjadrená služobnou tarifou. Aplikovaním nových postupov riadenia kariéry je výrazne posilnený záujem vojaka z povolania na svojom kariérnom raste, nie na jeho zotrvaní v jednej hodnosti či na jednom služobnom mieste. Kariérny postup je takto cielene riadený a založený na osobnom úsilí a kvalite plnených úloh.

Novela zákona má umožniť rezortu obrany na trhu práce jednoduchšie a lepšie získavať kvalitný vojenský personál, ktorý bude aj náležite platovo ohodnotený. Súčasne uplatňovaný systém odmeňovania je viac transparentný, založený na potrebách ozbrojených síl s rešpektovaním princípu nároku vojaka na spravodlivú odmenu za vykonanú službu. V budúcnosti sa predpokladá aj zníženie administratívnej náročnosti pri poskytovaní plátov a eliminácia subjektívnych vplyvov služobných orgánov pri určovaní výšky služobných plátov.

Nový systém odmeňovania vychádza zo skúseností armád NATO, keď výška platu profesionálneho vojaka sa odvíja od jeho (Golitko, 2016):

- služobného zaradenia,
- podmienok výkonu služby,
- služobnej výkonnosti.

Pri určovaní služobného platu je už v Armáde Českej republiky zohľadnené vykonávanie služby nad zákonnú týždennú dobu služby v rozsahu 300 hodín v kalendárnom roku.

Zložky služobného platu tvoria:

- služobná tarifa,
- výkonnostný príplatok (nie je poskytovaný vojakom v prípravnej službe, čakatelom, vojakom v elitných hodnostiach),
- príplatok za zvýšenú zodpovednosť,
- príplatok za službu v zahraničí,
- zvláštny príplatok,
- príplatok za služobnú pohotovosť,
- odmena.

Výplata služobného platu sa realizuje zásadne bezhotovostným spôsobom, maximálne na dva osobné bankové účty vojaka z povolania, a to v pravidelných termínoch výplaty. Údaje o služobných platoch vojakov z povolania sú spracovávané, zhromažďované a uchovávané v informačnom systéme o služobných platoch, ktorý je neverejným informačným systémom verejnej správy a je spravovaný Ministerstvom financií Českej republiky.

Súčasťou pravidelného služobného príjmu vojakov z povolania sú aj ostatné nárokové zložky odmeňovania, medzi ktoré patrí:

- stabilizačný príspevok - poberajú ho vojaci z povolania v určitých špecializáciách (napr. piloti, lekári, IT špecialisti, ...),
- služobný príspevok na bývanie,
- náhrada nákladov za dochádzanie.

Systém odmeňovania profesionálnych vojakov v Ozbrojených silách Slovenskej republiky

Odmeňovanie profesionálnych vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej v texte OS SR) upravuje Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Novelizácia predtým platného zákona (z. č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky) bola spracovaná za účelom vytvorenia priaznivých podmienok pre stabilizáciu najkvalitnejšieho vojenského personálu vo vzťahu k zdrojovým možnostiam v perspektíve rozvojového plánu rezortu obrany SR. Základná filozofia zákona spočíva v skutočnosti, že sa tzv. dočasná štátna služba profesionálnych vojakov zmenila na stálu štátnu službu (po odslúžení 17 rokov) ako celoživotného povolania. V súvislosti s tým sa tabuľka hodnotných platov profesionálnych vojakov rozšírila o ďalšie dva platové stupne, čo znamená, že hodnotné platy stúpajú v porovnaní s pôvodným zákonom dlhšiu dobu, čo na jednej strane znižuje mzdové náklady a na strane druhej by malo motivovať profesionálnych vojakov k výkonu čo najdlhšej štátnej služby. V rámci zachovania sociálnych istôt sa v novoprijatom zákone zachovávajú všetky motivačné prvky systému odmeňovania, ako sú príplatky a príspevky (Szalai, Vincel, Berky, 2016).

Služobný plat profesionálneho vojaka tvorí súčet zložiek platu určených mesačnou sumou. Podľa súčasne platnej legislatívy je služobný plat určený už s prihliadnutím na štátnu službu vykonanú v noci, v sobotu a v nedeľu, vo sviatok a na štátnu službu nadčas nepresahujúcu päť hodín v týždni, je tiež určený už s prihliadnutím na služobnú pohotovosť.

Plat profesionálneho vojaka predstavuje:

- hodnotný plat,
- platová kompenzácia za sťažené vykonávanie štátnej služby,
- príplatok výkonným letcom,
- príplatok výsadkárom,
- príplatok za ohrozenie života alebo zdravia,
- príplatok príslušníkom Vojenskej polície,
- príplatok zdravotníckym pracovníkom,
- príplatok vrcholovým športovcom,
- príplatok za zastupovanie alebo za výkon voľnej veliteľskej funkcie,
- odmena,
- zahraničný príspevok.

Hodnotný plat patrí profesionálnemu vojakovi v závislosti od hodnosti a platového stupňa podľa stupnice hodnotných platov. Stupnica hodnotných platov je určená hodnotami a platovými stupňami. Platový stupeň vyjadruje výšku hodnotného platu v závislosti od času trvania štátnej služby. Termín účinnosti a percentuálne zvýšenie hodnotných platov na príslušný rok ustanoví zákon o štátnom rozpočte. Hodnotný plat patrí profesionálnemu vojakovi odo dňa jeho vymenovania do hodnosti, povýšenia, priznania hodnosti alebo zapožičania hodnosti.

V prípade, že profesionálny vojak je vyslaný na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky, poskytuje sa mu zahraničný plat, ktorým je služobný plat vynásobený platným koeficientom príslušnej krajiny.

Plat sa vypláca vo výplatných termínoch ustanovených služobným predpisom. Medzi výplatnými termínmi sa preddavok na plat neposkytuje.

Okrem služobného platu profesionálnym vojakom prináležia ďalšie finančné náležitosti, medzi ktoré patria:

- jednorazová nenávratná peňažná výpomoc,
- aktivačný príspevok,
- stabilizačný príspevok,
- osobitný stabilizačný príspevok.

Cestovné náhrady:

- pri služobných cestách,
- zahraničných služobných cestách,
- náhrady pri ceste v súvislosti s nariadenou služobnou pohotovosťou,
- náhrada cestovných výdavkov na návštevu rodiny,
- náhrada výdavkov počas vysokoškolského štúdia,
- náhrada výdavkov v súvislosti so zaradením do prípravy na získanie požiadaviek na výkon štátnej služby alebo v súvislosti s vyslaním na stáž na území Slovenskej republiky,
- náhrada výdavkov v súvislosti so zaradením do prípravy na získanie požiadaviek na výkon štátnej služby alebo v súvislosti s vyslaním na stáž mimo územia Slovenskej republiky,
- náhrada cestovných výdavkov z dôvodu účasti na pohrebe.

Už pri prvom porovnaní oboch systémov odmeňovania je zrejmé, že v prípade profesionálnych vojakov OS SR sa poskytuje viacero druhov príplatkov. V obidvoch armádach bol po novelizácii zákonov zrušený príplatok za vyvedenie vojsk do výcvikového priestoru. V prípade OS SR sa tento príplatok transformoval do príplatku za ohrozenie života alebo zdravia.

POZITÍVA A NEGATÍVA SYSTÉMOV ODMEŇOVANIA VOJAKOV

Na rozdiel od štátnej služby profesionálnych vojakov OS SR nie je v súčasnosti služobný pomer vojakov z povolania v Armáde českej republiky deklarovaný ako celoživotné povolanie. V oboch armádach je služobný pomer založený vo väčšine odborností na kariérnom princípe. Štruktúra služobného platu vojakov z povolania AČR a profesionálnych vojakov OS SR je v prehľadnej forme zobrazená v Tabuľke 1.

V AČR došlo novelizáciou zákona k zníženiu príjmu študentov vysokej školy (Univerzity obrany) pripravujúcich sa na službu v armáde, čo sa negatívnym spôsobom odrazilo nielen v motivácii súčasných študentov Univerzity obrany, tak aj v prípade potenciálnych záujemcov o štúdium. Pri ostatných hodnotiach však hrubý príjem vojakov z povolania vzrástol (Golitko, 2016).

Tabuľka 1 Štruktúra služobného platu vojakov z povolania AČR a profesionálnych vojakov OS SR

	AČR	OS SR
Základný plat	služobná tarifa	hodnostný plat
Príplatky	• výkonnostný príplato • príplato za zvýšenú zodpovednosť • príplato za službu v zahraničí • zvláštny príplato • príplato za služobnú pohotovosť • odmena	• platová kompenzácia za sťažené vykonávanie štátnej služby • príplato výkonným letcom • príplato výsadkárom • príplato za ohrozenie života alebo zdravia • príplato príslušníkom Vojenskej polície • príplato zdravotníckym pracovníkom • príplato vrcholovým športovcom • príplato za zastupovanie alebo za výkon voľnej veliteľskej funkcie • odmena • zahraničný príspevok

Zdroj: vlastné spracovanie

Základnou zložkou služobného platu vojakov z povolania je služobná tarifa. Tá je stanovená s prihliadnutím na požiadavky súvisiace s veliteľskými schopnosťami, na všeobecné riziko výkonu vojenského povolania a zohľadňuje aj dĺžku vykonanej služby.

Z údajov tabuľky možno vidieť, že druhy príplatkov sa v značnej miere líšia. Svoju pozornosť v tomto príspevku by sme chceli zamerať predovšetkým na motivačné prvky platu uplatňované v AČR, a to: výkonnostný príplato, príplato za zvýšenú zodpovednosť a odmeny. Takýto druh príplatkov (okrem odmeny) sa v systéme odmeňovania profesionálnych vojakov OS SR neuplatňuje.

Výkonnostný príplato je priznávaný vojakom z povolania okrem vojakov v prípravnej službe, vojakov zaradených na služobnom mieste so stanovenou hodnotou v hodnostnom zbore čakatel'ov a vojakov v tzv. elitných hodnostiach (štábny práporčík, plukovník, brigádny generál, generálmajor, generál poručík a armádny generál).

Výška výkonnostného príplatku je určovaná jedenkrát ročne, vždy k 1. aprílu daného roka podľa dosiahnutých výsledkov služobného hodnotenia za obdobie predchádzajúceho kalendárneho roka a predstavuje percentuálnu zmenu zo služobnej tarify. Výkonnostný príplato nesmie byť záporný. Horná výška je ohraničená 20 % pre nedôstojnícke hodnosti a 15 % pre dôstojnícke hodnosti. Maximálnu hornú hranicu môže vojak z povolania

dosiahnuť najskôr po 10 rokoch služby. Týmto postupom je do určitej miery rešpektovaný princíp seniority⁵, no čo je podstatné, výkonnostný príplatok je uplatňovaný ako motivačný faktor, na základe ktorého sa vojak z povolania musí snažiť zvyšovať svoj služobný výkon. Zavedením výkonnostného príplatku sa obmedzil subjektívny vplyv služobného orgánu pri stanovovaní platu vojaka. V Tabuľke 2 sú uvedené koeficienty služobného hodnotenia výkonu vojaka na základe ktorých sa v nasledujúcom období priznáva výkonnostný príplatok.

Tabuľka 2 Ročná zmena výkonnostného príplatku podľa výsledkov služobného hodnotenia pre jednotlivé hodnosti [v %]

Služobné hodnotenie	Ročná zmena výkonnostného príplatku pre slobodníkov - nadpráporčíkov	Ročná zmena výkonnostného príplatku pre poručíkov - podplukovníkov
výborne	+ 2	+ 1,5
veľmi dobre	+ 1	+ 0,75
dobře	0	0
vyhovujúce	- 2	- 2
nevyhovujúce	bez príplatku	bez príplatku

Zdroj: Golitko, 2016

Príplatok za zvýšenú zodpovednosť prináleží veliteľom, riaditeľom, náčelníkom a vedúcim vojenských útvarov, zariadení alebo organizačným útvarom Vojenského spravodajstva, ktorí sú ministrom zmocnení k samostatnému hospodáreniu s verejnými prostriedkami, t. j. vykonávajú funkciu príkazcu finančnej operácie. Tento príplatok nemožno chápať ako príplatok za vedenie. Ide o príplatok, ktorý má kompenzovať zvýšenú zodpovednosť veliteľa za majetkové a finančné operácie, za správu materiálu a majetku štátu. Tento príplatok zohľadňuje snahu o hospodárne a účelné nakladanie s majetku štátu vysokej účtovnej hodnoty (rádovo v mld. Kč). Príplatky sú vo výške: 5%, 8%, 12%, 15% služobnej tarify, podľa výšky majetku 82 organizačných celkov rozdelených do 4 kategórií.

Odmena slúži ako ďalší motivačný prvok, ktorý sa využíva v oboch systémoch odmeňovania. V AČR je možné odmeniť vojaka z povolania za splnenie mimoriadnej alebo zvlášť významnej služobnej úlohy zvyčajne v nadštandardnej kvalite. Pridelovanie odmien (v štvrtročných intervaloch) závisí od disponibilného objemu finančných zdrojov v rámci rozpočtovej kapitoly MO.

⁵ Platí pravidlo, že čím je dlhšia doba služby, tým je príplatok vyšší, čo znamená, že služobne starší vojaci majú vyšší plat.

Profesionálnemu vojakovi OS SR možno udeliť odmenu až do výšky jeho hodnotného platu za kvalitné plnenie úloh alebo za vykonanie služobných úloh nad rozsah stanovených činností alebo za splnenie mimoriadnej služobnej úlohy. Čo je rozdielne oproti českému systému, je udeľovanie odmeny pri dosiahnutí 50 rokov veku profesionálneho vojaka. Návrhy na udelenie odmeny vrátane jej výšky písomne odôvodňuje veliteľ.

Plat zvyčajne pozostáva z pevnej a variabilnej zložky, ktorá má prevažne motivačný charakter. Produktivita práce, t. j. i služobný výkon je omnoho viac ovplyvňovaný pohyblivou zložkou mzdy/platu (Bucháčková, 2005).

Účelom využívania variabilnej zložky platu (príplatky, odmeny) je rozlíšiť kvalitu výkonu jednotlivých pracovníkov prostredníctvom uplatnenia tzv. dodatkových mzdových foriem. Aby sa dosiahli ciele v oblasti motivácie k zvýšenému pracovnému výkonu je potrebné zabezpečiť vymedzenie jasných, dosiahnuteľných a dopredu známych kritérií pre pracovníka. Zamestnancovi by mala byť jasná väzba medzi výškou odmeny a výkonnosťou. Zároveň platí, že pohnútková zložka by mala garantovať vyššiu odmenu pri zvýšenom úsilí a nemala by sa stať automatickou a nárokovateľnou položkou (Sojka, 2007).

Na základe tohto teoretického predpokladu možno skonštatovať, že v OS SR pretrváva uplatňovanie zastaraného princípu odmeňovania, kedy je pri určovaní výšky služobného platu predovšetkým zohľadňovaný počet odslužených rokov, no chýbajú motivačné prvky, ktoré by viac zohľadňovali hodnotenie dosiahnutého služobného výkonu v konkrétnom sledovanom časovom období.

Túto skutočnosť potvrdzujú i výsledky reprezentatívneho výskumu, ktorý realizoval Odbor sociálnej politiky Sekcie ľudských zdrojov MO SR na vzorke 600 profesionálnych vojakov z celých Ozbrojených síl SR v novembri 2016. Cieľom výskumu bolo získať spätnú väzbu ako vnímajú profesionálni vojaci súčasný systém odmeňovania a zistiť ich mieru spokojnosti s týmto systémom.

Z výsledkov výskumu vyplynuli nasledujúce fakty (Kutak, 2017):

- 53,6 % opýtaných považuje vývoj odmeňovania profesionálnych vojakov za horší,
- 18,1 % respondentov zastáva názor, že by sa mal zvýšiť hodnotný plat, a to minimálne o 27,8 % oproti súčasnému stavu, aby sa zabezpečila konkurencieschopnosť ozbrojených síl na trhu práce,

Vojenské REFLEXIE

- 21,7 % respondentov by uvítalo, keby došlo k prehodnoteniu jednotlivých druhov príplatkov,
- 9,6 % oslovených vojakov odporúča pravidelne udeľovať odmeny podľa kvality vykonanej práce, resp. navrhuje zaviesť osobný príplatok,
- 14,7 % vojakov navrhuje zaviesť príplatok za riadenie,
- 13,0 % vojakov si želá v služobnom príjme zohľadniť funkčné zaradenie (podľa špecializácie).

Z uvedených informácií vyplýva, že odmeňovanie tvorí významný motivačný prvok ovplyvňujúci výkon štátnej služby a zároveň prispieva i k udržaniu a stabilizácii kvalifikovaného a skúseného personálu OS SR. Z odpovedí vojakov zároveň vyplýva, že spokojnosť s existujúcim systémom odmeňovania nie je dobrá, chýbajú isté druhy príplatkov, ktoré by výraznejším spôsobom odrážali úroveň a kvalitu podávaného služobného výkonu. I keď z hľadiska administrácie platov je poskytovanie rozličných druhov príplatkov práce, z hľadiska manažmentu je nevyhnutné, aby bol systém odmeňovania v budúcnosti inovovaný.

ZÁVER

Priemerný plat vojakov z povolania AČR i profesionálnych vojakov OS SR je vzhľadom na špecifiká a náročnosť tejto profesie vyšší ako priemerná mzda v národnom hospodárstve v Českej i Slovenskej republike⁶. Je potešiteľné, že trvalým cieľom uplatňovanej sociálnej politiky oboch rezortov obrany je, aby vojaci a ich rodiny mali prostredníctvom systému odmeňovania zabezpečenú primeranú kvalitu života, čo predstavuje predpoklad aj pre kvalitný služobný výkon vojakov.

Súčasný systém odmeňovania vojakov z povolania AČR je viac transparentný ako v minulosti, znížila sa úroveň subjektívneho vplyvu služobných orgánov pri rozhodovaní o výške služobného platu, prax však doteraz nepreukazuje zníženie administratívnej náročnosti pri výpočte, účtovaní a evidencii mzdových nákladov.

Komparatívnou analýzou systémov odmeňovania vojakov z povolania AČR a profesionálnych vojakov OS SR sme dospeli z názoru, že momentálne uplatňovaný systém odmeňovania profesionálnych vojakov OS SR neobsahuje výrazné motivačné nástroje

⁶ Priemerná hrubá mzda v ČR v roku 2015 bola vo výške 26 467 Kč, priemerný služobný plat vojaka z povolania AČR po novelizácii zákona bol vo výške 31 747 Kč. Priemerná hrubá mzda v SR v roku 2015 bola vo výške 883 €, priemerný služobný plat profesionálneho vojaka OS SR bol vo výške 1189 €.

zohľadňujúce služobný výkon. Podľa nášho názoru by bolo potrebné zaviesť do systému odmeňovania prvky, ktoré by vo väčšej miere zohľadňovali hodnotenie výkonnosti vojakov, a to z dôvodu, že odmeňovanie podľa výkonu je viac motivačné a zároveň sa posilňuje oddanosť zamestnanca k organizácii a identifikácia s ňou. Zároveň je možné týmto postupom zabezpečiť lepšie získavanie a stabilizáciu vysoko kvalitných zamestnancov.

V budúcnosti bude preto potrebné zhodnotiť účinnosť systému odmeňovania profesionálnych vojakov OS SR, preskúmať či tento systém v dostačujúcej miere reaguje na bezpečnostný, politický, demografický a ekonomický vývoj a zmeny na trhu práce v SR a vzhľadom na zistenia, bude potrebné vykonať následné opatrenia. Pri kreovaní potenciálnych legislatívnych zmien môže poslúžiť ako príklad systém odmeňovania vojakov z povolania AČR, prípadne iné systémy krajín V4, alebo členských armád NATO.

LITERARÚRA

- [1] ARMSTRONG, M. 1999. *Personální management*. 6. vyd. Praha, Grada Publishing, 1999. 963 s. ISBN80 7169-614-5
- [2] BUCHÁČKOVÁ, P. 2005. Systém odměňování jako nástroj zvyšování prosperity podniku. In *Zborník referátov medzinárodnej vedeckej konferencie „Manažment ľudského potenciálu v podniku“*. Žilina, Žilinská univerzita v Žiline, 2005. s. 205-210 ISBN 80-8070-360-4
- [3] Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů.
- [4] GOLITKO, T. 2016. Komparace odměňování vojáků z povolání Armády České republiky a profesionálních vojáků Ozbrojených sil Slovenské republiky. Diplomová práce. Brno, Univerzita obrany, Fakulta vojenského leadershipu, 2016. 100 s.
- [5] HAMAJ, P. 2005. Pracovné podmienky profesionálneho vojaka. In *Zborník Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika*. ISSN 1335-0935, 2005, roč. 12, č.1.
- [6] KUTAK, J. 2017. Aby vojenská profesia bola konkurencieschopná. In *Obrana*, ISSN 1336-1910, 2017, roč. 25, č.2, s. 38.
- [7] LISÝ, J a kol. 2003. *Ekonomía, všeobecná ekonomická teória*. 5. prepracované vydanie. Bratislava, Iura Edition, 2003. 506 s. ISBN 80-89047-75-03.
- [8] SOJKA, L. 2007. *Kvalita pracovného života a súvisiace konštrukty*. Prešov, Prešovská univerzita, Fakulta manažmentu. 150 s. ISBN 978-80-8068-653-6
- [9] SZALAI, T. – VINCEL, J. – BERKY, Ľ. Po novom od januára v OS SR. In *Obrana*, ISSN 1336-1910, 2016, roč. 24, č.1, s. 34-37.

[10] Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

[11] Zákon č. 332/2014 Sb. o vojákách z povolání.

Recenzent:

plk. gšt. Ing. Ivo PIKNER, Ph. D.,

SYSTÉM TVORBY ZÁSOB PRE OPERÁCIE MKM

THE STOCKPILE PLANNING SYSTEM FOR INTERNATIONAL CRISIS MANAGEMENT

kpt. Ing. Martin MARCHEVKA

e-mail: martin.marchevka@mil.sk

ABSTRACT

The aim of article is to introduce a stockpile planning management dedicated to international crisis management in the Slovak armed forces. The first part introduce the activities of the Slovak Republic in the operation of international crisis management. The second part describes in general the creation of the stockpile planning system management in the Slovak armed forces. The last part describes international crisis stockpile management supported by the national defence planning system.

Keywords: international crisis management, a creation of stockpiles, the defence planning.

ÚVOD

Rozpadom Českej a Slovenskej federatívnej republiky začiatkom roka 1993 vznikli dva nové štáty a jedným z nich bola Slovenská republika (SR). Pokojné rozdelenie spoločného štátu Čechov a Slovákov bol a je dodnes príkladom delenia štátov. Hneď od svojho vzniku sa SR zaviazala spolupracovať pri budovaní spoločnej bezpečnosti. Dňom vzniku sa SR stala členom Konferencie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, ktorá bola v roku 1995 premenovaná na Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE). Slovensko, ako súčasť bývalého Československa, bolo jedným zo zakladateľských štátov Organizácie Spojených národov (OSN) v roku 1945. Slovensko sa stalo členskou krajinou OSN v januári 1993 ako jeden z nástupníckych štátov po rozdelení bývalej Českej a Slovenskej federatívnej republiky.

Ambície SR sa však nezúžili len na členstvo v OBSE a OSN. Slovensko aktívne podporuje globálne partnerstvá a snaží sa o multilaterálnu spoluprácu. Snahy o ďalšiu

integritu, rozširovanie multilaterálnej spolupráce ako najvyššie ambície SR sa postupne naplňajú vstupom SR v roku 2004 do Severoatlantickej aliancie (NATO) a Európskej únie (EÚ). Vstupom SR do týchto organizácií sa však jej ambície neskončili. Slovensko ako plnohodnotný člen uvedených organizácií sa chce aktívne podieľať na úlohách a aktivitách, ktoré vyplývajú z členstva v týchto zoskupeniach. Jednou z týchto aktivít¹ je podieľanie sa na posilňovaní bezpečnosti v globálnom meradle.

Realizáciu tejto aktivity SR naplňa aktívnym prístupom v rôznych misiách a operáciách pod záštitou OBSE, OSN, NATO a EÚ. Preto, aby tieto operácie a misie boli úspešné, je potrebné zabezpečiť požadované zdrojové krytie. Rozhodujúcim prvkom v tejto oblasti je zabezpečenie požadovaných zdrojov v rámci Obranného plánovania v rozpočte štátu na príslušný rok, ale aj zabezpečenie procesov verejného obstarávania tak, aby bolo včas zabezpečené potrebné materiálové pokrytie požadovaných potrieb. Ďalším z rozhodujúcich prvkov je zabezpečenie potrebnej vycvičenosti vysielaných príspevkov SR na požadovanej úrovni a v neposlednom rade je to aj zabezpečenie strategickej dopravy osôb, materiálu, výzbroje a zásob. Iba v prípade komplexného zabezpečenia týchto oblastí je predpoklad, že SR sa bude aktívne podieľať na splnení záväzkov, ku ktorým je SR viazaná medzinárodnými zmluvami a dohodami.

Článok poskytuje čitateľovi základný rámec zabezpečovania zásob pre operácie medzinárodného krízového manažmentu pod záštitou OBSE, OSN, NATO a EÚ.

AKTIVITY SLOVENSKEJ REPUBLIKY V OPERÁCIÁCH MEDZINÁRODNÉHO KRÍZOVÉHO MANAŽMENTU

Rozsah a účel použitia ozbrojených síl Slovenskej republiky (OS SR) v operáciách vyjadruje politicko-vojenská ambícia SR. Nový rámec politicko-vojenskej ambície SR musí komplexne a v kontexte cieľov spôsobilostí NATO pre SR vyjadriť cieľový rozsah kapacít a spôsobilostí OS SR, ktoré sa použijú pri

- obrane SR,
- plnení záväzkov SR vyplývajúcich zo zmluvy o spoločnej obrane proti napadnutiu (kolektívna obrana spojenca v NATO),
- pôsobení v misiách a operáciách mimo územia SR,

¹ Dovolím si konštatovať, že najdôležitejšou aktivitou.

- mimoriadnych udalostiach a nevojenských krízových situáciách na území SR.²

Zásadná zmena bezpečnostného prostredia v Európe a zhoršenie bezpečnostnej situácie v jej susedstve vyžaduje zvyšovanie obranyschopnosti SR. Základným plánovacím predpokladom na dosiahnutie budúcich spôsobilostí OS SR je politicko-vojenská ambícia SR, s ktorou v súlade môžu ústavné orgány SR v závislosti od reálnej situácie rozhodnúť o použití OS SR

- v operáciách na obranu SR v plnom rozsahu,
- v operáciách kolektívnej obrany spojenca v prípade jeho napadnutia v rozsahu záväzkov SR,
- v operáciách pod vedením NATO okrem čl. 5 Severoatlantickej zmluvy a v misiách a operáciách EÚ a OSN v rozsahu deklarovaných príspevkov SR,
- na plnenie úloh pri mimoriadnych udalostiach a pri nevojenských krízových situáciách na území Slovenskej republiky v rozsahu zodpovedajúcom vzniknutej situácii.³

Slovensko sa aktívne angažuje v operáciách na udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Okrem pokračujúcej účasti v mierovej operácii OSN na Cypre (UNFICYP) a na Blízkom východe (UNTSO), ale aj na Haiti (MINUSTAH), Slovensko v období 2011 – 2012 viedlo Regionálne koordinačné centrum „Juh“ v operácii ALTHEA v Bosne a Hercegovine, ktorá funguje s mandátom Bezpečnostnej rady OSN. Od roku 2012 je SR vedúcou krajinou Koordinačného centra pre styčné a pozorovacie tímy, ktoré dohliada na monitorovanie situácie na celom území Bosny a Hercegoviny. Aj v mierovej misii ISAF v Afganistane pôsobili jednotky SR. Operácia ISAF sa v roku 2015 pretransformovala na nebojovú operáciu Resolute Support (RS), v ktorej pôsobia príslušníci OS SR s cieľom výcviku afganských ozbrojených síl. V neposlednom rade je SR aktívna aj v ďalších regiónoch sveta, napr. v misii EUMM v Gruzínsku.⁴

Z obsahu činnosti organizácií medzinárodného krízového manažmentu, ich organizačných štruktúr, postupov pri riešení krízových situácií a ozbrojených konfliktov je vidieť, že nie každá organizácia medzinárodného krízového manažmentu disponuje dostatkom ľudských, materiálnych a finančných zdrojov pre uskutočňovanie príslušnej operácie alebo misie. Spolupráca organizácií medzinárodného krízového manažmentu

² Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, 2016, s. 44

³ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, 2016, s. 44

⁴ Ref. 13

za podmienok rešpektovania medzinárodného práva preto predstavuje významný krok v zachovaní mieru a bezpečnosti vo svete.⁵

Zaangažovanie SR a participácia na udržaní medzinárodného mieru a bezpečnosti je odzrkadlená v aktívnej účasti v uvedených operáciách.

VŠEOBECNÁ ROVINA TVORBY ZÁSOb V OZBROJENÝCH SILÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Predpokladom pre zaistenie zabezpečenia obrany štátu a zabezpečenia jeho bezpečnosti, zároveň aj aktívneho podieľania sa na medzinárodných záväzkoch je vytvorenie dostatočného množstva zásob pre činnosť OS SR. Z pohľadu logistiky sú tieto zásoby pasíva. Na ich vytváranie a udržiavanie je viazané veľké množstvo finančných prostriedkov vyčleňovaných na obranu štátu a ich využitie z časového hľadiska nie je možné vždy presne identifikovať. Ak je potreba nasadenia OS SR (či už časti, alebo aj celku) v rámci medzinárodného krízového manažmentu, má to za následok prípravu dostatočného zdrojového kapitálu na tvorbu a životný cyklus potrebného množstva výzbroje, techniky, výstroja a materiálu. K uvoľňovaniu finančných prostriedkov vynaložených na vytvorenie zásob však bude dochádzať až v prípade aktivácie a nasadenia jednotky, pre ktorú boli tieto zásoby vytvorené, alebo prípadne až ukončením stupňa pohotovosti deklarovaného príspevku a využívaním zásob pre zabezpečenie činnosti OS SR v stave bezpečnosti, t. j. pokrytím potrieb činnosti útvarov a zariadení v rámci výcviku a bežného života. Vtedy začne hladina vytvorených zásob klesať a uvoľňuje sa kapitál v nich doposiaľ viazaný, a zároveň znižujú sa celkové náklady potrebné na ich skladovanie.

Na základe týchto skutočností a obmedzeného množstva výdavkov vyčleňovaných na obranu previazaných aj s nevyhnutným prezbrojovaním a modernizáciou OS SR je potrebné nájsť taký spôsob efektívneho vytvárania zásob, aby viazali v sebe čo najmenší kapitál, či už priamo (samotnou akvizíciou) alebo nepriamo (náklady spojené s ich skladovaním).

Uznesením Vlády Slovenskej republiky č. 435 z 28. septembra 2016 k návrhu Stanovenia výšky zásob materiálu používaného v OS SR na zabezpečenie bojovej činnosti bol schválený dokument spresňujúci potreby výzbroje, techniky a materiálu na zabezpečenie úloh a použitia OS SR a stanovil kritéria pre určovanie výšky zásob materiálu používaného v OS SR na zabezpečenie bojovej činnosti. Týmto dokumentom bol začatý proces transformácie

⁵ JURČÁK, V., 2009, s. 208

prípravy a zabezpečovania zásob pre krízové situácie podľa noriem a požiadaviek NATO. Tento dokument bol dňa 30. decembra 2016 rozpracovaný na podmienky OS SR z úrovne ministra obrany SR.⁶

Stanovenie výšky zásob

Výška zásob sa stanovuje druhmi materiálu zo skupín a podskupín jednotlivých zásobovacích tried (v OS SR sa materiál člení do piatich zásobovacích tried). V OS SR sa vytvárajú, udržiavajú a zabezpečujú zásoby na 30 dní bojovej činnosti na stanovené druhy materiálu v súlade s požiadavkami na zabezpečenie obranyschopnosti SR a deklarovaných príspevkov. Výška zásob materiálu určuje objem zásob materiálu, ktorým je potrebné zabezpečiť bojovú činnosť jednotiek OS SR. Pod bojovou činnosťou sa rozumejú aj všetky aktivity v rámci medzinárodného krízového manažmentu.

Základne členenie zásob

Zásoby sa z hľadiska účelu členia na

- a) zásoby pre potreby OS SR,
- b) zásoby na zabezpečenie ozbrojených síl iných štátov na území SR.

Zásoby pre potreby OS SR sa z hľadiska časového použitia členia na

- a) zásoby v stave bezpečnosti,
- b) zásoby na prechod zo stavu bezpečnosti na krízovú situáciu,
- c) zásoby pre čas krízovej situácie.

Deklarované jednotky môžu využiť počas nasadenia aj zásoby pre čas krízovej situácie, ktoré sú fyzicky vytvorené v stave bezpečnosti.⁷

ZABEZPEČOVANIE ZÁSOB

Vývoj a výroba obranných systémov v sektore obrany je náročný proces a okrem iných záležitostí si vyžaduje z hľadiska vývojovej organizácie a finálneho výrobcu zložitých obranných systémov, ako aj odberateľa/objednávateľa, ktorým sú spravidla orgány vyzbrojovania a obrannej akvizície ministerstva obrany (v prípade multinationálnych

⁶ ROZPRACOVANIE Stanovenia výšky zásob materiálu používaného v ozbrojených silách Slovenskej republiky na zabezpečenie bojovej činnosti v rezorte Ministerstva obrany SR na podmienky ozbrojených síl Slovenskej republiky, č.: ŠbPO-46-96/2016 zo dňa 30. decembra 2016.

⁷ Stanovenie výšky zásob materiálu používaného v ozbrojených silách Slovenskej republiky na zabezpečenie bojovej činnosti, 2016, s. 3

programov/projektov vyzbrojovania relevantné účastnícke štáty v tomto programe a organizácie, ktoré riadia a zmluvne zabezpečujú takéto programy), zabezpečiť predovšetkým stabilnú dodávku potrebných systémov, podsystémov, komponentov a materiálov. Po etape vývoja a výroby nasledujú ďalšie dôležité etapy životného cyklu obranných systémov (životný cyklus obranných systémov je pritom dlhodobý – desiatky rokov), v rámci ktorých je takisto potrebné zabezpečiť stabilnú dodávku komponentov, náhradných dielov a vybavenia pre prevádzku, podporu, údržbu, servis a modernizáciu týchto systémov. Imperatívom doby je tiež schopnosť neodkladnej, urgentnej akvizície (urýchlenia akvizície) obrannej výzbroje, techniky a náhradných dielov, a to hlavne vo väzbe na reakcie na operačné potreby a skúsenosti z účasti jednotiek v operáciách krízového manažmentu. Súčasne je potrebné v určitých situáciách (krízové situácie, zvýšenie a zabezpečenie dodávok určitého druhu techniky a náhradných dielov pre operácie a i.) zvýšiť existujúcu výrobu výzbroje a techniky, resp. náhradných dielov.⁸

Obranné plánovanie

Predpokladom na zaistenie dostatočných a správnych výdavkov štátu na obranu je ich plánovanie podľa vopred stanovených schém a rozhodnutí, ale zároveň musí byť pružné a v dostatočnej časovej miere musí reagovať na nové výzvy a ohrozenia. V SR sa na tento účel používa obranné plánovanie, ktoré je hierarchicky rozdelené na dlhodobé (10 – 15 rokov), strednodobé (4 – 6 rokov) a krátkodobé (1 – 2 roky).

Základnými východiskami pre obranné plánovanie sú zásadné dlhodobé dokumenty pre strategické smerovanie rozvoja štátu a spoločnosti, bezpečnostné záujmy štátu, zásadné dlhodobé politické rozhodnutia, príslušná legislatíva, spojenecké a medzinárodné záväzky štátu vyplývajúce z členstva SR v medzinárodných operáciách.⁹ V tejto súvislosti si treba uvedomiť, že podľa reformovaného znenia Bielej knihy o obrane Slovenskej republiky sú jasne nadefinované priority. Hlavné úsilie rozvoja OS SR do roku 2018 bude zamerané na splnenie cieľa, ktorým je dosiahnutie plnej operačnej spôsobilosti mechanizovanej brigády. Zvýši sa kapacita a efektívnosť bojových jednotiek, jednotiek bojovej podpory a bojového zabezpečenia.¹⁰

⁸ SZABO, S., KOBLEN, I., 2015, s. 331

⁹ ŠKOLNÍK, M., BELAN, L., 2015, s. 71

¹⁰ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, 2016, s. 41

Dosiahnutie plnej operačnej spôsobilosti mechanizovanej brigády podľa kritérií NATO je dlhodobý, postupne napĺňaný cieľ, ktorý vyžaduje značné zdroje a dlhodobú stabilitu alokovaných finančných prostriedkov na jej udržanie. Príprava a výstavba mechanizovanej brigády má zásadný dopad na rozpočet rezortu obrany a generuje požiadavky na dodatočné zdroje. V materiáli z mimoriadneho rokovania Kolégia ministra obrany SR zo 6. júna 2016 boli celkové náklady potrebné na prípravu a výstavbu tohto deklarovaného príspevku vyčíslené na 663.882.899,- €. ¹¹ Pritom celkový rozpočet rozpočtovej kapitoly Ministerstva obrany SR na rok 2016 bol schválený vo výške 880.574.394,- €. ¹²

Vláda SR sa zaviazala vytvárať predpoklady pre formovanie takého obranného potenciálu štátu, ktorý umožní reagovať na situácie ohrozujúce bezpečnosť občanov, štátu a spojencov a preventívne eliminovať vznikajúce hrozby, vrátane eliminácie hrozieb mimo územia SR. Bude sa usilovať o to, aby SR primerane prispievala k obranným schopnostiam kolektívnej obrany Severoatlantickej aliancie a vojenským spôsobilostiam EÚ s cieľom plnohodnotného príspevku v ďalšom období. Zabezpečí aktívnu účasť v silách rýchlej reakcie NATO (jednotky NRF) a EÚ (jednotky EU BG) a na operáciách medzinárodného krízového manažmentu. Na to využije ako nástroje Ciele síl Severoatlantickej aliancie a Hlavné ciele EÚ, ktoré v súlade s povahou moderných hrozieb kladú dôraz na obranyschopnosť a vnútornú bezpečnosť štátu, schopnosť nasadiť sily aj mimo územia SR, schopnosť podieľať sa na niekoľkých operáciách súbežne a schopnosť pružne prispôbiť typ operácie alebo misie meniacej sa bezpečnostnej situácii.

Okrem iného sa Vláda SR tiež zaviazala zabezpečiť, aby výdavky vyčleňované na obranu dosahovali úroveň potrebnú na zabezpečenie obrany štátu a záväzkov SR, a súčasne aby výdavky na operácie medzinárodného krízového manažmentu a výdavky súvisiace so zaradením do síl rýchlej reakcie Severoatlantickej aliancie a EÚ neboli financované na úkor udržiavania rozvoja OS SR. ¹³

V tejto súvislosti však musím podotknúť, že aj napriek deklarovaným snahám sa tak nedeje. Príčiny uvedeného stavu môžeme hľadať v dlhodobom poddimenzovaní obranných výdavkov a tým aj pozastavením, respektíve nespustením plánovaným modernizačných projektov a prezbrojovania OS SR podľa štandardov a požiadaviek NATO. Deklarované

¹¹ Materiál z rokovania mimoriadneho Kolégia ministra obrany Slovenskej republiky na základe rozhodnutia ministra obrany SR zo dňa 6. júna 2016, č.: ŠbSP-16-16/2016.

¹² <http://www.mod.gov.sk/rozpocet-rozpoctovej-kapitoly-ministerstva-obrany-sr-na-rok-2016/>.

¹³ ŠKOLNÍK, M., BELAN, E., 2015, s. 51

výdavky na obranu v objeme 2% HDP sa nenaplnili a podľa Bielej knihy o obrane SR budú v požadovanej výške zabezpečené až po roku 2020. Tento značný časový posun oproti záväzkom, na ktorých plnenie sa SR zaviazala, má za následok, že príprava a vyčleňovanie zásob pre deklarované príspevky medzinárodného krízového manažmentu sú zabezpečované iba z bežných potrieb OS SR. Dovoľm si konštatovať, že ani v roku 2020, keď sa majú obranné výdavky vyšplhať k výške 1,6% HDP¹⁴, nebude možné zabezpečovať výdavky na operácie medzinárodného krízového manažmentu a výdavky súvisiace so zaradením do síl rýchlej reakcie NATO a EÚ na úkor udržiavania rozvoja OS SR.

V nasledujúcom prehľade uvádzam vývoj hrubého domáceho produktu (HDP) po jednotlivých rokoch v miliónoch EUR a výšku finančných prostriedkov vyčleňovaných zo schváleného rozpočtu v prospech Ministerstva obrany SR (MO SR) v miliónoch EUR na základe údajov získaných z Ministerstva financií SR (MF SR).

Tabuľka 1 Vývoj HDP SR a výdavky pre rozpočtovú kapitolu MO SR v mil. EUR

ROK	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HDP SR v bežných cenách¹⁵	64 023	67 577	70 627	72 704	74 170	75 946	78 686	81 182	84 653	89 218
Rozpočet MO SR¹⁶	968,89	854,38	762,44	789,73	725,30	749,21	886,33	904,61	990,05	994,29

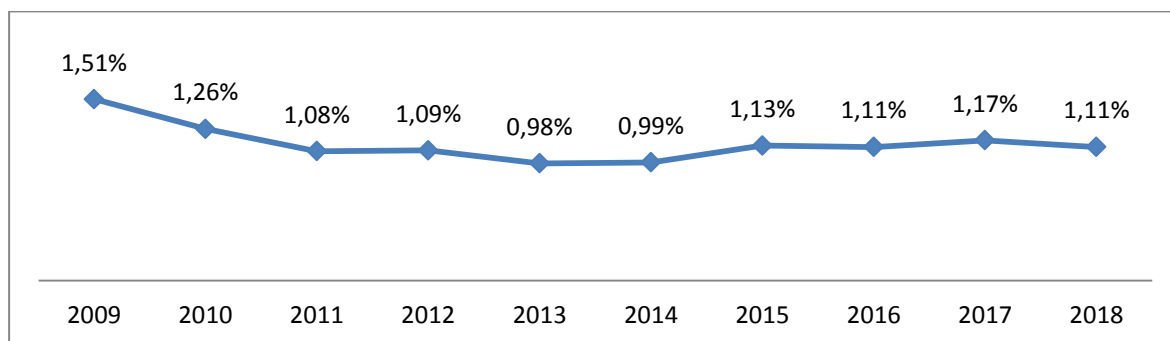
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z MF SR

Aj napriek tomu, že na základe makroekonomických ukazovateľov ekonomika SR v sledovanom období vykazovala rast, výdavky zo štátneho rozpočtu pre rozpočtovú kapitolu MO SR mali v rokoch 2010 až 2013 klesajúcu tendenciu. Až v roku 2017 sa výdavky pre rozpočtovú kapitolu MO SR dostali nad úroveň výdavkov z roku 2009, pričom výška HDP SR stúpila v roku 2017 o takmer tretinu oproti roku 2009. Pre lepšiu ilustráciu uvádzam v nasledujúcom grafe vývoj vyčleňovaných prostriedkov v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR vo vzťahu k vývoju HDP SR.

¹⁴ Ref. 11

¹⁵ Údaje za roky 2016 až 2018 sú z makroekonomickej prognózy MF SR (február 2016)

¹⁶ Údaje za roky 2009 až 2016 sú podľa skutočných výdavkov, údaj na rok 2017 je podľa schváleného rozpočtu a údaj na rok 2018 je na základe návrhu MF SR

Poznámka: Údaje za roky 2009 až 2016 sú podľa skutočných výdavkov, údaj za rok 2017 je podľa schváleného rozpočtu a údaj na rok 2018 je na základe návrhu MF SR.

Graf 1 Výška výdavkov v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z MF SR

Výrazne navýšenie výdavkov v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR nastalo až po summite NATO, ktorý sa uskutočnil v dňoch 4. až 5. septembra 2014 vo Walese. Slovenskú delegáciu na summite viedol prezident SR Andrej Kiska a jedným z deklarovaných záväzkov je zastaviť pokles výdavkov na obranu, zabezpečiť ich reálny nárast v súlade s hospodárskym rastom a do roku 2020 vyčleniť 1,6 % HDP na obranu.¹⁷

Nie všetky výdavky vyčleňované v prospech rozpočtovej kapitoly MO SR sú však zaradzované podľa funkčnej klasifikácie na obranu. Funkčná klasifikácia vychádza z medzinárodného štandardu COFOG (Classification of the Functions of Government) a je určená na štatistické účely. Táto klasifikácia umožňuje sledovanie výdavkov podľa ich účelu a slúži na medzinárodné porovnania. V SR funkčnú klasifikáciu ustanovuje Vyhláška Štatistického úradu SR č. 257/2014, ktorou sa vydáva štatistická klasifikácia výdavkov verejnej správy (SK COFOG). Klasifikácia výdavkov na obranu je podľa tejto vyhlášky členená do týchto kategórií:

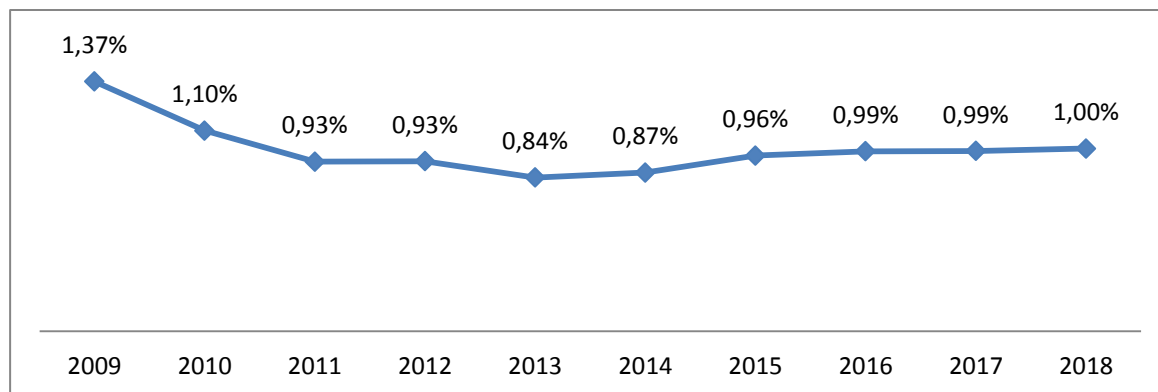
- a) vojenská obrana,
- b) civilná ochrana,
- c) zahraničná vojenská pomoc,
- d) výskum a vývoj v oblasti obrany,
- e) obrana inde neklasifikovaná.¹⁸

¹⁷ Ref. 11

¹⁸ Vyhláška Štatistického úradu SR č. 257/2014 z 18. septembra 2014, ktorou sa vydáva štatistická klasifikácia výdavkov verejnej správy (SK COFOG)

Vojenské reflexie

V nasledujúcom prehľade uvádzam výdavky verejnej správy SR na obranu podľa funkčnej klasifikácie SK COFOG na základe údajov získaných z MF SR.

Poznámka: Údaje za roky 2009 až 2016 sú podľa skutočných výdavkov, údaj za rok 2017 je podľa schváleného štátneho rozpočtu a údaj na rok 2018 je na základe návrhu štátneho rozpočtu MF SR.

Graf 2 Výška výdavkov na obranu podľa funkčnej klasifikácie

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z MF SR

Podľa funkčnej klasifikácie výdavkov verejnej správy SR, obranné výdavky SR sa od roku 2011 pohybujú pod 1 % HDP a aj podľa schváleného štátneho rozpočtu SR na rok 2017 neprekročia 1 % HDP. Z toho pohľadu je záväzok SR postupného navýšenia obranných výdavkov na úroveň 1,6 % HDP do roku 2020 deklarovaných na summite vo Walese veľmi vzdialeným cieľom.

Vytváranie zásob pre medzinárodný krízový manažment

Výpočet výšky zásob sa vykonáva na celé počiatočné obdobie (30 dní) pre všetky druhy materiálu (ZT I – ZT V) stanovené v schválených normách zásob materiálu používaného v OS SR na zabezpečenie bojovej činnosti, bez ohľadu na výšku finančných prostriedkov vyčlenených z rozpočtovej kapitoly MO SR. Pritom si treba uvedomiť, že reálne nasadenie jednotky do operácie si vyžaduje ešte zabezpečenie zdrojového krytia na minimálne ďalších 150 dní. Príprava a vyčleňovanie zásob je úzko prepojené s úlohami a prípravou deklarovaných príspevkov. Už v rámci prípravy a výcviku pred certifikáciou dochádza k značnému odčerpávaniu zásob na vytváranie deklarovaných príspevkov. Aj napriek tomu, že sa vytvorenie deklarovaného príspevku je viazané medzinárodnou zmluvou, nie je v rozpočte vytvorené dostatočné finančné krytie.

Tu je podstatné podotknúť, že príprava a výstavba deklarovaného príspevku prebieha podľa medzinárodného záväzku, ku ktorému sa SR prostredníctvom svojich predstaviteľov zaviazala. Samotné nasadenie deklarovaného príspevku je však viazané na mandát Národnej rady SR, že v prípade aktivácie bude deklarovaný príspevok SR nasadený. Bez tohto mandátu nie je možné nasadenie jednotiek OS SR do operácií medzinárodného krízového manažmentu. Aj v súčasnej dobe vytvorené (v pohotovosti) a vytvárané deklarované príspevky nemajú ešte mandát na reálne nasadenie. Z dôvodu reakcie a prípadného okamžitého nasadenia, je však nutné pripravovať dostatočné zdrojové krytie, aby nasadenie deklarovaného príspevku pribiehalo bez problémov¹⁹.

Samotné zabezpečovanie potrieb OS SR (aj pre deklarované príspevky) je zabezpečované cez kompetentné zložky MO SR, ktoré prostredníctvom procesov verejného obstarávania zabezpečujú akvizíciu podľa predložených požiadaviek OS SR.²⁰ Aj napriek vyčleňovaniu finančných prostriedkov už aj v tak oklieštenom rozpočte, nedochádza k obstaraniu požadovaného materiálu. Ako príklad môžem uviesť oleje, mazivá, prevádzkové a špeciálne kvapaliny, na ktoré nie je od roku 2014 do súčasnosti zmluvné zabezpečenie na dodávky pre OS SR a pritom sa v prevažnej miere požadujú zabezpečiť bežne dostupné komerčné produkty. Z tohto dôvodu narastá disproporcia medzi potrebami OS SR a reálnym zabezpečením, čím de facto hrozí reálne ohrozenie činnosti OS SR s katastrofálnymi dopadmi zabezpečovania medzinárodného krízového manažmentu.²¹

Ďalším dôležitým prvkom, ktorý má vplyv na tvorbu zásob je už zabezpečovanie operácií, na ktorých sa OS SR v rámci medzinárodného krízového manažmentu podieľajú. Pre ilustráciu uvádzam hmotnostné vyjadrenie výšky zásob, ktoré bolo potrebné zabezpečiť pre potreby operácií a počet zabezpečených medzinárodných preprav.

¹⁹ a bolo reálne.

²⁰ Smernice Ministerstva obrany SR č. 15/2014 o verejnom obstarávaní

²¹ V prípade nezabezpečenia potrebných prevádzkových komodít, nebude možné zabezpečiť predpísanú údržbu a prevádzku stanovenú výrobcom techniky (alebo výzbroje) alebo inertným dokumentom.

Tabuľka 2 Zabezpečenie operácií²²⁾ a medzinárodných prepráv²³⁾ v roku 2016

Operácia	Vývoz v kg	Dovoz v kg	Počet prepráv
EUFOR ALTHEA	487,20	1.080,00	10
RS	2.544,90	3.409,60	20
UNFICYP	123.075,00	1.795,00	16
EUTM	267,90	133,00	4
Iné	4.296,40	6.509,40	
SPOLU	130.671,40	12.927,00	

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov poskytnutých Zásobovacou základňou I. Nemšová a Národným centrom vojenskej dopravy OS SR Bratislava

Množstvo prepravovaných zásob je paralelne previazané s vyčleňovaním finančných prostriedkov vynakladaných na strategickú prepravu zásob zo SR a do SR.

Tu však treba podotknúť, že hlavným zdrojom zabezpečovania operácií je zásobovanie v mieste operácií prostredníctvom lokálnych kontraktorov cez podporné agentúry NATO (NSPA – NATO Support Agency).

Hlavné pôsobnosti agentúry sú

- dodávky náhradných dielcov,
- údržba,
- obstarávanie,
- riadenie kontraktov,
- odborná a technická podpora a poradenstvo,
- zabezpečenie strategickú leteckú a námornú prepravu,
- dodávky PHM,
- demilitarizácia.

Každá krajina zúčastnená na programe alebo projekte v rámci NSPA prispieva na administratívne náklady v súlade so schváleným vzorcom zdieľania nákladov, ktorý je dohodnutý medzi jednotlivými účastníkmi.

²²⁾ Zásobovacia základňa I. Nemšová

²³⁾ Národné centrum vojenskej dopravy OS SR Bratislava

Vojenské REFLEXIE

NSPA okrem iného poskytuje podporu kodifikačnému systému NATO. Má vedúcu úlohu v mnohých demilitarizačných projektoch, ktorých cieľom je likvidácia konvenčnej munície a výbušnín a ľahkých zbraní. V súčasnosti spolupracuje na mnohých demilitarizačných projektoch s krajinami Partnerstva za mier (PfP), ktoré sú financované z dotačných fondov PfP (Trust Funds). Agentúra v súčasnosti realizuje mnohonárodný projekt Strategickej leteckej prepravy na zabezpečenie garantovaného prístupu k prepravným kapacitám AN 124-100 (Ruslan) prostredníctvom spolupráce v Strategic Air Lift Interim Solution (SALIS).

SR má formalizovaný vzťah s NSPA už jednu dekádu. Keďže doposiaľ sa SR angažovala v NSPA len veľmi obmedzene, MO SR nebolo schopné profitovať z využívania služieb NSPA. Zámerom vedenia MO SR je preto nielen zefektívniť obstarávanie tovarov a služieb pre rezort MO SR cez NSPA, ale aj podporiť vlastný priemysel pri umiestňovaní slovenských produktov prostredníctvom NSPA.

Od roku 2008 MO SR realizuje akvizičný projekt „Malý terénny automobil bez balistickej ochrany pre OS SR“ (MTA). Jeho cieľom je nahradiť zastaranú techniku typu UAZ-469 používanú OS SR ako prostriedok na prepravu osôb v kategórii vozidiel osobný automobil – kabriolet G. Na základe výsledkov prieskumu trhu, v ktorom cenové ponuky domácich dodávateľov vysoko prevyšovali možnosti a požiadavky OS SR bolo rozhodnuté o zapojení sa do projektu MTA prostredníctvom NSPA. Na základe zmluvy medzi MO SR a agentúrou NATO – NAMSA (v súčasnosti NSPA) bolo doposiaľ do rezortu obrany obstaraných 70 ks vozidiel MTA.

Na zabezpečenie strategických dopravných kapacít na prepravu nadrozmerných nákladov sa v rámci SALIS využívajú lietadlá civilných (komerčných) leteckých dopravcov. Na Istanbulsom summite dňa 28. júna 2004 14 krajín NATO a PfP vrátane SR podpísalo Memorandum o porozumení k projektu SALIS. SR má v rámci projektu SALIS rezervovaných 20 letových hodín ročne a na tento účel sú vyčleňované v programovom pláne potrebné finančné prostriedky.

Od roku 2006 sa dostáva do popredia potreba logistickej podpory vojenských operácií. Ako príklad je možné uviesť, že slovenský kontingent pôsobiaci v operácii ISAF v Afganistane má takto zabezpečenú základnú logistickú podporu známu pod názvom Real Life Support (RLS). Ide o zabezpečenie stravovania, prenájom infraštruktúry, zabezpečenia materiálom a službami. Finančné náklady, ktoré by museli OS SR vynaložiť na zabezpečenie

podpory bežného života v operáciách ISAF, ak by boli zabezpečované individuálne z finančných zdrojov OS SR, by boli neporovnateľne vyššie v porovnaní s nižšie vyčíslenými finančnými nákladmi.²⁴

ZÁVER

Zaangažovanie SR v rámci globálnej podpory udržiavania mieru a bezpečnosti priniesli nové výzvy, ale aj problémy. Aktívnym podieľaním sa SR v rámci medzinárodného krízového manažmentu pod záštitou jednotlivých medzinárodných organizácií je závislé na vytváraní primeraných zdrojov. Vytváranie týchto zdrojov však nemôže byť na úkor rozvoja obranných schopností SR. Vstupom SR do NATO a vplyvom zdanlivo bezpečného prostredia sa obranné výdavky postupne znižovali.

Obmedzovanie výdavkov vynakladaných na obranu však malo fatálne následky na vytváranie potrebnej výšky a rozmanitosti zásob, čo môže spôsobiť znefunkčnenie niektorého zo subjektov bezpečnostného systému štátu alebo neplnenie si záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná.

Z dlhodobého hľadiska nie je možné zabezpečovať všetky deklarované príspevky v súčasnom rozsahu. Dovoľujem si taktiež tvrdiť, že na základe vykonaných analýz je národný cieľ 2013 – mechanizovaná brigádna skupina nad súčasné možnosti OS SR a ani potrebné dofinancovanie vzhľadom na krátkosť času, nezabezpečí vytvorenie potrebných zásob a zabezpečenie nedostatkovej výzbroje a techniky.

V prípade nasadenia akéhokoľvek deklarovaného príspevku nie je zabezpečené jeho udržanie do 180 dní. Účelové prvky nie sú finančne kryté, čím je otázne ako budú dopĺňané zásoby v prípade nasadenia deklarovaných príspevkov.

Súčasná výška nezabezpečeného materiálu pre obdobie krízovej situácie vysoko presahuje možnosti rezortu MO SR. Vyriešenie tohto stavu si vyžaduje riešenie vzniknutej situácie v rámci medzirezortného rokovania a hľadania voľných zdrojov, ktoré môžu byť uvoľnené v prospech rezortu MO SR. Dlhodobé poddimenzovanie financovania tvorby zásob v oblasti zabezpečovania operačnej pripravenosti síl prinieslo značné riziko, ktoré sa vzhľadom na hromadenie problémov od roku 2001 nedá vyriešiť v krátkom časovom

²⁴ Ref. 9

období. Vyriešenie súčasného stavu si vyžaduje z dlhodobého hľadiska systémový prístup na vyriešenie vzniknutej situácie.

Aj keby sa podarilo zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov, neznamená to, že sa podarí obstaráť všetky potrebné komodity a služby. Zo skúsenosti môžem konštatovať, že aj napriek vyčleneniu dostatočného množstva finančných prostriedkov, sa nepodarilo zodpovedným zložkám včas zabezpečiť dodávateľa.

Pred akceptáciou a participáciou SR k zaviazaniu sa plnenia niektorého z cieľov medzinárodného krízového manažmentu, je potrebné zvážiť širokospektrálne možnosti SR na udržanie deklarovanej spôsobilosti. Na druhej strane však je potrebné členstvo v medzinárodných štruktúrach vyvážiť aktívnym prístupom, aby sme neboli považovaní za tzv. „čierneho pasažiera“. Nájdenie tohto ekvilibria medzi možnosťami a podieľaním sa na aktívnom členstve je obrovskou výzvou pre slovenskú diplomáciu do ďalšieho obdobia.

LITERATÚRA

- [1] *Biela kniha o obrane Slovenskej republiky*. Bratislava: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2016, ISBN 978-80-89261-65-9, s. 118.
- [2] JURČÁK, V. a kol. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2009, ISBN 978-80-8040-387-4, 235 s.
- [3] Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 435 z 28. septembra 2016 k návrhu Stanovenia výšky zásob materiálu používaného v OS SR na zabezpečenie bojovej činnosti.
- [4] Smernice Ministerstva obrany SR č. 15/2014 o verejnom obstarávaní.
- [5] Stanovenie výšky zásob materiálu používaného v ozbrojených silách Slovenskej republiky na zabezpečenie bojovej činnosti. Bratislava: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2016, 15 s.
- [6] SZABO, S., KOBLÉN, I., *Vybrané aspekty a dimenzie problematiky bezpečnosti dodávok v sektore obrany v kontexte európskej spolupráce*. In: Bezpečné Slovensko v Euroatlantickom priestore. Košice : Košická bezpečnostná revue 2/2015, 2015, s. 331 – 338, ISSN 1338-6956.
- [7] ŠKOLNÍK, M., BELAN, Ľ., *Obranné plánovanie*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2009, ISBN 978-80-8040-522-9, 188 s.
- [8] Vyhláška Štatistického úradu SR č. 257/2014 z 18. septembra 2014, ktorou sa vydáva štatistická klasifikácia výdavkov verejnej správy (SK COFOG).

- [9] Agentúra NATO pre podporu (NSPA – Nato Support Agency):
<<http://www.mosr.sk/agentura-nato-pre-podporu-nspa-nato-support-agency/>>
[2017.01.20. 18:25]
- [10] Fiškálne indikátory: <<http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=6004>> [2017.02.07. 16:57]
- [11] Informácia o priebehu a výsledkoch summitu NATO vo Walese v dňoch 4. – 5. septembra 2014: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-168251?prefixFile=m_> [2017.02.11. 12:34]
- [12] Rozpočet rozpočtovej kapitoly Ministerstva obrany SR na rok 2016:
<<http://www.mod.gov.sk/rozpocet-rozpoctovej-kapitoly-ministerstva-obrany-sr-na-rok-2016/>> [2017.01.17. 18:14]
- [13] Slovenská republika a Organizácia Spojených národov (OSN):
<https://www.mzv.sk/zahranicna_politika/slovensko_v_osn-sr_v_osn> [2017.01.19. 18:54]
- [14] Štátny rozpočet:
<<http://rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/statnyRozpocet/2017/>> [2017.02.07. 16:54]

Recenzent:

Ing. Stanislav MORONG, PhD.

ZÁKLADNÉ POJMY OPERAČNÉHO UMENIA – ICH DEFINÍCIA, OBSAH A VÝZNAM.

BASIC TERMS OF OPERATIONAL ART – THEIR DEFINITION, CONTENT AND MEANING.

Peter ROZEMBERG

ABSTRACT

This article deals with the basic terms of operational art – their definitions, content and meaning. At the end of this article we deal with the terms of operational design and operational scheme which materialize vision of commander.

Keywords: Operational art, definitions, meaning of terms, their content, operational design, operational scheme.

*Taktika robí kroky, z ktorých sú zostavené operačné skoky. Stratégia ukazuje cestu.
A. A. SVEČIN, Strategie, 1917.*

ÚVOD

Jedna z definícií operačného umenia hovorí, že operačné umenie je umením prípravy a vedenia vojenských operácií prelínajúcim sa všetkými úrovňami vojny. Preklenuje kontinuitu strategického riadenia a rozhodovania s konkrétnymi činnosťami vojsk na bojisku. Tvorí most medzi stratégiou a taktikou a tým pomáha riadiť činnosti, ktoré vytvárajú podmienky k dosahovaniu strategických cieľov a požadovaného konečného stavu.¹ Cieľom tohto článku je poskytnúť čitateľovi niektoré základné informácie o základných pojmoch

¹ SPIŠÁK, J.: Stručný pohľad do histórie operačného umenia a jeho súdobé aspekty, Vojenské rozhledy č.2/2012. Dostupné online na: <http://www.vojenskerozhledy.cz/selektivni-vyhledavani/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/strucny-pohled-do-historie-operacniho-umeni-a-jeho-soudobe-aspekty-1-cast?highlight=WyJvcGVyYVx1MDEwZG5cdTAwZWQiLCJ1bVx1MDEwYm5cdTAwZWQiLCJvcGVyYVx1MDEwZG5cdTAwZWQgdW1cdTAxMWJuXHUwMGVkl0=>

operačného umenia, ich definíciách, ich obsahu a význame. V krátkosti poukázať na východiská, ktoré podmieňovali vznik operačného umenia a zdefinovať súčasný stav.

HISTÓRIA

Aj keď je operačné umenie definované ako umenie, môžeme v ňom spozorovať taktiež aspekty vedy, ktorej výsledky následne umožňujú rozmach vojenských technológií využívaných vo vojenských operáciách. Žiadna špecifická oblasť ľudského poznania sa nezaobera výhradne operačným umením a operačné umenie nie je, ako je niekedy mylne interpretované, záležitosťou veliteľov a štábov len na operačnej úrovni. Operačné umenie sa so všetkými svojimi atribútmi vyvíjalo postupne. Len ťažko by sme však v histórii našli presný dátum, alebo bod v priestore a čase, ktorý by bol zlomový pri jeho vzniku, ako samostatnej kategórie vojenského umenia. Ťaženia a bitky ktoré v 18. a 19. storočí viedli niekoľko významných vojenských voľvodcov (Napoleon, von Moltke a iní), však svedčí o tom, že niektoré prvky operačného umenia, ktoré sú uznávané a aplikované v súčasnosti, existovali už v tejto dobe. Ich vízia o konečnom výsledku operácie, zhmotnená v efektívnych presunoch veľkých zoskupení vojsk, sústredovaní síl a úsilí v premyslených manévroch a používanie záloh, to všetko im umožnilo vidieť omnoho ďalej, než bolo súdené ich protivníkom. Veľký počet historikov a autorov, zaoberajúcich sa vojenskou problematikou prisudzuje postupný vznik operačného umenia dôsledkom priemyselnej revolúcie, ktorá do vojenstva priniesla celý rad technologických a technických zmien. Príchod automatických zbraní, nástup a použitie železnice, či vynález telegrafu, umožnil sústredovať a presúvať početné vojenské celky na značné vzdialenosti v rôznych smeroch súčasne a tieto účelne používať.

Priebeh bojovej činnosti v dobe napr. Fridricha II. bol poznamenaný existenciou stratégie, ktorá predstavovala manévrovanie armád až do tej doby, než sa stretli vo vzájomnom strete. Taktika znamenala rozmiestnenie vojsk a vedenie samotnej bitky. Čo však bolo napríklad už u Napoleona charakteristické, bolo vytváranie zmiešaných divízií, armádnych zborov a armád, ktoré mohli naraz pôsobiť samostatne, na väčšom priestore a mohli zručne manévrovať za účelom obklúčenia alebo objatia vojsk protivníka. Prechod z presunov priamo k boju (od stratégie k taktike) sa stával plynulým. Pre Napoleona sa šikovní manéver vojsk stal základom jeho víťazstiev. Prostredníctvom manévru sa celé jeho ťaženie zbíhalo do jediného boja v danom čase a priestore. Historici tento spôsob boja označujú ako „stratégia jediného bodu“.

Rozvoj operačného umenia po skončení napoleonských vojen ovplyvnili bitky americkej občianskej vojny a najmä vzájomné strety európskych mocností v druhej polovici 19. storočia. Najmä rakúsko-pruská (1866) a francúzsko-pruská (1870-1871) bitka. Zatiaľ čo prvá bitka u Hradca Králové (1866) sa odohrala v rámci stratégie jedného bodu, druhá bitka už priniesla zmenu. Bitka, namiesto toho, aby prebiehala na jednom mieste, sa stala rozdelenou do niekoľkých podriadených stretov naprieč rozšíreným frontom. V dôsledku uvedomenia si tejto skutočnosti, si koncom 19. storočia nemeckí vojenský myslitelia uvedomili, že bojisko sa stáva čoraz väčšie a smrteľnejšie. Hrozilo, že pokiaľ by sa budúca celková bitka ponechala bez unifikácie, hrozilo by, že by sa roztrieštila na niekoľko samostatných nekoordinovaných stretov. Bolo preto potrebné dať bitke celkový rámec. Jedným z takýchto rámcov bol napríklad ten, ktorý popísal v roku 1895 barón Colmar von der GOLTZ: ...každá takáto skupina činností sa bude skladať z pochodov, predpokladaných pozícií a bojov a bude nazývaná operácia.²

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia zaznamenal vývoj vojenského umenia zásadných zmien. Rast veľkosti armád, zlepšenie palebnej sily, komunikácie a logistiky, ako aj následné rozšírenie priestoru činnosti vojsk, vytvorilo pre boj nové podmienky. Tie viedli k potrebe a nutnosti zoskupovať taktické akcie do operácií a operácie do ťažení. Každá z rady taktických akcií, spojená do jednotiacej idey – operácie – svojim podielom prispievala k vytvoreniu podmienok pre ďalšie kroky.

Kaskádová hierarchia naplňovania cieľov: politických, strategických, cieľov ťažení a operácií a nakoniec taktických cieľov, prepojila taktické činnosti s politickými cieľmi vojny. Stratégia sa tak začala potýkať s novými komplexnými problémami. Skôr než plánovanie, spočívajúce v tvorbe jedného ťaženia pre jedinou rozhodujúcu bitku stratégia teraz zahrňovala potrebu naplánovať až niekoľko ťažení, z nich každé bolo súhrnom samostatných a do značnej miery predvídateľných operácií, určených k dosiahnutiu celkového cieľa ťaženia. Súhrn cieľov všetkých ťažení potom predstavoval cieľ vojny. Strategická a taktická úroveň sa začali zlučovať, vytvárajúc tak strategicko-taktické kontinuum. Model dvoch úrovní, naznačujúci striktné delenie medzi strategickou a taktickou úrovňou, postupne stráca na hodnote a je prijímaný nový model trojúrovňový. Tento, pridelením medziľahlej operačnej úrovne medzi úroveň strategickú a taktickú, odrážal zásadné zmeny vo vojenstve a tým

² Tamže.

vytvoril podmienky vedúce k rozvoju operačného umenia, ako samostatnej kategórie vojenského umenia.

Zatiaľ čo termín operácia, vo svojom zvláštnom slova zmysle usporiadanej skupiny taktických akcií, existoval už v 19. storočí, identifikácia a kodifikácia operačného umenia ako termínu musela počkať až na príchod sovietskych mysliteľov. Významný sovietsky vojenský teoretik Alexander A. SVEČIN sa rozhodol riešiť problém chýbajúceho medzičlánku medzi stratégiou a taktikou tým, že navrhol medziľahlú kategóriu, ktorú nazval operačným umením. Toto umenie následne definoval ako „súhrn manévrov a bitiek v danej časti dejiska vojenských akcií, smerujúcich k dosiahnutiu spoločného cieľa, stanoveného ako konečný v danom období ťaženia.“³

V roku 1923, nie menej významný vojenský stratég a vojvodca Michail TUCHAČEVSKIJ, začal objasňovať širší význam (sovietskeho) operačného umenia a jeho súvislosti s vedením operácií. Ako napísal: „Vzhľadom k tomu, že je nemožné, s natiahnutými frontami modernej doby zničiť armádu nepriateľa jediným úderom, sme povinní sa pokúsiť to urobiť postupne operáciami, čo bude pre nepriateľa nákladnejšie než pre nás.“⁴ Z tejto myšlienky je už zrejmé ono prepojenie stratégie s taktikou, nie nepodobné vízií SVEČINA.

Druhá najvýznamnejšia vojenská teoretická škola, ktorá v tom období prispela k rozvoju operačného umenia, bola škola nemecká. Nemecko bolo po desaťročia nútené viesť vojnu na dvoch frontoch, pričom na každej z nich bol protivník s približne zrovnateľnou silou – Francúzsko a Rusko. Vojnové plány počítali s rýchlym zničením Francúzska a následným prechodom do vojny proti Rusku. To vyžadovalo rozdelenie operácií na viacero kontinentálnych, oddelených bojísk. Bolo už úplne zrejmé, že tieto štáty nie je možné poraziť v jedinom rozhodujúcom boji, alebo dokonca operácii. GUDERIAN A ROMMEL toto „operačné umenie“ zhmotnili v podobe špecifického prístupu k bojovej činnosti, v teórii a praxi tzv. bleskovej vojny. Využitie úderov zmiešaných uskupení do hĺbky, s charakteristickými prvkami prekvapenia, sústredenie úsilia, ako aj umné manévrovanie vojsk vo vysokom operačnom tempe, vytvorilo následne smrtiacu kombináciu činností, ktorých niektoré typické znaky boli úspešne praktizované ešte v operáciách v Zálive (1991).

³ Tamže.

⁴ Tamže.

ZÁKLADNÁ OPERAČNÁ TERMINOLÓGIA – KATEGÓRIE⁵

Vojenské umenie sa zaoberá skúmaním spôsobov a foriem vojenských činností rôzneho rozsahu, prípravy a vedenia ozbrojeného zápasu na zemi, mori a vo vzduchu. Vojenské umenie zahŕňa vojenskú stratégiu, operačné umenie a vojenskú taktiku.

Stratégia (Strategy) označuje koncepcnú organizáciu a riadenie určitej činnosti, ktorej účelom je ovplyvnenie budúcich podmienok a dosiahnutie definovaných cieľov.

Stratégia sa chápe ako všeobecný postup alebo umenie koncepčne dosahovať stanovené ciele pomocou identifikovaných prostriedkov, metód a nástrojov v určitom časovom rozvrhu. Pojem stratégia má pôvod vo vojenstve a predstavuje zvláštnu kategóriu. Vojenská stratégia predstavuje najvyššiu zložku vojenského umenia predstavujúcu spôsob, akým možno rozvinúť vojenskú silu a použiť ju na dosiahnutie cieľov daného štátu alebo skupiny štátov. Predmetom skúmania vojenskej stratégie sú všeobecné zákonitosti vojny, bezprostredné vojenské aspekty prípravy štátu a jeho ozbrojených síl na vojnu a ich použitia vo vojne zahrňujúce teóriu a prax prípravy a vedenia ozbrojeného zápasu. Predstavuje ucelený systém vedeckých poznatkov o zákonitostiach vojny, spôsoboch a formách jej vedenia, o výstavbe ozbrojených síl, ich príprave a použitia vo vojne. Predstavuje tiež špecifickú formu myslenia, ktorá pomáha vytvárať predstavu o základných spôsobilostiach ozbrojených síl a budúcich operáciách. Existuje množstvo definícií vojenskej stratégie od množstva autorov. Tieto definície zodpovedajú úrovni ich poznania, ale v konečnom dôsledku vždy hovoria o troch rozhodujúcich faktoroch vojny: cieľoch, spôsoboch a prostriedkoch vedenia vojny.

Operačné umenie je jedna zo zložiek vojenského umenia spočívajúca v teórii a praxi vedenia vojenských operácií, t. j. použitia veľkých mas ozbrojených síl.

Zahŕňa tak teóriu a prax prípravy a vedenia mnohonárodných, spoločných i samostatných operácií zoskupeniami rôznych druhov ozbrojených síl, ako aj umenie riadiť operácie na operačnej úrovni vedenia vojny. Vychádza z požiadaviek stratégie a skúma:

⁵ Generálny štáb OS SR, Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií SVD 30B, str. 21 -24.

charakter súdobých bojových operácií, zákonitosti, princípy a spôsoby ich plánovania a vedenia, štruktúry, možnosti a zásady použitia operačných zoskupení, otázky bojovej podpory, bojového zabezpečenia a zásady velenia a riadenia ozbrojených síl v operáciách. Operačné umenie slúži na pretransformovanie strategických cieľov do operačného plánu, ktorý určuje kedy, kde a na aké účely budú ozbrojené sily nasadené a rieši bojovú činnosť na taktickej úrovni takým spôsobom, že prispieva k dosiahnutiu celkových cieľov vojenského ťaženia. Operačné umenie vyžaduje široký rozhľad a schopnosť predvídať, vyžaduje pozorné chápanie vzťahu použitých prostriedkov a dosiahnutých výsledkov a pochopenie toho podstatného (ťažiskového prvku) v operácií i významu účinnej súčinnosti všetkých nasadených síl a prostriedkov.

Operačné umenie sa netýka výhradne len konkrétnej úrovne velenia, ale predstavuje schopnosť veliteľa efektívne a hospodárne využívať bojový potenciál usporiadaním ich úsilia v čase a priestore s cieľom splniť poslanie alebo rozhodujúce bojové úlohy a účinnejšie dosiahnuť strategický cieľ ťaženia.

Vojenská taktika (z gréckeho slova taktike – umenie usporiadania a rozmiestnenia) je najstaršou súčasťou vojenského umenia (popri vojenskej stratégii a operačnom umení). Pri vojenskej taktike sa študujú základy boja a jeho zákonitosti, stanovujú sa spôsoby použitia bojových prostriedkov na útok a obranu, skúmajú sa sily a prostriedky nepriateľa a jeho spôsoby vedenia boja, vypracúvajú sa optimálne štruktúry a spôsoby vedenia boja v rôznych podmienkach. Predstavuje súbor konkrétnych metód používaných bojujúcimi stranami s cieľom napadnutia, eliminácie, alebo zničenia nepriateľa. Na hlbšie poznanie problematiky boja taktika v plnej miere využíva princíp teórie poznania, metód a všetkých dostupných prostriedkov. Pritom študuje i zvláštnosti činnosti ľudí, výzbroje, techniky, geografického prostredia, počasia a ďalších okolností, ktoré majú vplyv na prípravu a vedenie boja. Taktika sa v priebehu vývoja vojenstva rozdelila na všeobecnú taktiku a taktiku základných druhov síl, pričom všeobecnú taktiku tvorí súhrn všeobecne platných zásad a taktika druhov síl je súhrnom zásad platných pre bojové použitie konkrétneho druhu síl.

V priebehu času prešla vojenská taktika dlhým obdobím stagnácie, ako aj prudkého vývoja v závislosti od technického vývoja zbraní a filozofickom pohľade na vojnu. Taktika sa volí pre konkrétnu, vopred zvolenú oblasť boja, konkrétnu situáciu a konkrétny priestor bojovej činnosti / bojisko. Nezaoberá sa výberom vhodného bojiska či konkrétnej situácie, ktoré sú „operačnou“ úlohou. To znamená, že taktik si musí poradiť s už danou situáciou, ktorú mu určili iní a vyťažiť z nej čo najviac. Taktika sa vôbec nezaoberá cieľmi mimo oblasť

pôsobenia ozbrojených síl, akou je diplomacia a ekonomika, ktoré sa zaraďujú do oblasti stratégie. Z toho vyplýva, že taktika je priama podmnožina operačného umenia. Samozrejme, pre pohodlnosť niektorých sa tieto termíny niekedy prekrývajú a operačné umenie býva označované ako taktika.

Na rozdiel od stratégie, ktorá operáciu plánuje dopredu, taktika sa zaoberá bezprostrednou bojovou činnosťou, čo ale neznamená, že sa navzájom neovplyvňujú.

(Lepší taktik vyhrá bitku, lepší stratég vyhrá vojnu ... ale veľa taktických porážok môže zmariť aj tú najlepšiu stratégiu). Všeobecne môžeme povedať, že taktika je daná len na základe rozumu a konkrétnych faktov, akými sú iniciatíva, náhoda, adaptácia, zbrane, informácie, metóda, voľba taktiky, zhromažďovanie faktorov a využívanie chýb protivníka.

Kríza je incident alebo situácia obsahujúca hrozbu Slovenskej republike, jej obyvateľom, ozbrojeným silám, majetku, alebo životných záujmov, ktorá sa vyvíja rýchlo a vytvára podmienky takej ekonomickej, politickej, diplomatickej alebo vojenskej dôležitosti, že si to vyžaduje zaangažovanie ozbrojených síl.

Ťaženie (campaign) je súbor navzájom súvisiacich vojenských operácií plánovaných a vedených na dosiahnutie strategických zámerov v rámci vymedzeného času a priestoru. Plánovanie ťažení je zodpovednosťou veliteľa na operačnej úrovni.

Hlavná operácia (major operation) je séria taktických aktivít ako sú bitky (battle), boje (engagement) alebo údery (strike) vykonávané rôznymi bojovými zoskupeniami jedného alebo viacerých zložiek ozbrojených síl, koordinovaných v čase a priestore pri plnení operačných, prípadne strategických zámerov v operačnej zóne (operational area). Takéto aktivity sa vykonávajú buď súbežne, alebo v postupnosti v súlade s jednotným plánom a riadi ich jeden veliteľ.

Operácia (operation) je vojenská akcia alebo uskutočnenie strategickej, taktickej, zložkovej, výcvikovej alebo administratívnej vojenskej bojovej úlohy (mission); proces vedenia boja, vrátane presunov, zásobovania, útoku, obrany a manévrov, ktoré si vyžaduje dosiahnutie zámerov bitky alebo ťaženia.

Bitka (battle) je rad navzájom súvisiacich bojových činností a bojov, vedených na rozhodujúcich smeroch bojiska s cieľom dosiahnuť strategicky významné výsledky v ťažení.

Vojenské REFLEXIE

Bojisko (battlefield) je priestor, v ktorom jednotky, útvary alebo zoskupenia pozemných síl a letectva vedú bezprostredný boj s nepriateľom.

Boj (combat/ fighting) je organizované ozbrojené stretnutie jednotiek, útvarov a vojenských zoskupení znepriatelených strán, vedené s cieľom fyzicky zničiť alebo zajať nepriateľa, udržať dôležité priestory, objekty, čiary alebo sa ich zmocniť.

Vojenské operácie nevojnového charakteru (Non Artical 5 Crisis Response Operation – Non Artical 5 CRO) sú multifunkčné operácie zahŕňajúce tie politické, vojenské a civilné aktivity, ktoré sú iniciované a realizované v súlade s medzinárodným humanitárnym právom. Jedná sa o operácie s použitím alebo hrozbou použitia vojenskej sily, ako aj operácie bez použitia alebo hrozby použitia vojenskej sily, ktoré nie sú obsiahnuté v operáciách podľa článku 5 Washingtonskej zmluvy o kolektívnej obrane. Medzi vojenské operácie nevojnového charakteru patria najmä: operácie na podporu mieru, operácie humanitárnej pomoci, operácie na riešenie následkov prírodných, živelných katastrof, evakuácia osôb, vynútenie sankcií a embarga, podpora operácií orgánov verejnej moci, pomoc posádkam lietadiel v núdzi.

Operácie na podporu mieru (PSO – Peace Support Operations) sú široko spektrálne a spravidla mnohonárodné operácie ozbrojených síl, diplomacie a humanitárnych organizácií, ktorých účelom je dosiahnutie humanitárnych cieľov alebo dlhodobého mierového urovnania konfliktov a ktoré sú vedené nestranne na základe príslušného mandátu. Zahŕňajú operácie na udržanie mieru (peacekeeping), operácie na posilnenie mieru (peace enforcement), operácie na prevenciu konfliktu (conflict prevention), operácie na vytvorenie mieru (peacemaking), operácie na vybudovanie mieru (peace building) a humanitárna pomoc (humanitarian relief).

PRIESTORY A ZÓNY⁶

Operačná zóna (Area of Operations) je geografická oblasť vymedzená veliteľom spoločného operačného zoskupenia, v ktorej podriadený veliteľ, spravidla veliteľ zložky (pozemných síl, vzdušných síl, alebo veliteľ špeciálnych síl) má oprávnenie viesť operácie. Operačná zóna musí byť dostatočne veľká na to, aby veliteľom zložiek umožňovala ochranu síl a splnenie bojovej úlohy.

Spoločná operačná zóna (Joint Operations Area) je oblasť na zemi, na mori, pod morom a vo vzdušnom priestore vymedzená nadriadeným orgánom, v ktorej ustanovený

⁶ Tamže, str. 24 – 25.

veliteľ spoločného operačného zoskupenia plánuje a vedie vojenské operácie na splnenie špecifickej bojovej úlohy (mission). Obsahom vymedzenia je čas, rozsah operácií, geografická oblasť a varianty vývoja situácie alebo špecifická bojová úloha.

Priestor vojnových operácií (Theatre of Operations) je priestor, vymedzený vojensko-strategickým orgánom, ktorého súčasťou je spoločná operačná zóna (Joint Operations Area) a príslušné priestory, v rámci ktorého vedie operácie veliteľ spoločných operácií.

Priestor bojovej činnosti/bojisko (battlespace/battlefield) predstavuje prostredie, faktory a podmienky, ktorých pochopenie podmieňuje úspešné použitie bojového potenciálu (combat power), ochranu síl alebo splnenie bojovej úlohy. Súčasťou priestoru bojovej činnosti sú tak protivníkov, ako aj vlastné operačné zoskupenia, zariadenia, počasie, terén, elektromagnetické spektrum, ako aj informačné prostredie v rámci operačného priestoru (operational area) a záujmových priestorov (area of interest).

VŠEOBECNÉ POJMY ⁷

Spoločný (joint) je prídavné meno na označenie činností, operácií, orgánov a organizácií, na ktorých sa podieľajú prvky najmenej dvoch hlavných zložiek ozbrojených síl. V niektorých významoch je výhodnejšie používať výraz súčinnosť.

Spoločné operačné zoskupenie (Joint Task Force) je všeobecný výraz na označenie operačného zoskupenia zloženého z organických prvkov dvoch a viac hlavných zložiek ozbrojených síl, operujúcich pod jedným veliteľom.

Podporovaný veliteľ (supported commander) je veliteľ, ktorý má primárnu zodpovednosť za všetky aspekty úlohy uloženej nadriadeným veliteľom, alebo veliteľ, ktorý má vo svojom zoskupení jednotky, alebo dostáva podporu od podporného veliteľa.

Podporný veliteľ (supporting commander) je veliteľ, ktorý do podriadenosti podporovaného veliteľa vyčleňuje sily, alebo zabezpečuje podporu v konkrétnych oblastiach, pričom môže spracúvať podporné plány v prospech podporovaného veliteľa. Podpornými veliteľmi spoločného operačného zoskupenia sú spravidla velitelia hlavných zložiek ozbrojených síl.

⁷ Tamže, str. 25.

OPERAČNÉ DEFINÍCIE ⁸

Alternatíva (sequel) znamená variant riešenia pre nasledujúcu fázu.

Analýza bojovej úlohy (mission analysis) znamená proces zisťovania a formulovania ČO treba vykonať na splnenie zámeru nadriadeného veliteľa a PREČO to treba urobiť.

Bezpečnostné prostredie (Security Environment) je vonkajšie prostredie ovplyvňujúce bezpečnostnú politiku štátu. Tým sa rozumie priestor nachádzajúci sa mimo štátnych hraníc, v ktorom sa realizujú a stretávajú záujmy štátu so záujmami iných aktérov medzinárodných vzťahov a v ktorom sa odohrávajú procesy, ktoré majú významný vplyv na úroveň bezpečnosti štátu.

Bojový potenciál (combat power) predstavuje celkové prostriedky ničenia alebo nasadenia, ktoré môže konkrétna jednotka resp. zoskupenie zasadiť proti oponentovi v konkrétnom čase.

Bojová úloha (mission) je jasné a ucelené definovanie toho, KTO vykoná operáciu, ČO sa má vykonať, KEDY sa operácia uskutoční, KDE sa bude operácia konať a PREČO sa operácia vykonáva. Bojová úloha neurčuje AKO sa má operácia vykonať. Jasné, stručné vyjadrenie úlohy a cieľa velením.

Cieľový stav (end-state) je stav, ktorý potrebujeme dosiahnuť na konci operácie tak aby sa konflikt skončil alebo vyriešil za výhodných alebo uspokojivých podmienok.

Disponibilné prostriedky sú prostriedky bezprostredne použiteľné veliteľom v rámci jeho právomoci.

Fázovanie (phase) je rozlíšiteľná činnosť v čase a priestore v rámci línie operačného pôsobenia, ktorá umožňuje reorganizáciu a presmerovanie síl podľa zámeru veliteľa.

Hlavná operácia (major operation) je séria taktických aktivít, ako sú boje, bitky (battle), bojové stretnutia (engagement) alebo údery (strike) vykonávané rôznymi bojovými zoskupeniami jedného alebo viacerých zložiek ozbrojených síl, koordinovaných v čase a priestore pri plnení operačných, prípadne strategických zámerov v operačnej zóne (operational area).

Informácia (information). Ide o akýkoľvek nespracovaný údaj, ktorý možno použiť pri spracúvaní spravodajskej informácie.

⁸ Tamže, str. 119-124.

VOJENSKÉ REFLEXIE

Informačné operácie sú koordinované činnosti na ovplyvnenie protivníka pri podpore politicko-strategických a vojensko-strategických zámerov operácií s cieľom podkopať protivníkovu vôľu, súdržnosť a rozhodovaciu schopnosť, vrátane jeho informačných základov a zároveň chrániť rozhodovací proces vlastných orgánov.

Interoperabilita (schopnosť vzájomnej spolupráce) (Interoperability) je schopnosť spoločne konať pri plnení stanovených úloh. Všeobecne sa dá povedať, že ide o schopnosť komunikovať, prenášať dáta medzi rôznymi funkčnými jednotkami tak, že užívateľ nemusí mať žiadnu alebo len malú znalosť konkrétnych vlastností týchto jednotiek. Vo vojenstve sa jedná o:

- schopnosť Ozbrojených síl OS SR, ako aj síl vyčlenených pre NATO, pokiaľ je to nutné, aj ozbrojených síl štátov zapojených do programu „Partnerstvo za mier“ a ďalších štátov, spoločne efektívne cvičiť a pôsobiť pri plnení stanovených úloh;
- schopnosť systémov, jednotiek alebo vyšších operačných zoskupení poskytovať služby alebo prijímať služby od iných systémov, jednotiek a využívať poskytnuté služby tak, aby im umožnili efektívne spoločné pôsobenie.

Klamné operácie sú operácie na oklamanie a podvedenie protivníka, aby sa rozhodol prijať taký variant pôsobenia, ktorý mu spôsobí nepriaznivé postavenie v porovnaní so spriatelенými silami a ktoré možno využiť počas operácií na získanie porovnateľnej výhody.

Kolektívna obrana (Collective Defence) je spoločná činnosť štátov v rámci aliancie alebo koalície vedená s cieľom zabrániť vojenskému i nevojenskému ohrozeniu a agresii proti ktorémukoľvek štátu aliancie alebo koalície, prípadne vedenie obrany na území ktoréhokoľvek štátu aliancie alebo koalície. Je to základný funkčný princíp vzájomnej spolupráce medzi členskými štátmi Severoatlantickej aliancie založenej na nedeliteľnosti bezpečnosti jej členov. Členské štáty sú rovnoprávne viazané záväzkami Washingtonskej dohody, konkrétne záväzkom v článku 5 – „považovať útok na jeden, alebo viac členských štátov za útok na všetky členské štáty“. Tento pojem je známy ako „kolektívna obrana“. Národná reancia v prípade operácií podľa článku 5 bola všeobecne vopred dohodnutá na základe možného ohrozenia aliancie. Štáty, ktoré si zvolili, že budú členmi NATO, prispievajú silami a prostriedkami, ktoré spoločne tvoria integrovanú vojenskú štruktúru aliancie. Úlohou vojenskej štruktúry NATO je poskytnúť organizačný rámec pre obranu

teritória členských štátov proti ohrozeniu ich bezpečnosti a stability v súlade s citovaným článkom 5 Severoatlantickej zmluvy.

Kríza je incident alebo situácia obsahujúca hrozbu Slovenskej republike, jej obyvateľom, ozbrojeným silám, majetku, alebo životným záujmom, ktorá sa vyvíja rýchlo a vytvára podmienky takej ekonomickej, politickej, diplomatickej alebo vojenskej dôležitosti, že si to vyžaduje zaangažovanie ozbrojených síl.

Krízový manažment je proces prevencie, zvládania, alebo riešenia vznikajúcich kríz a v prípade potreby zahŕňa proces organizovaného prechodu štátu do vojnového stavu a vojny.

Kulminácia operácie (culminating point) nastáva vtedy keď sa nedá ďalej pokračovať v získavaní operačných výhod a operáciu možno iba udržiavať v dosiahnutom stave.

Línia operačného pôsobenia (line of operations) určuje vzájomné vzťahy medzi rozhodovacími krokmi a ich postupnosť tak, aby bolo možné pôsobiť proti ťažiskovému prvku a umožňuje zoradovať aktivity pri dosahovaní cieľového stavu.

Nevojenské ohrozenia sú podľa vojenskej stratégie také ohrozenia, do ktorých sú proti štátu zasadené prevažne nevojenské prostriedky.

Ofenzívne protiteroristické opatrenia (counter-terrorism) sú opatrenia preventívneho, alebo reagenčného charakteru proti teroristom, vrátane eliminácie teroristov a ich zariadení.

Opatrenia na riešenia následkov teroristických úderov (consequence management) sú opatrenia na ochranu zdravia a bezpečnosti jednotlivcov, na obnovu rozhodujúcich verejných služieb a na poskytovanie pomoci v núdzi po teroristickom údere.

Operácia je vojenská akcia alebo uskutočnenie strategickej, taktickej, zložkovej, výcvikovej alebo administratívnej vojenskej bojovej úlohy (mission); proces vedenia boja, vrátane presunov, zásobovania, útoku, obrany a manévrov, ktoré si vyžaduje dosiahnutie zámerov bitky alebo ťaženia.

Operácie na podporu mieru (PSO – Peace Support Operations) sú širokospektrálne a spravidla mnohonárodné operácie ozbrojených síl, diplomacie a humanitárnych organizácií, ktorých účelom je dosiahnutie humanitárnych cieľov alebo dlhodobého mierového urovnania konfliktov a ktoré sú vedené nestranne na základe príslušného mandátu.

Vojenské REFLEXIE

Operačná prestávka (operational pause) je občasná prestávka počas operácií bez straty celkovej iniciatívy.

Operačná zóna (Area of Operations) je geografická oblasť vymedzená veliteľom spoločného operačného zoskupenia, v ktorej podriadený veliteľ, spravidla veliteľ zložky (pozemných síl, vzdušných síl, alebo veliteľ špeciálnych síl) má oprávnenie viesť operácie.

Podporný veliteľ (supporting commander) je veliteľ, ktorý do podriadenosti podporovaného veliteľa vyčleňuje sily alebo zabezpečuje podporu v konkrétnych oblastiach, pričom môže spracúvať podporné plány v prospech podporovaného veliteľa.

Podporovaný veliteľ (supported commander) je veliteľ, ktorý má primárnu zodpovednosť za všetky aspekty úlohy uloženej nadriadeným veliteľom, alebo veliteľ, ktorý má vo svojom zoskupení jednotky, alebo dostáva podporu od podporného veliteľa.

Prieskum (reconnaissance). Prieskum je bojová úloha (mission) na získanie informácií buď pomocou vizuálneho pozorovania, alebo použitím vhodných detekčných metód, o aktivitách alebo prostriedkoch nepriateľa, prípadne potenciálneho protivníka, alebo na zabezpečenie údajov o meteorologických, geografických a iných charakteristikách záujmovej oblasti.

Priestor bojovej činnosti / bojisko (battlespace / battlefield) predstavuje prostredie, faktory a podmienky, ktorých pochopenie podmieňuje úspešné použitie bojového potenciálu (combat power), ochranu síl alebo splnenie bojovej úlohy.

Priestor spravodajskej zodpovednosti (area of intelligence responsibility) je priestor vymedzený veliteľovi, v ktorom je zodpovedný za zabezpečovanie spravodajských informácií. Priestor je vymedzený dosahom spravodajských prostriedkov v podriadenosti príslušného veliteľa.

Priestor spravodajského záujmu (area of intelligence interest) je priestor, v ktorom príslušný veliteľ požaduje spravodajské informácie o faktoroch a vývoji, ktoré môžu ovplyvňovať výsledok aktuálnych alebo plánovaných operácií.

Priestor vojnových operácií (Theatre of Operations) je geografický priestor vymedzený vojensko-strategickým orgánom, ktorého súčasťou je spoločná operačná zóna (Joint Operations Area) a príľahlé priestory, v rámci ktorého vedie operácie veliteľ spoločných operácií.

Protiteroristické opatrenia (anti-terrorism) sú defenzívne opatrenia na ochranu a prevenciu pred terorizmom, ako napr. zhromažďovanie informácií, alebo zneškodnenie teroristických plánov, ale tiež opatrenia na zníženie zraniteľnosti jednotlivcov a objektov vplyvom teroristických úderov.

Rozhodujúci krok (DP – decisive point) je definovaný ako prvok, z ktorého môže byť ohrozený, alebo ktorý pomáha pri eliminácii ťažiskového prvku.

Rozhodujúce prvky informácií (RPI) (essential elements of information) sú kritické body informácie týkajúce sa protivníka alebo prostredia, ktoré príslušný veliteľ potrebuje do určitého času na porovnanie s inými informáciami a spravodajskými informáciami na podporu prijatia svojho rozhodnutia.

Rozpis jednotiek (allocation) znamená prevod vyčleneného úsilia na jednotky podľa ich charakteru.

Sledovanie (surveillance) je systematické pozorovanie vzdušného priestoru, oblastí zemského povrchu, vymedzených priestorov, osôb alebo objektov pomocou vizuálnych, elektromagnetických, fotografických alebo iných prostriedkov.

Smer hlavného úsilia (main effort) znamená sústredenie síl, spôsobilostí alebo prostriedkov v konkrétnej oblasti, v ktorej veliteľ môže dosiahnuť rozhodnutie operácie.

Spoločná operačná zóna (Joint Operations Area) je oblasť na zemi, nad morom a vo vzdušnom priestore vymedzená nadriadeným orgánom, v ktorej ustanovený veliteľ spoločného operačného zoskupenia plánuje a vedie vojenské operácie na splnenie špecifickej bojovej úlohy (mission).

Spoločné operačné zoskupenie (Joint Task Force) je všeobecný výraz na označenie operačného zoskupenia zloženého z organických prvkov dvoch a viac hlavných zložiek ozbrojených síl operujúcich pod jedným veliteľom.

Spoločný (Joint) je prídavné meno na označenie činností, operácií, orgánov a organizácií, na ktorých sa podieľajú prvky najmenej dvoch hlavných zložiek ozbrojených síl.

Spravodajstvo (intelligence) je termín, ktorý sa používa buď na označenie činnosti, ktorej výsledkom je vytvorenie spravodajskej informácie, alebo na označenie organizácie, ktorá sa takouto činnosťou bezprostredne zaoberá.

Vojenské REFLEXIE

Spravodajské hodnotenia situácie (intelligence estimate) je písomné alebo ústne vyjadrenie spravodajských informácií vo vzťahu k špecifickej situácii alebo k podmienkam z hľadiska určenia variantov pôsobenia protivníka, alebo potenciálneho protivníka a pravdepodobností ich vzniku.

Spravodajská informácia (intelligence). Výsledný produkt spracovania informácie o reálnom aj potenciálnom protivníkovi alebo súčastiach a o priestoroch, v ktorých vedie alebo v ktorých by mohol viesť operácie.

Spravodajská príprava bojiska (intelligence preparation of the battlefield) je integrovaná metóda analýzy protivníka, ktorej cieľom je zníženie neistoty o protivníkovi, prostredí a teréne v priestore operácií.

Ťaženie (campaign) je súbor navzájom súvisiacich vojenských operácií plánovaných a vedených na dosiahnutie strategických zámerov v rámci vymedzeného času a priestoru, ktoré zvyčajne zahŕňajú pozemné, vzdušné a námorné sily.

Ťažiskový prvok predstavujú také charakteristiky, spôsobilosti alebo miesta, z ktorých štát, koalícia, záujmová skupina alebo sily čerpajú voľnosť konania, silu alebo vôľu bojovať.

Terorizmus je kalkulované použitie násilia alebo hrozba protizákonného násilia na rozsievanie strachu, ktorých zámerom je donucovať alebo zavražďovať vlády alebo spoločnosť pôsobením proti civilným objektom pri presadzovaní zámerov, ktoré sú v princípe politické, náboženské, alebo ideologické.

Určovanie objektov úderov (target acquisition). Ide o zistenie, identifikáciu a zameranie objektu úderu v takej miere presnosti, ktorá umožní účinné zasadenie bojových prostriedkov na jeho elimináciu.

Úmysel (intent) prvotná alebo základná idea veliteľa o zamýšľanom vykonaní bojovej úlohy, ktorou sa riadi plánovací proces.

Úlohovanie (tasking) je proces prevodu rozpisu jednotiek do formy rozkazov pre zasadené jednotky.

Vetvenie (branch) je variant riešenia pre konkrétnu aktuálnu fázu, ktorého cieľom je predvídanie možností vývoja alebo zmien tak, aby si veliteľ zachoval flexibilitu a iniciatívu.

VOJENSKÉ REFLEXIE

Vojenské ohrozenia predstavujú také činnosti ohrozujúce bezpečnosť Slovenska, ktoré zahŕňajú hlavne použitie vojenských síl a prostriedkov proti štátu. Vojenské operácie nevojnového charakteru sú operácie zahŕňajúce použitie vojenských spôsobilostí v rámci celého rozsahu vojenských operácií v nevojnovom stave.

Vojnový potenciál predstavuje schopnosť a pripravenosť štátu viesť ozbrojený konflikt v záujme obrany svojich záujmov, alebo v záujme plnenia medzinárodných záväzkov.

Vyčlenenie síl (allotment) znamená dočasné prepodriadenie jednotiek medzi podriadené veliteľstvá.

Vyčlenenie úsilia (apportionment) je v právomoci veliteľa SOZ a znamená vyjadrenie podielu celkového úsilia podľa jednotlivých operácií alebo zón v stanovenom časovom rozmedzí.

Vyhodnotenie účinkov úderov (battle damage assessment) je včasné a presné vyhodnotenie škôd vzniknutých účinkom použitia ničivých aj neničivých prostriedkov vojenskej sily z hľadiska vopred určeného zámeru. Vyhodnotenie účinkov úderov je prednostne spravodajská zodpovednosť, ktorá si vyžaduje vstupy a koordináciu od operátorov. Skladá sa z vyhodnotenia miery fyzického poškodenia, poškodenia funkčnosti a poškodenia zameriavacích systémov.

Zámer (object) je spôsob akým sa úmysel dosiahne a tiež spôsob plnenia zadanej bojovej úlohy (využitie jednotiek, materiálnych prostriedkov a vybavenia). Zámer sa môže vo svojich detailoch nepatrne líšiť od úmyslu veliteľa.

Zorad'ovanie (sequencing) znamená logické zoskupenie rozhodovacích krokov a činností v rámci operácie podľa poradia v čase, v priestore a z hľadiska zdrojov pri pôsobení proti protivníkovým ťažiskovým prvkom.

POŽIADAVKA DEFINOVANIA DOKTRINÁLNYCH VÝRAZOV

K porozumeniu celej problematiky operačného umenia a hlavne k správnej aplikácii je nutné poznať a pochopiť obsah a presný význam jednotlivých pojmov a výrazov, ktoré sú v rámci operačného umenia zahrnuté v Doktríne pre plánovanie a vedenie spoločných operácií OS SR. Je viac ako zrejmé, že pokiaľ odborná komunita nie je dostatočne oboznámená s definíciami jednotlivých pojmov, ich obsahom a významom, dochádza k ich skreslenému a nesprávnemu používaniu v praxi.

Niektorí zahraniční autori z celej škály nástrojov operačného umenia považujú za rozhodujúce prvky, ktoré označujú ako „prvky operačného designu“, ktoré sú často označované za stavené kamene operačného umenia. Podľa Jána SPIŠÁKA, „prvky operačného designu je možné chápať ako jednotlivé nástroje operačného umenia, slúžiace pre analýzu strategických a operačných faktorov a pochopenie operačných požiadaviek, nutných k prevedeniu vojenskej operácie. Pri plánovaní vojenskej operácie sa používajú pri tvorbe „operačnej schémy“, založenej na dôkladnom hodnotení situácie a analýze misie.“⁹ Podľa autora, „prvky operačného designu prispievajú k poznaniu a pochopeniu charakteru operačného prostredia, definovaniu v ňom vzniknutých problémov a k rozhodovaniu o spôsobe ich riešenia.“¹⁰ Niektorým prvkom je v doktrínach prisudzovaný väčší význam a je zdôrazňované ich výsadné postavenie pred ostatnými. Ide najmä o nasledujúce pojmy: konečný stav, ťažisko, rozhodujúce podmienky, či operačné smery. Ich význam je možné vidieť nielen pri tvorbe plánov na operačnej úrovni, ale aj pri tvorbe vizualizácii a realizácii na taktickej úrovni.¹¹ V tabuľke 1 sú zobrazené prvky operačného designu podľa doktríny AJP-5.¹²

Tabuľka 1 Prvky operačného designu podľa doktríny AJP-5

Prvky operačného designu podľa doktríny AJP-5	
Anglický názov	Český názov (používaný ekvivalent)
termination	ukončení (operace)
military end state	vojenský konečný stav
objectives	cíle
effects	účinky
center of gravity	těžiště
decisive points	rozhodující body
decisive conditions	rozhodující podmínky
lines of operation	směry operace
direct / indirect approach	přímý / nepřímý přístup
maneuver	manévr
operational tempo	operační tempo
synchronization	synchronizace (časové sladění)
simultaneity and depth	souběžnost a hloubka
leverage	pákový efekt
balance	vyváženost
sequencing and phases	pořadí činnosti a fáze
culmination	kulminace
operational pause	operační přestávka
operational geometry	operační geometrie
transition	přechod na jiné aktivity
branches and sequels	záložní plány (pro činnost v dané fázi / pro činnost v následující fázi operace)

⁹ SPIŠÁK, J.: Doktrína AČR – nové aspekty operačního umění, Vojenské rozhledy 2013, ročník 22 (54), č. 4, s. 126, ISSN 1210-3292.

¹⁰ Tamže, str. 126.

¹¹ Tamže, str. 126.

¹² Tamže, str. 127.

Nie je však možné jednoznačne stanoviť, či niektorý z prvkov operačného designu je viac, alebo menej dôležitý než iný prvok. Súčasne ani neexistuje pravidlo, podľa ktorého by tieto prvky boli radené do nejakých špecifických skupín, či súborov. No každý z nich má svoje opodstatnenie a záleží skôr na okolnostiach a podmienkach v operačnom prostredí, do akej bude ten ktorý prvok uplatnený. Podľa nepísaného pravidla je možné prvky operačného designu kategorizovať na:

- Prvky operačného designu, ktoré definujú problém a formujú strategické súvislosti (napr. cieľ operácie, konečný stav a ťažisko),
- Prvky operačného designu, ktoré vyjadrujú hlavnú myšlienku spôsobu priebehu operácie (napr. spôsob operačného prístupu k ťažisku, smery operácie, alebo smery úsilia a rozhodujúce body, alebo rozhodujúce podmienky),
- Prvky operačného designu, ktoré súvisia so samotným priebehom operácie: do akej miery operáciu ovplyvňujú, či ju spomaľujú, či naopak urýchľujú (napr. kulminácia, operačná dosah, záložné plány a pod.).¹³

Ďalším novozavedeným pojmom v doktrínach, ako aj v praxi vojsk by mal byť výraz, ktorý by graficky zobrazoval onú predstavu či víziu veliteľa o spôsobe prevedenia operácie. Mal by znázorňovať spôsob činnosti jednotlivých aktérov a ich postupnú snahu o dosahovanie konečného stavu. Platné doktríny sa doteraz týmto problémom nezaoberali a vízia veliteľa (v grafickom podaní) bola často vo vojenskom slangu nazývaná ako „nádražie“, či „koľajisko“.¹⁴

Pre tento nový pojem sa začalo používať označenie „operačná schéma“. Operačná schéma podľa Jána SPIŠÁKA „znázorňuje obecný popis činností, ktoré majú byť prevedené vojenskými (i nevojenskými) silami pre dosiahnutie cieľov operácie a naplnenie požadovaného konečného stavu. Operačná schéma vyjadruje celkovú víziu veliteľa a operačnú činnosť vojsk a je výsledkom operačného designu.“¹⁵

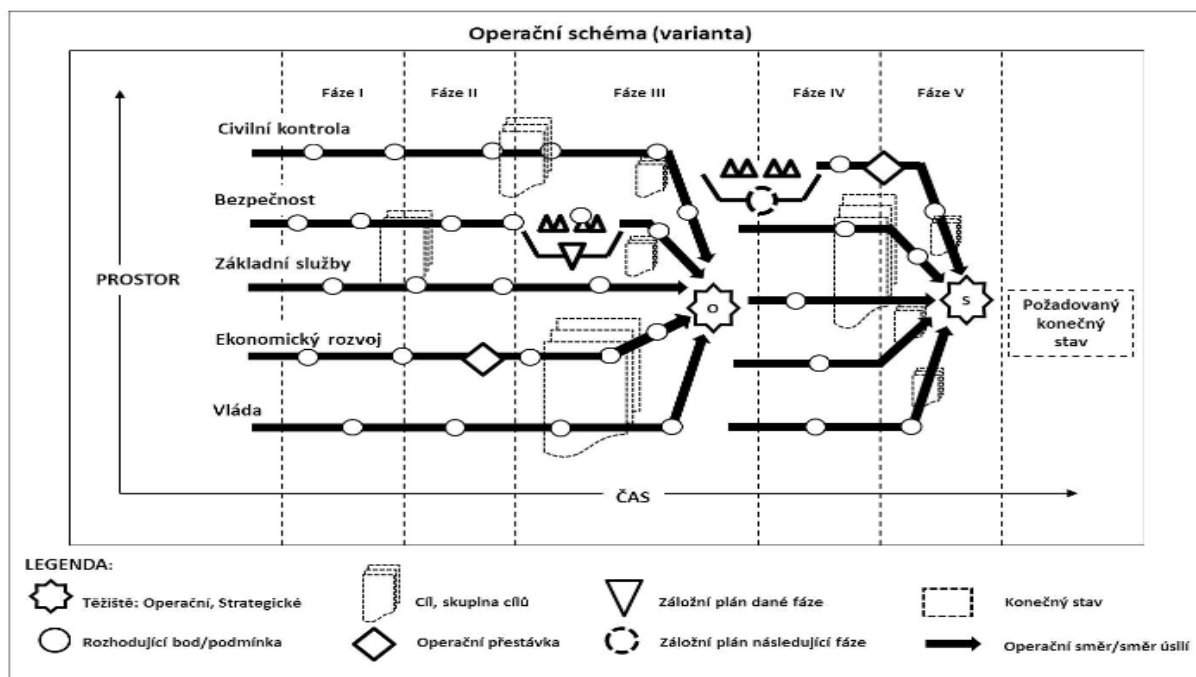
Príklad zobrazenia prvkov operačného designu v operačnej schéme je na obrázku 2.¹⁶

¹³ Tamže, str. 127-128.

¹⁴ Tamže, str. 128-129.

¹⁵ Tamže, str. 129.

¹⁶ Tamže, str. 129.

Obrázok 2 Prvky operačného designu v operačnej schéme

Pochopenie účelu a vzájomných vzťahov prvkov operačného designu a schémy operácie umožňuje veliteľom a plánovačom pripraviť lepšie prepracovaný plán operácie. Pretože operácie často prebiehajú v období skôr mesiacov až niekoľkých rokov, pôvodná operačná schéma býva priebežne aktualizovaná.

ZÁVER

Na základe poznatkov a skúseností z vojenských operácií prístupy k operačnému umeniu prešli tieto prístupy v posledných rokoch zásadnými zmenami. Operačné umenie už neznamená iba použite síl na bojisku, ale sa stáva rysom veliteľov a štábov, ako „operačných umelcov“. K obsahu súčasnej definície operačného umenia je preto žiaduce doplniť aj iné atribúty, ako napríklad znalostný prístup, skúsenosť, tvorivosť, súdnosť či ďalšie.

Povinnosťou veliteľov a štábov je pochopiť doktrínalne prístupy k operáciám a súčasne porozumieť základným teoretickým východiskám pri plánovaní, príprave, vedení, realizácii a podpore všetkých aktivít v národnom a medzinárodnom meradle.

Článok svojim rozsahom nemôže postihnúť všetky aspekty operačného umenia, avšak vyššie uvedený prehľad základných pojmov a ich definícií by mal prispieť k propagácii

vojenského a operačného umenia, ktoré by si malo osvojiť pokiaľ možno čo najviac zodpovedných veliteľov a príslušníkov štábov.

LITERATÚRA

- [1] Generálny štáb OS SR: Doktrína pre plánovanie a vedenie spoločných operácií SVD 30B
- [2] SPIŠÁK, J.: Stručný pohľad do histórie operačného umenia a jeho súdobé aspekty, Vojenské rozhledy č.2/2012.
- [3] SPIŠÁK, J.: Doktrína AČR – nové aspekty operačného umění, Vojenské rozhledy 2013, ročník 22 (54), č. 4, s. 126, ISSN 1210-3292.

Recenzent:

Ing. Štefan GÁNOČZY, PhD.

REMINISCENCIE Z OPERÁCIE ISAF – V CUDZOM SVETE

REMINISCENCES OF ISAF OPERATION – IN A FOREIGN WORLD

kpt. Mgr. Viktor SABO

Externý doktorand Katedry bezpečnosti a obrany,
Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika
v Liptovskom Mikuláši
e-mail: viktor.sabo@aos.sk

ABSTRACT

At the outset, I chose the words of Saint Augustine: "the War must be kept as a last resort, and the conduct of war must be fair, equitable, actions of war shall only be required from the attempt to end the evil."

The 20th December 2001 was adopted by United Nations Security Council resolution, Number 1386/2001. Resolution concerned, or better yet allows coalition forces, NATO (North Atlantic treaty organization) under the leadership of the USA to send soldiers to the military mission of the ISAF (International security assistance force). NATO partners therefore went to Afghanistan. In a country that is poor and devastated. I think that in a single case holds the Afghan Islamic republic in the world primacy. It is in the cultivation of opium in the world. Serves as a possibility of financial income for terrorist groups. Otherwise in the economy, development, human rights, security, etc., occupies a space on the tail of the global lists.

Keywords: spiritual service, padre, ISAF, Afghanistan, terrorism, Islam.

ÚVOD

Afganská islamská republika má bohatú históriu a pri pohľade a sledovaní prostredia v ktorom som sa aj ja ocitol dvakrát vo vojenskej operácii ISAF v rokoch 2011 a 2013 som mal v mnohých prípadoch pocit, že sa tu čas niekedy zastavil. Jediný veľmuž, bojovník

Vojenské REFLEXIE

a diplomat, ktorému sa podarilo podrobiť si ľudí a obyvateľov Afganistanu bol Alexander Veľký – Macedónsky. Odvtedy nikomu. Ani Sovietskemu zväzu, ktorý tu bol v rokoch 1979 – 1989. Hoci pri rozhovoroch s domácimi obyvateľmi sme si celkom rozumeli, pretože sovieti tu zanechali aj pozostatky ruštiny. A my skôr narodení sme sa ruštinu poctivo učili a teraz sa mi aj zišla.

Obrázok 1 znak ISAF

Krajina 13-krát väčšia ako Slovensko. Obyvateľov cca 30.000 000. Náboženstvo na 99 percent Islam. Z toho 84 percent sunniti a 15 percent šiiti a jedno percento ostatné národnosti. Jazyk paštunčina a darčina, ale aj iné dialekty, predpokladá sa, že vraj okolo 60. Hlavné mesto Kábul, kde sídli aj veliteľstvo HQ (head quarters) ISAF. Mal som tú česť tam cestovať – lietať za našimi vojakmi. Republika ako štátny útvar vznikla v roku 1919. Dovtedy bola pod kolóniou Veľkej Británie. Takzvaný“ independence day“, vznik Afganskej islamskej republiky sa datuje na deň 19. august 1919. Odtrhnutie spod kolonizácie malo svoje aj pozitívne, ale aj negatívne stránky. Krajina vnútrozemia Ázie obklopená šiestimi štátmi vrátane Číny. Ako keby aj toto charakterizovalo chudobu a ťažký život civilistov, uzatvorenie sa pred svetom. A nám niektorým „šťastlivcom“ sa podarilo prísť sem. Prísť a plniť si povinnosti v súlade s mandátom operácie – misie ISAF.

V mojich pár riadkoch by som sa chcel s vami podeliť o moje skúsenosti, spomienky – reminiscencie z vojenskej operácie ISAF, teda trochu to bude aj osobné svedectvo o tom ako aj dnes v moderných OS SR, môžu duchovní v uniformách - kňazi vykonávať popri štátnej službe zároveň aj službu kňaza ako sprievodcu, spovedníka, kamaráta, spolubojovníka a ochrancu morálky, duchovného a i duševného sveta vojaka.

Na chvíľku urobme krátky exkurz do histórie ohľadom vzniku – obnovenia duchovnej služby, vtedy v Armáde Slovenskej republiky, dnes OS SR.

TROCHU Z HISTÓRIE

Duchovná služba vzniká, je obnovená 1. februára 1995 v Armáde Slovenskej republiky. Vzniká spoločný, „Úrad vojenských duchovných“. Pri vyjednávacích rozhovoroch

boli pozvaní, ako prvý pán profesor Igor Kišs, od 1. mája 1994 - do 31. decembra 1995¹, ktorý bol na čiastočný pracovný úväzok prijatý na Ministerstvo obrany za evanjelickú a. v. stranu a za rímsko - katolícku stranu plk. ThMgr. Ignác Juruš, od 11. júla 1994² prišiel na ministerstvo obrany, aby sa podieľal na zostavovaní koncepcie duchovnej služby, ktorý sa stal neskôr prvým riaditeľom ÚVD. Zo spomienok pána profesora spomeniem aj to, že ako zamestnanci MOSR vtedy cestovali po celom svete, aby pripravili správny model inštitúcie duchovnej služby. Nakoniec model, po odpozorovaní z viacerých armád, bol vypracovaný na základe, rakúsko – maďarsko – amerického modelu.

Ako prvý za evanjelickú stranu bol za zástupcu riaditeľa vo vojenskej hodnosti menovaný pplk. ThMgr. Miroslav Dubek. Potom ho nahradil v roku 1996 pplk. ThMgr. Tomáš Semko. Treba ešte podotknúť aj fakt, že Úrad vojenských duchovných fungoval ako jedna organizácia a potom sa úrad rozdelil na dve zložky, ktoré poskytujú duchovnú starostlivosť pre veriacich v OS SR.

Dňa 1. marca 2003 vzniká Ordinariát OS a OZ SR, ktorý vznikol zo Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou podpísanou vo Vatikáne 24. novembra 2000. Vznikom Ordinariátu OS a OZ SR, zanikol ÚVD a zároveň vznikol Úrad ekumenickej pastoračnej služby OS SR (ÚEPS) na čele s plk. Mgr. Tomášom Semkom.

V októbri 2005 ERC schválila Štatút Ústredia, ktorý cirkevný odbor Ministerstva kultúry Slovenskej republiky zaevidoval a potvrdil 30. novembra 2005. Dňa 14. februára 2006 bol vydaný rozkaz Ministra obrany Slovenskej republiky č. 2 o opatreniach súvisiacich so zriadením a pôsobením štátnej rozpočtovej organizácie – Ústredia. Zriaďovacia listina pre zriadenie Ústredia bola podpísaná 31. júla 2006 ministrom obrany SR.

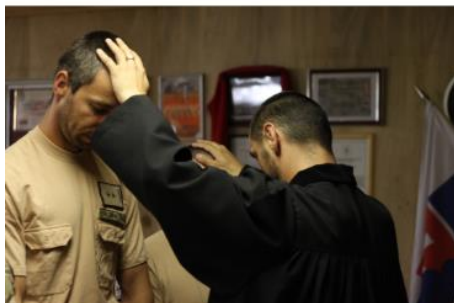
CUDZINA MI CUDZIA NIE JE

Keď sa človek ocitne v cudzom svete napadnú ho rôzne myšlienky. Ovplyvňujú ho rôzne faktory. Kultúra, náboženstvo, tradície a zvyky a mňa aj vojna... Tá, o ktorej som ako kňaz v cirkevnom zbore počul pri pastorálnych rozhovoroch s najstaršími obyvateľmi, ktorí ešte žili. Ktorí hrôzy vojny prežili. Mnoho stratili ale v pokore aj získali. Je ľahké ich počúvať aj keď sa cítite pri ich spomienkach malý, slabý a zbabelci, no na druhej strane, keď to o čo Vám rozprávali prežijete aj vy, vtedy to pochopíte. A cítite sa ešte menší

¹ Päťročnica Duchovná a náboženská služba, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2000, s. 34

² Tamže, s. 45

a v niektorých situáciách aj bezmocný, osamotený od rodiny a priateľov. Niekedy možno aj na chvíľu ako keby, Pánom Bohom opustený, keď vidíte ľudí a civilistov v zmietanej vojnou krajine bez nôh a rúk, bez vzdelania a slobody, keď ich vidíte opustených.

Obrázok 2 Služby božie, požehnanie vojakov v náročnej chvíli

Zdroj: vlastný fotoarchív

Moje riadky o cudzom svete mi teda cudzie nie sú. Sú hlboké, niekedy sa vo mne ozývajú a dávajú mi hrubo najavo, ba priam sa až tlačia do mojej konfrontácie s každodenným životom, čo ja tu mám a oni tam nemajú. Ako sa mi tu dobre a bezpečne žije a oni môžu v sekunde zahynúť. Cena života tu hodnotná tam nehodná hodnoty. V cudzom svete v zahraničnej vojenskej operácii, misii. ISAF Afganistan, máj – december 2011 a ISAF jún - december 2013 pristupuje ako ku veľkej „kaplánskej skúške“, ktorá mi veľa dala, ale aj vzala. Dala vtedy a tam a berie ešte aj teraz tu, doma v rodine, v živote...

PRÍPRAVA

Príprava po všetkých stránkach bola fyzicky, psychicky ale aj po vojenskej strane náročná, ale neskôr sme pochopili aj dôležitá. Taktická, strelecká, topografická, telesná, ženijná príprava, prežitie, poznávanie kultúry prostredia do ktorého sme boli vyslaní to boli naše hodiny vzdelávania a nasávania informácií, vzdelávania a samo štúdia. V Afganistane pôsobia naši vojaci už dlhšie, mali svoje skúsenosti, takže s nami išli do tejto krajiny už aj vojaci, ktorí tu boli. Hoci neskôr pri rozhovoroch s nimi každá misia je iná a mení sa, aj časom. A mení aj Vás hoci niektorí tu boli viackrát. Pre mňa, pre vojenského duchovného, to bola nová výzva. Odvážna. Plná otázok. Som rád, že túto moju službu duchovného chlapci prijímali. Niektorí opatrne a nesmelé, niektorí hneď a rýchlo. Dobrou pomocou pre mňa boli aj dobré skúsenosti s vojenskými duchovnými, ktorí už tam boli predtým mnou. Aj keď u vojakov ide predovšetkým o to, ako si ich získate a aká ste osobnosť. A neberú Vás ako evanjelika, či katolíka, teda katolíckeho alebo evanjelického farára. Dobré mi padlo ak mi

V^oJENSKÉ REFLEXIE

povedali vojaci, že ten a ten padre bol fajn. Že jednoducho s kňazom na misii majú dobré skúsenosti. Že kňaz bol pre nich kamarát, športovec, ten ktorý si ich všimal a ako prvý prejavil o nich záujem.

PADRE

Padre to je familiárne a kamarátske oslovenie duchovného na misii, ale aj v útvaroch. Vidím v tomto oslovení veľa dôvery, otvorenosti a kamarátstva. Aj keď padre znamená , oťča, duchovný otec, padre, pater teda z latinského slova, otec. Moje srdce sa mnohokrát chvelo a bolo pokorné. Uvedomoval som si zodpovednosť nielen ako duchovný, ale aj za vysielajúcu cirkev, Evanjelickú cirkev augsburského vyznania na Slovensku aj zodpovednosť za ÚstrEPS v OS a OZ SR, za svoju rodinu, atď. Vo svojej hlave som však mal častokrát pred sebou apoštola Pavla, ktorý chodil po misijných cestách a mnohokrát sa ocitol aj v nebezpečných situáciách hraničiacich so životom. Samozrejme, že vojenská misia nie je taká ako ju vníma cirkev, keď vysielala misionárov na misijnú kresťanskú misiu, aj keď v niektorých momentoch majú vojenská a kresťanská misia blízky súvis. Apoštol Pavol hovorí často: „židovi chcem byť žid a grékovi grék“ a ja hrdo dodávam **vojakovi chcem byť aj vojak, sprievodca a pomocník**. A preto som v príprave ale aj v misiách absolvoval všetko čo bolo treba. Nechcel som vyčnievať, ako nejaká elita v NSE (národný podporný prvok), ale byť medzi nimi. Počúvať ich. Vojaci potrebujú duchovného medzi sebou a nie, aby ich čakal v kaplnke alebo v kancelárii. A potom príde aj čas keď ich bude čakať a oni prídu.

Obrázok 3 Padre v poľnom oblečení

Zdroj: vlastný fotoarchív

Po príprave a vystrojení, po zdravotnej prehliadke a osobných pohovoroch sme čakali na spresnenie pokynov týkajúcich sa odletu. Ten čas prišiel. Dňa 29. mája 2011 som sa lúčil

s rodinou, manželkou, synom, bol som ešte za dcérkou v škôlke a keď sa rozbehla ku mne nechcel som plakať, lebo by sa aj ona rozcitlivela, tak som hral drsňáka. Manželka ma s priateľmi odviezla do Martina a odtiaľ sme išli do Bratislavy, kde sme čakali na naše lietadlo. Teraz, keď o tom píšem Pán Boh mi dal silu byť silným, ale aj rodine byť silnou hoci chlap, manžel, otec, ktorý vytvára plot bezpečia odchádza. Ale je tu ešte iná pomoc. Požehnanie a ochrana zhora. A toto mi dávalo po celý čas pokoj a istotu, že moja rodina je v Božích rukách.

Nasadli sme do lietadla na Bratislavskom letisku a leteli sme do Kandaháru Airfield (KAF) na najväčšiu vojenskú základňu NATO na svete, do krajiny Afganistan.

Samozrejme, že po výstupe z lietadla nás čakali naši vojaci, ktorí sa snažili čím skôr nám povedať inštrukcie, chápali som ich veď sa už tešili na cestu domov. Teplota sa úplne zmenila..... Vystúpili sme a pomaly sme preberali štafetový kolík.

MARTIN

Mesto deklarácie a hrdých historických udalostí pre nás Slovákov. A prečo na chvíľu o Martine. Pretože je to moja srdcová záležitosť. Od 1. apríla 1996 do 27. marca 1997 som tu absolvoval základnú vojenskú službu. A srdcovka to nie je len kvôli základnej vojenskej službe a prvému miestu pôsobenia ako duchovného od 1. marca 2007, ale aj kvôli tomu, pretože na obidvoch zahraničných misiách už v spomínaných rokoch 2011 a 2013 som bol s Martinčanmi s 11. mechanizovaným práporom. So 16. rotáciou a s 20. rotáciou. A som na nich a na túto skutočnosť hrdý. Pretože sú to šikovní, zodpovední chlapi. Nie drsňáci, zabijaci a žoldnieri ako nás vníma okolie. A verte tom, ďalej sa k tomu dostaneme, vojak má veľmi citlivú dušu aj keď sa tvári ako „Goliáš“, ktorý bol tiež pokorený. Chcem chlapcom poďakovať, že ma medzi seba prijali a že som sa mohol cítiť vzdialený od domova a rodiny vyše 4000 kilometrov ako člen ich rodiny, práporu. Sú to výborní vojaci. A verím, že za to všetko, čo sme tam urobili sa nikdy nebudeme hanbiť. Ak sme aj my mohli pomôcť obyvateľom v Afganistane aspoň milimetrom posunúť sa vpred, aby mali pokojnejší, bezpečnejší a krajší život v mieri, veľa sme urobili. Nechcem ich elevovať do nebies ale som na nich hrdý a večne ostanú v mojom srdci a spomienkach.

THE WALL

Prvý krok v Afganistane. Stena s vlajkami armád. Stena rozstrieľaná nábojmi. Stena za ktorou sa skrývali talibanci. Stena, ktorá už neznamená teror pre domácich, ale pomoc a ochranu. Stena, ktorá nás vítala a na ktorú bol najkrajší pohľad vtedy, keď ste už odchádzali.

Obrázok 4 TLS – taliban last stand

Zdroj: vlastný fotoarchív

Nikdy nezabudnem na to, ako sme vystúpili z lietadla na základni KAF. Teplota ukazovala 39 stupňov. Slnko nás svojimi lúčmi takto vítalo. Vítal nás tam aj nápis: „Welcome to Kandahar Airfield“. Na tej stene bola znázornená aj naša Slovenská vlajka. Privítania, školenia ohľadom bezpečnosti a správania na základni, toto všetko sme absolvovali v priebehu rotácie. Nasledoval slávnostný nástup a medailovačka odchádzajúcich vojakov, ktorí mali na hrudi pripnutú medailu NON article 5, teda medaila od NATO, ako spoluúčasť na vojenskej operácii. Pri tejto medailovačke nám, novej rotácii, ako to funguje vždy, bola odovzdaná operačná úloha.

Naši vojaci v AOO (Area of operation) v priestore KAF základne, bývali na troch miestach. Ženisti bývali v Slovak kempe 2, NSE – národný podporný prvok a velenie ženistov v Slovak kempe 1 a strážna jednotka bývala v zodolnených – pancierových budovách. Sú to zodolnené budovy pred dopadom rakiet a mínometných granátov.

Nastalo vybalenie, vyčistenie kontajnerov a pomaly sme začali plniť úlohy nám zverené.

Obrázok 5 Slovak camp 1

Zdroj: vlastný fotoarchív

ROCKET ATTACK

Keď nám zaznel z ampliónov tento signál, ktorý zachytil radar vedeli sme, že je zle. Že na nás, na našu základňu bola vypálená raketa. Či sme spali, boli v jedálni alebo čokoľvek sme robili, museli sme do 4 sekúnd zaľahnúť na zem, do blata, prachu, vystúpiť z auta zakryť si rukami uši a hlavu a počítat' do 120. Potom unáhle nie ísť do betónového krytu. Počas prvej misie sme mali 76 raketových útokov a počas druhej to bolo menej. Pamätám sa na ne, pretože sme si ich v našom kempe písali na stenu. A okrem toho niekedy boli aj dva až tri krát za deň. Niekedy o 01:00, a potom zase o 03:30 ráno, takže človek bol z toho potom aj unavený. Mali sme pred týmto rešpekt. Rešpekt lebo to boli ohnivé gule, ktoré zabíjali ľudí a niekedy aj našich koalických kamarátov.

Obrázok 6 Raketový útok, zaujatie bezpečnej polohy po vyhlásení signálu

Zdroj: vlastný fotoarchív

VOJENSKÉ REFLEXIE

Potom sme v úkrytoch čakali na signál ALL CLEAR. Všetko čisté. Skontrolované. Preverené. Na miesto dopadu rakety išli odborníci a keď preverili dopad a zneškodnili raketu oznamovali nám cez amplión zvukový signál, že je všetko ALL CLEAR, teda dobré, bezpečné. Dobré a bezpečné pre nás v kempe, ale niekedy zlé a smutné dokiaľ sme sa nedozvedeli správu, že raketa padla do kempu a napríklad: zabila dvoch kanadčanov, štyroch američanov.... V úkryte, bunkri sme boli niekedy aj hodinu. Niekedy bolo ticho, niekedy aj sranda. Nikdy sa to však pre nás nestalo rutinou, pretože, tu ide ožaj o život.

RAMP CEREMONY

„Padre dnes bude ramp ceremony...“, takto mi to oznamoval veliaci poddôstojník alebo určený vojak NSE. Vedel som, že prišla chvíľa vážnosti, smútku a poslednej rozlúčky. Rampka bola ceremónia, ktorou sa vojaci, ktorí padli v boji alebo v kempe pri raketovom útoku vyprevádzali vo všetkej počestnosti. Rampka bola oznámená a vopred pripravená. Na túto ceremóniu som chodil, ja ako duchovný kontingentu, a so mnou veliaci poddôstojník alebo určený vojak kontingentu, V druhej misii chodil so mnou na tieto rampky aj veliteľ kontingentu. Väčšinou sa to odohrávalo na letisku. Zosnulé telo, telá boli privezené vo vojenských autách MRAP (Mine-Resistant Ambush Protected) na letisko. Zúčastnené krajiny v zastúpení a jednotka z ktorej zomrel vojak, vojaci. Stáli sme tam v pozore. Kňaz, vojenský duchovný prečítal životopis padlých so stiahnutým hlasom. Väčšinou to bol kňaz, ktorý poznal padlého a bol priradený k vojenskej jednotke. Nasledovala modlitba a pieseň AMAZING GRACE. Potom najbližší kamaráti niesli cínovú truhlu, alebo niekedy aj viac truhiel do lietadla. Preto sa ceremónia volá aj Ramp ceremony, lebo cez rampu – vstupný hlavný a nákladný vchod vedú telo zosnulého do lietadla. Nasleduje salutovanie a posledné trúbenie. My, koalíčný farári, sme ešte ostali pri chvoste lietadla a v kruhu sme sa pomodlili za pozostalých, ktorí sa živý domov, späť už nevrátia.

Vždy keď som odchádzal z tejto ceremónie, tak som sa modlil: „Pane Bože ochraňuj našich vojakov, nech toto nemusíme my zažiť“. V roku 2011, v prvej misii, som bol približne na okolo 28 Rampkách. Chvála Bohu, že sme sa vrátili 8. decembra 2011, živí domov všetci. Všetci... Ale prišiel rok 2013.

Obrázok 7 RAMP ceremony, rozlúčka a pietne vyprevadenie zomrelého vojaka

Zdroj: <http://www.mosr.sk/ramp-ceremony/>

NO...

Táto druhá misia bola pre mňa rýchla a ani neviem, ako som sa po jeden a pol roku ocitol opäť na tej istej pôde a v tej istej krajine. A nerozumiem tomu ani dnes.

Ale....., v roku 2013 sme sa z našej rotácie domov všetci nevrátili. Misia celkom iná aj ohľadom bezpečnosti a ochrany ľudského života . Na Ramp ceremony som chodil s tými istými slovami modlitby pokorného ducha, Pane Bože ochraňuj nás a požehnávaj. Nedopušť aby niekto alebo niečo uškodilo nám na našich životoch. A prišlo to, čo sme nečakali. No. Bežný deň ako každý iný. **9. júl 2013**. Ranná hygiena, raňajky, atď , bežný denný režim. V Afganistane sme tomu vojaci hovorili, „twenty four seven“. Dvadsaťštyri hodín sedem dní v týždni. Jednoducho kvôli ostražitosti a kvôli plneniu podmienok operácie v misii. Zrazu cez zaznel varovný signál GROUND ATTACK – pozemný útok. Okamžite sme sa cez rozkazy veliteľa mobilizovali a organizovali život v kempe. Dávali sme si na hlavy prilby, na ramená nepriestrelné vesty, boli sme okamžite v bunkri a každý z nás mal so sebou aj primárnu a aj sekundárnu zbraň. Veliteľ a aj my vojaci sme pohotovo a rýchlo reagovali na situáciu. Okamžite sme mali v našich kempoch hliadky a obranné pozície. Ja s mojim kamarátom a spolubývajúcim, sme mali na starosti zabezpečiť ochranu hlavného vchodu. Zrazu pred našim kempom zastavilo auto a z neho vybehol v strese náš vojak. „Čo tu robíš, je pozemný útok, prečo nie si v bunkri“, nazlostene som na neho skríkol. Utekal do bunkra k veliteľovi. Zrazu ku nám prišiel vojenský policajt a oznámil nám správu, ktorá nami otriasla a šírila

JENSKÉ REFLEXIE

sa v kempe ako čierny dym no a po chrbte sa nám ježili chlpy. „Naši vojaci boli napadnutí a jeden aj zomrel...“ Zatajili sme dych a samozrejme, že sme tomu nechceli veriť, lebo to nebola ešte overená a potvrdená informácia. Bolo ticho. Všade. Nebol to už taký bežný deň na aký som bol zvyknutý. Nikto z nás ani slovka nevydal. Istotne bol každý z nás v mysli s rodinou. A v hlavách sa čakalo na to smutné potvrdenie. Všetci sme dúfali, že to nie je pravda.

Správa bola potvrdená. Zatajujúc dych sme očakávali kedy sa v rulete afgánskeho teroru zastaví guľka a ktoré meno si zo slovenského kontingentu vyberie. Ruleta sa zastavila. Zomrel DANO. Bol zabitý rukou afganského vojaka, spojenca. Veliteľ, ja ako duchovný, vojenský policajt, lekárka a psychológ a ešte iní určení ľudia sme išli do nemocnice, ROLE 3. Tu boli naši vojaci, ktorí zažili incident. Ranení, ľahko a ťažko a mŕtvy vojak. Keď som šiel cez chodbu stretal som našich vojakov. Nenachádzal som slov a tak isto ani oni. Videl som na ich púštnych maskáčoch krv. Chlapci mali zamrznuté pohľady. Pustili ma k mŕtvemu telu, ktoré bolo prikryté Slovenskou vlajkou. Potvrdené. Chlad hoci von bola teplota vysoká. Smútok, hoci včera sme sa ešte smiali. Otázniky... na ktoré nebolo odpovedí.

PREŽEHNANIE TELA...

Telo bolo stuhnuté. Ten chlad preniká človekom a mňa osobne pri spomienkach ešte aj dnes. Plameň ktorý spaľoval moje vnútro nedokázal zmrazené, chladné a mŕtve telo oživiť. Posledné, čo som urobil bolo požehnanie a prežehnanie mŕtveho tela. Krížom na čelo s trojičnou formulkou: „V mene Otca i Syna i Ducha Svätého. AMEN. Pravou rukou, ktorú som položil na čelo Daniela som vyslovil spomenutú formulku a pravým palcom som mu urobil kríž na čelo. Boh je sudca. On bude súdiť každého. A každý sa raz postaví pred Neho. Nevieme kedy a ako. Boh je sudca - DANIEL, toto je význam mena v hebrejskej reči. Aj tebe nech je Pán Boh milostivý. Daniel. Aj tebe prišlo prejsť údolím tieňov smrti.

Ale ja viem, že ako veriaci človek si ťa Pán Ježiš povolal k sebe do večnosti v náruč Božiu. Neostáva nám nič iné iba to prijať. A uvedomiť si, že máme tak počítať dni života, aby sme múdre srdce získali.

Obrázok 8 Posledná rozlúčka s Danielom Kavuliakom

Zdroj: vlastný fotoarchív

Obrázok 9 Naše parte

Zdroj: vlastný fotoarchív

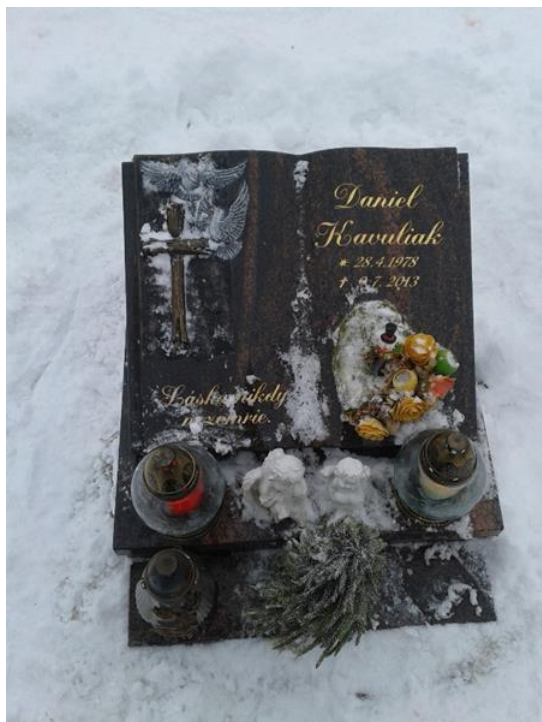
JEDNA RODINA

V tej chvíli sme družne, bratsky držali všetci bok po boku. Táto situácia nás zblížila a boli sme ako jedna rodina. Povzbudzovali sme sa aj bez slov. Spolucítili sme jeden s druhým. Chcem povedať, že tento útok s následkom smrti bol pri počutí našich blízkych doma na Slovensku hrozivý. Bola to situácia, keď nemohli hneď vedieť, čo, kto alebo prečo?. Môžem osobne povedať, že môj syn Simeon bol na prázdninách pri mojich rodičoch v Kalinove. A keď médiá, niekedy aj nechutne prepierali túto situáciu mal taký strach, že chcel volať priamo na Ministerstvo, či ocko žije. Pre našich blízkych to bolo ťažké aj preto, lebo v operácii sme boli jeden mesiac a čakalo nás ešte päť mesiacov plnenia úloh. Sme však za modlitby domácich vďační aj za ich podporu, hlavne vtedy keď sme sa vrátili. Živí a zdraví.

POMOC VOJAKA – POMOC BRATA

Pri organizovaní rampky mi pomohol kolega z americkej armády, baptistický kňaz. Jeho pomoc si vážim dones. Nikdy nezabudnem, keď prišiel za mnou do nemocnice a spolu sme sa modlili. Chytil ma za plece a opýtal sa. „Je to tvoja prvá rampka?“. Áno, odpovedal som mu. On ich počas nasadenia mal 13. Nechcel to odľahčiť, ale vtedy som si uvedomil, že je pre nás kňazov potrebné spolu zdieľať veci. Viete je dobre, keď aj vy od niekoho prijímate a nielen odovzdávate pomoc, útechu a povzbudenie. Som vďačný za výbornú medzinárodnú

spoluprácu, ktorá bola pravidelne každé dva týždne na stretnutiach koalíčných farárov rôznych kontingentov.

Obrázok 10 Dnešný pomník D. Kavuliaka
v Turzovke na cintoríne
Zdroj: vlastný fotoarchív

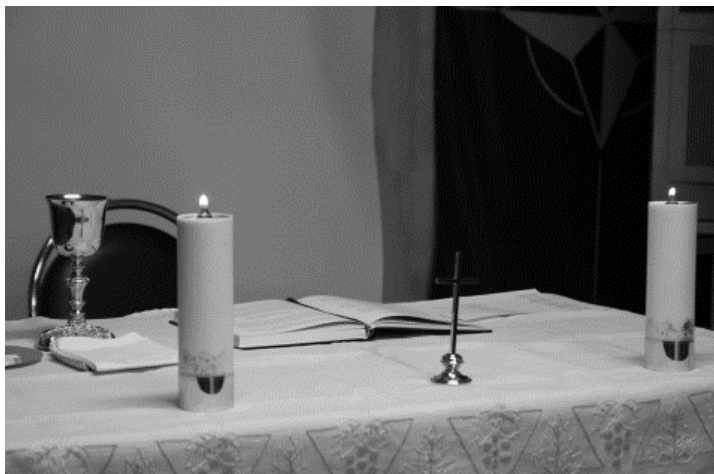

Obrázok 11 Dnešný pomník
Pamätná tabuľa D. Kavuliaka na
11. mpr. v Martine
Zdroj: vlastný fotoarchív

NA KONIEC

Istotne dalo by sa ešte toho veľa napísať o Afganistane a o pôsobení slovenských vojakov v tomto mieste operácie. Dalo by sa veľa napísať o vojenskom duchovnom v zahraničnej misii. Nechcem však, aby tieto riadky vyzneli ako ONE MAN SHOU – šou jedného muža. Vážim si každého slovenského vojaka pôsobiaceho nielen v Afganistane, ale v každej zahraničnej misii. Popri povinnostiach a odlúčení od rodiny každý z nás robí aj dobré meno Slovenskej republiky. Nie sme takí viditeľní ako cyklista Sagan alebo ako slovenskí hokejoví, či futbaloví reprezentanti. Ale o nič menej, aj my profesionálni vojaci, nezahanbujeme a zodpovedne reprezentujeme naše drahé Slovensko v zahraničí. Aj toto je naša krásna zodpovednosť pred našimi občanmi. Verím, že aj oni pochopia úlohu vojakov a ozbrojených síl trpezlivo a citlivo. Nie politicky a mediálne ako sa im to mnohokrát podkladá.

Misia nie je o peniazoch to by sme boli žoldnieri. Je to o službe v prospech dobra a mieru. V prospech ľudí krajiny, ktorí sú bezmocní. V prospech aj nášho Slovenska. Možno to tak nevnímame aj preto lebo sme šťastná generácia. Prečo? Lebo sme nezažili vojnu. Nie je to však samozrejímavá vec.

Obrázok 12 Oltár

Zdroj: vlastný fotoarchív

O mier a o pokoj treba bojovať, aby sme ho mali aj my doma. Predovšetkým však v ľudských srdciach. Pretože človek dostal od Pána Boha slobodnú vôľu. Pán Boh nemôže za vojny a nešťastia. Božie prikázania jasne hovoria, nebudeš mať iných bohov okrem mňa. A keď sa niekto chce hrať na Boha skončí to ako situácia v Afganistane alebo niekde inde. Ostaňme ľuďmi a ľudia si majú pomáhať a vážiť si jeden druhého.

LITERATÚRA

- [1] MOSNÝ, M.: *Terorizmus ako globálny fenomén súčasnosti*. Vojenské reflexie, ročník VII., č. 2/2012, s. 113, ISSN 1336-9202. Dostupné na: http://www.aos.sk/casopisy/reflexie/vojenske_reflexieVII_1.pdf
- [2] IVANČÍK, R.: *Národná a medzinárodná bezpečnosť v čase globalizácie a finančnej krízy*. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš. Vojenská akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika 2010. s. 110 – 118. ISBN 978-80-8040-407-6. Dostupné na: http://www.aos.sk/casopisy/reflexie/vojenske_reflexieVII_1.pdf
- [3] KOBLEN, I., SZABO, S., BUČKA, P.: *Hlavné výzvy, výhody a nevýhody európskej spolupráce v oblasti vyzbrojovania*. In *Vojenské reflexie*. 2011, roč. 6, s. 84 – 97. ISSN 1336 – 9202. Dostupné na: http://www.aos.sk/casopisy/reflexie/vojenske_reflexie_12.pdf

- [4] Päťročienka Duchovná a náboženská služba, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2000.
- [5] Encyklopédia náboženství, Vydavateľstvo Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 1997, ISBN 80-7192-188-2.
- [6] Christopher Partridge Viery a vyznania, Vydavateľstvo Slovart, spol. s. r. o., 2006, ISBN 80-8085-132-8.
- [7] Biblia, Vydavateľstvo Tranoscus, Liptovský Mikuláš a Slovenská biblická spoločnosť Banská Bystrica 1999, ISBN 978-80-7140-272-5.
- [8] Islam a Kresťanstvo, Vydavateľstvo Tranoscus, Liptovský Mikuláš, 1951.

Recenzent:

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc.,

VOJENSKÉ REFLEXIE

VOJENSKÉ VEDECKO-ODBORNÉ PERIODIKUM

Informácie pre autorov:

1. Príspevky musia byť spracované písmom „Times New Roman“, veľkosťou písma „12“, s riadkovaním „1,5“ v MS WORD.
2. Nadpis príspevku, nadpis abstraktu a nadpisy kapitol zvýraznite „tučným písmom „B“ bold.
3. Pod názvom príspevku uveďte meno, priezvisko a pracovisko autora.
4. Následne uveďte stručný abstrakt príspevku a kľúčové slová.
5. V záujme prehľadnosti čleňte príspevky do kapitol.
6. Odkazy uvádzajte pod čiarou na konci strany, resp. bibliografické odkazy (použité pramene) na konci príspevku pod hlavičkou „BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY“, „LITERATÚRA“, alebo „BIBLIOGRAPHY“.
7. Príspevky (korešpondenciu) posielajte na e-mailovú adresu redakcie/editorial board: pavel.bucka@aos.sk, dusan.salak@aos.sk

VOJENSKÉ REFLEXIE

AOS

VOJENSKÉ REFLEXIE

Vojenské vedecko - odborné periodikum

Vydavateľ: Akadémia ozbrojených síl
generála Milana Rastislava Štefánika
v Liptovskom Mikuláši

Demänovská cesta č. 393
031 06 Liptovský Mikuláš 6

Počet strán: 116

Náklad: elektronický časopis uverejnený na internete:
www.aos.sk

Vydané: Júl 2017, ročník XII, č. 1/2017

Foto obálka: Mgr. Mário PAŽICKÝ

Obálka: Ing. Dušan SALAK

ISSN 1336-9202

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL
GENERÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNICA